GÜNEY

KÜLTÜR • SANAT • EDEBİYAT DERGİSİ

Yıl : 2
Sal : 2
Sayı : 6
Hejmar : 6
Nisan•Nisan
Mayıs•Gulan
Haziran•Hazîran
1994

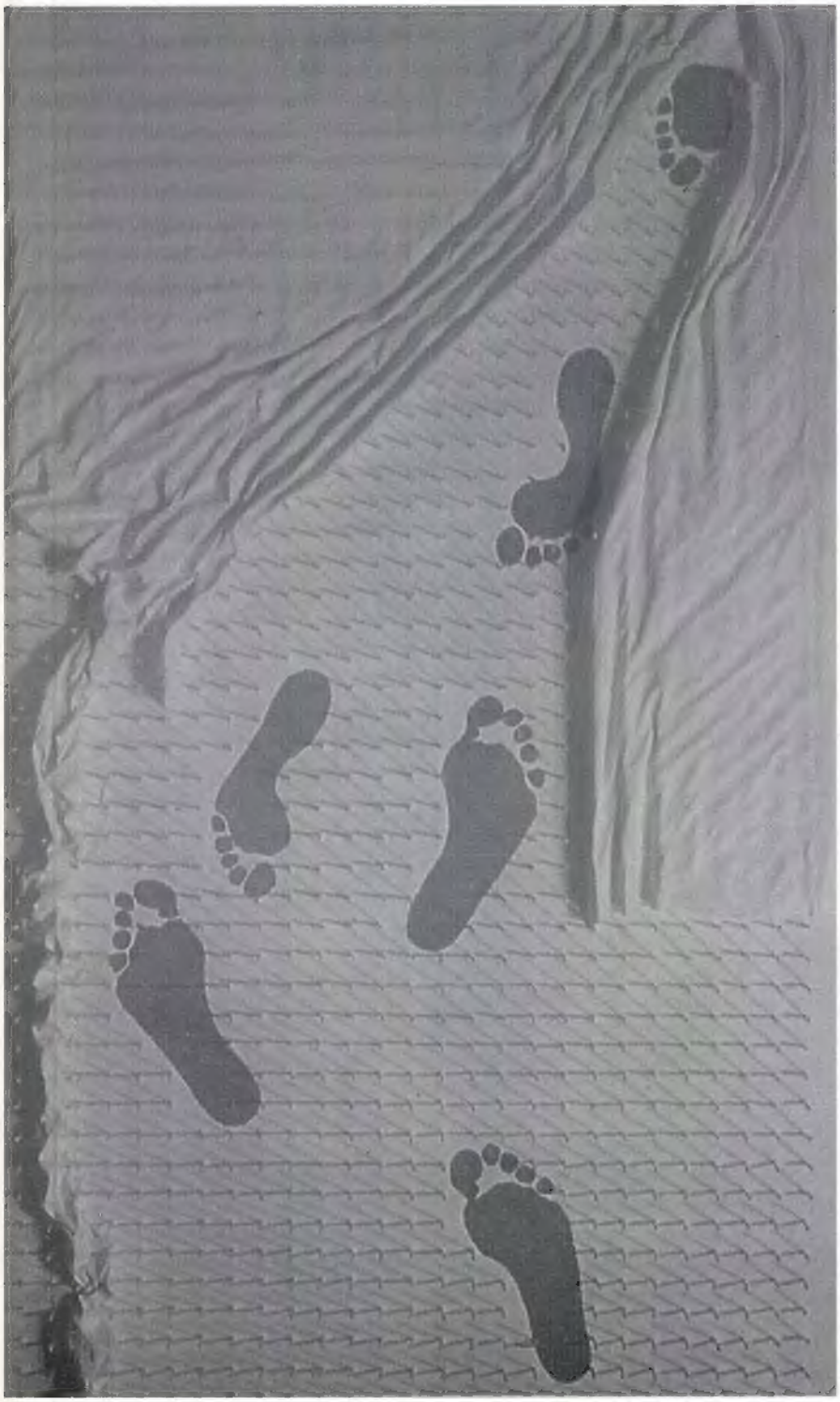

- ✔ Mayakovski 100 yaşında
- ✔ "İzliyorum Kavganızı" Brecht
- ✔ Yılmaz Güney Sinemasında Kürt Gerçeği
- ✔ Sevgi ve toplumsal ilişkiler
- ✔ Güneşin Çocukları 2
- ✔ Ölümü Korkutan Şair: Hasan Hüseyin

KİVREMİN OĞLU

Kara şahin gibi yüksekten uçar
Vardığı mezraya sevgiler saçar
Mavzeri elinde geçitler geçer
Yiğidim yiğidim kivremin oğlu

Niye yüksekler meskanı deme
Sen onun aşkını onda dinle
O bir güldür onu bilene
yiğidim yiğidim kivremin oğlu

Bir adı var dağların oğlu
Bir adıda halkların kulu
Verdiği mücadele halkının yanı
yiğidim yiğidim kivremin oğlu.

A

1- **Şiir**
Söz-Müzik: Mustafa Can
2- **İşçiyiz Biz**
Söz-Müzik: Mustafa Can
3- **Dayan Bebeğim**
Söz-Müzik: Mustafa Can
4- **Bacım (U.H.)**
Söz-Müzik: Mustafa Can
5- **Gitti de Gelmedi Yavrum**
Söz-Müzik: Mustafa Can
6- **Topal (Enstrümantal)**

B

1- **Gurbet Kuşları**
Söz-Müzik: Mustafa Can
2- **Ey Benim Sevdam**
Söz-Müzik: Mustafa Can
3- **Zalim Ellerde (U.H.)**
Söz-Müzik: Anonim
4- **Erzurumda Çevirdiler Yolumu**
Söz-Müzik: Mustafa Can
5- **Dost Dost Göründü Bugün**
Söz-Müzik: Mustafa Can

İÇİNDEKİLER

- YGVDD Tanıtım Toplantıları
- Ölümü Korkutan Şair: Hasan Hüseyin
- "İzliyorum Kavganızı" Brecht'in Lai Tu'su
- Maykovski Yüz Yaşında
- Toplama Kampı Sendromu
- Güneşin Çocukları - 2
- Bir Kabare Üzerine
- Sevgi ve Toplumsal İlişkiler
- Suudi Arabistan'da Kadın
- Okuma ve Araştırma Kültürü
- Koçgiri Halk Hareketi
- Yılmaz Güney Sinemasında Kürt Gerçeği
- Newroz Üzerine
- Umutsuzlar Filmi
- Oğluma Hikayeler
- Güney Üzerine Birkaç Söz
- Okuyucu Mektupları

SUNUŞ

Doğanın yeniden canlandığı, herşeyin yenilendiği ikinci bahar dönemine yeniden giriyoruz. 6. sayımızda da yeniden birlikte olmanın sevincini yaşıyoruz. Hepinize ***Merhaba!***

Bahar, yeni umutların yeni mücadelelerin müjdecisidir. 8 Mart'lar ile emekçi kadınlar bir kez daha alanları doldurdu ve gökleri fethettiler. 21 Mart'lar ile, Kürt ulusu yeniden Newrozlarına ateşler yakarak yürüdü. 1 Nisanlar - 1 Mayıslar ve 15-16 Haziranlar ufuktadır. Şimdi yeni bir dönem, yeni görevler hepimizi bekliyor.

1 Nisan geleneksel paskalya eylemlilikleri dışında GÜNEY için ayrı bir özelliğe de sahiptir. 1 Nisan Yılmaz Güney'in 57. doğum yıldönümüdür. Evet Yılmaz yaşasaydı bugün 57 yaşında olacaktı. Bu günü kutluyoruz. Aynı zamanda 10. ölüm yıldönümüne de yoğun bir çalışma ile hazırlanıyoruz. Yılmaz'ın tüm gerçek dostlarını da, bu yoğun çalışmayı bizimle paylaşmaya çağırıyoruz.

Geçen sayımızda yer veremediğimiz ünlü ozanımız Hasan Hüseyin'in 10. ölüm yıldönümü üzerine bu sayıda kısa bir yazıya yer veriyoruz. Ayrıca mizah sayfasında ona ayırdık. Mart dolayısıyla aramıza yeni katılan T. Karaçalı arkadaşın bir gözlem yazısını yayınlıyoruz. Newroz dolayısıyla Yılmaz'ın bir yazısının Kürtçesini ve Koçgiri Halk Ayaklanması üzerine kısa bir araştırmayı sunuyoruz.

1893 yılında Gürcistan'da doğan "Sovyet çağının en iyi ve en yetenekli şairi" olarak kabul edilen Mayakovski 100. yaşına girdi. Bu vesileyle iki bölümlük bir inceleme yazısını bu sayıda bulacaksınız. Ayrıca dünyanın en değerli şair ve tiyatro yazarlarından biri olan Brecht'in de 96. doğum günü bu sayımıza denk geldi. Bunun için B. Fundermann arkadaşımızın bir inceleme yazısı ile S. Çiçek'in "Brecht'in Lai Tu'su" adlı kitap incelemesini birlikte veriyoruz.

Bu sayımızda elimize ulaşan ilk yazılı eleştiri ve önerileri yayınlayıp, kısa bir tavır takınıyoruz. Yılmaz Güney Vakfı Destek Derneği'nin tanıtım toplantıları için bir kısa yazıyı da bulabilirsiniz. Okuyucu mektupları ve şiirleri oldukça çoğaldı, ancak el yazılarının fazla gelmesi işimizi de zorlaştırıyor.

Bu sayımıza yeni bir logo ve mizanpaj ile giriyoruz. Henüz tam anlamıyla yerleşmiş bir yapımız yoktur. Tüm okuyucuları GÜNEY'i Türkiye-Kuzey Kürdistan'da çıkarmak ve güzel bir estetik ile içeriğe kavuşturmak için daha aktif destek olmaya çağırıyoruz. Bu sayıda yeni bir yazar arkadaş Hüseyin Kalkan Yılmaz'ın Filmlerinde Kürt Motifleri adlı yazısı ile aramıza katılıyor.

Tüm dostlukların ve güzelliklerin sizin olması dileğiyle

GÜNEY

Kapak: Cemal Abdo • Sevgi Nedir? 1988

GÜNEY KÜLTÜR-SANAT-EDEBİYAT DERGİSİ

YIL: 2 • **SAYI:** 6 Nisan • Mayıs Haziran • 1994

FİYATI

25.000 TL • 5 DM • 5 FL • 15 FR
35 Ö.SL • 4.5 İ.FR

İLAN KOŞULLARI

Havale önceden ödenince

	İç Sayfa	Kapak İçi
Tam Sayfa:	150,-	180,-
Yarım Sayfa:	80,-	100,-
Çeyrek Sayfa	50,-	65,-

Kültür ve demokratik içerikli ilanlar alınır. Türkiye'den ilanlar % 50 indirimli alınır.

YAZIŞMA ADRESİ

Yılmaz Güney Vakfı Destek Derneği
Solingerstr. 1/A • 47166 Duisburg / Almanya
Tel.: 0203 / 54 87 23 • Fax: 0203 / 54 88 23

ABONE VE İSTEME KOŞULLARI

Dergi Fiyatına 3 DM posta ücreti eklenerek istenir.
Bank. Hes. No.: Stadtsparkasse Duisburg
Knt.Nr.: 207/008 764 • BLZ: 35050000

Ölümü korkutan şair: HASAN HÜSEYİN

Ali BALİ

Hasan Hüseyin geride birçok ebedi eser bırakarak on yıl önce aramızdan ayrıldı.

Öykü ve şiirdeki, kararlılığı ve cesaretiyle Türk şiirindeki, yerini aldı. Hasan Hüseyin dizilerinde ölümü korkutan şiiri ile sanata taze kan veren bir şairdir. 1927 yılında Sivas'ın Gürün ilçesinde doğar. Şair daha çocuk yaşlardayken ailesi Adana'ya taşınır. Orta öğrenimini Adana Erkek Lisesi'nde görür. Yüksek öğrenimini Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünü bitirerek tamamlar.

Daha öğretmenliğinin ilk yıllarında anayasanın 142. maddesine aykırı davrandığı savıyla yargı önüne çıkarılarak tutuklanır. Göksu'nun kapalı cezaevine konulur. İlerici ve demokrat sanatçının ülkemizdeki yaşamı gereği, mesleğinden ayrılır. Tabela ressamlığı, düzeltmecilik, arzuhalcilik gibi işlerin yanında uzun yıllar "Akis" dergisinde çalışır. "Karikatür", "Taş", "Akbaba", "Yön" dergilerinde Hasan Hüseyin Korkmazgil imzası ile uzun süre mizah, öykü ve çocuk kitapları yazar.

1968-1972 yılları arasında "Forum" dergisinin yayın yönetmenliğini üstlenir.

Hasan Hüseyin duyarlılığı ile gür sesiyle ve renkli hayalleri ile, akıcı Türkçesi ile edebiyatta haklı bir üne kavuşur. Şairin şiir anlayışı, "Bilinmezi bilinir, görünmezi görünür, duyulmazı duyulur, duyumsanmazı duyumsanır, algılanmazı algılanır hale getirmektir!.... Şiir, şairin etinden, kemiğinden, kanından, gelen bir dürtüdür. Şiir okunurken (dinlenirken) tadına varılan şeydir. Düzyazıya yük (düşün, anlam) dışarıda vurulur, şiirse, yükünü kendisi yaratır. Yani şiir, kimseyi taşımaz sırtında, kendi kendini taşır" der sanatçı.

Şair tüm bu kazanımları yanında, değişik kişiler tarafından eleştirilere uğramaktadır. "Edebiyat Dostları" adlı derginin altıncı sayısında, Gündem gazetesinin 6 Mart tarihli sanat sayfasında, Hasan Hüseyin'e; kaderci, feodal, kadın sorununda duyarsız, varoluşçu temelde eleştiriler yer almaktadır. Hasan Hüseyin eleştirilmez mantığıyla sanatçıya yaklaşmak son derece yanlıştır. Ancak Hasan Hüseyin'in Türk şiirine kazanımlarını görmezden gelerek, eleştiriyi birkaç olumsuzluğuyla sınırlandırmak sanatçıya inkarcı temelde yaklaşmış olunur. Şaire karşı eleştiriler bütünlük içinde, objektif koşullar içinde, devrimci bir temelde ele alınmalıdır.

Yüzyıllar boyunca Kürdistan değişik kuvvetlerin istilasına uğramıştır. İstiklalcılar Kürt halkının kendi arasında birleşip bir güç olmasını, dilini, kültürünü, sanatını yaşamasını sürekli engellemişlerdir. 1925-1938 dönemle-

❑ Şairin yayımlanmış yapıtları şunlardır:

Şiir kitapları: Kavel, Temmuz Bildirisi, Kızılırmak, Kızılkuğu - Şiirin Uyanışı, Ağlasun Ay Şafağı, Oğlak, Kelepçemin Karasında Bir Ak Güvercin, Koçero Vatan Şiiri, Haziranda Ölmek Zor, Filizkıran Fırtınası, Acılara Tutunmak, Işıklarla Oynamayın, Kandan Kına Yakılmaz.

Öykü, mizah kitapları: Öhhööö! Made in Turkey, Bıyıklar Konuşuyor.

Gezi Kitabı: Bağdat Basra Yollarında

Eleştiri-Çalışması: Kalmasın Ellerim Sizlerden Uzak, Eleştiriye Beş Kala.

Çocuk Kitapları: Eşeğin Gözyaşları, Aşıcı Baba, Becerikli Çocuğun Düşleri, Ormanın Öcü, Ressamın Bildirenler vs.

düşün ki coğrafyanın en güzel yerindeyiz
en güzel günlerinde gençliğimizin
ölümden ötesini aklım almıyor
beterin beteri var diyenlere inanmıyorum
istesek cenneti kurtarabiliriz
ben bir ışık için tepmişin rahatını
ellerini kemirmekten memnunum.
bu güleç yüzlülerin bu acı türkülerini
bu yoksul yerleri anlayarak seviyorum
delice anlayarak alli'nin kızı

H.Hüseyin

SOLUKSOLUĞA

sokaklardan
alanlardan
gelmişim
güzel anam
tatlı bacım
kardeşim
kavgalardan gelmişim

ne bakarsın yaşlı yaşlı
yüzüme
üstümbaşım liyme liyme
pis diye?
bak şu ellerimin
bayraklarına
bak alnıma
güzel anam
tatlı bacım
kardeşim
alnımın şafaklarına!

benzemiyor bu kavga
yumuşacık salonlarda
kalça çalkalamağa
ve serilip yatmağa
kuştüyü yataklarda!
süt dökerek gelenler
bu saltanata
süt dökerek gidecekler
bu saltanattan

böyle diyor bilim baba
böyle diyor kelepçede yatanlar
vurulanlar sokakta
böyle diyor baksana!

öp beni güzel anam
tatlı bacım
kardeşim
kucakla beni!
aşına ekmeğine
kahrına karanlığına
özlemine umuduna
kat beni!

olacak ne dedikse
olacak bütün bunlar
olacak güzel anam
tatlı bacım
kardeşim
olacak bütün bunlar
"kısa çöp uzun çöpten
bakkın alacak"
bu dünya kalmayacak
haramilere!

rinde faşist Mustafa Kemal'in Kürt halkına karşı yok etme politikasını görmezlikten gelen şair ulusal inkarcı bir uslupla konuya yaklaşmıştır. "Yaşlanmayan Ananın, Yaşlanmayan Şiiri"nde Mustafa Kemal'in gerici faşist, insanlığın ve halkların bir numaralı azgın düşmanlığına övgüler dizmek, sanatçı için büyük bir talihsizliktir.

Günümüzde ve gelecekte de devrimci sanatçı, kitlelerin toplumsal olarak değişmesinde eğitici, öğretici öneme sahiptir. Devrim mücadelesinde sanatçının yeri, önemi doğru bir şekilde ele alınmalıdır. Ne küçümsenmeli, ne de abartılmalıdır.

Ayrı ayrı sınıflara mensup sanatçı, mensup olduğu halkın mutluluğu için, toplumsal yaşama, kalemiyle güzellikler katarak mücadele eder. Burjuva sanatçısı, sanatı sanat için yapma amacıyla hareket eder. Bireysel çıkarları toplumsal çıkarlara tercih eder. Bu bencil ve bireyci sanat anlayışı sanatı halktan, sanatçıyı sınıfından koparır. Giderek sanatçı kendi kendine yabancılaşır, eserleriyle laçkalaşmış düzene hizmet eder.

Yazar ve sanatçı sınıflar üstün değildir. Sanatçının ürünleri yaşamış olduğu toplumsal olaylarda vücut bulur. Böylece sanat, toplumsal gerçekliğin karmaşıklığına rağmen sanatının, beceri ve kabiliyetiyle yaşamdaki güzelliğin adıdır. Ülkemizdeki sömürücü sınıf bütün sanatı kontrolüne almak için bir dizi yasa çıkarmıştır. Halen de çıkarmaktadır. Sanatçının, beceri ve kabiliyetiyle halka ulaşmasını kendi yöntemleriyle engellemeye çalışmaktadır.

Ülkemizde yaşanan bu gerçeklik sanatçıyı toplumsal kavganın içine itmektedir. Bu kavga sınıf mücadelesiyle şekillenerek devrimci sanatçıyı yaratmış oluyor.

Günümüzde, sanat aracılığıyla düşüncelerini Kürt ve Türk halkına yaymaya çalışan sanatçılar tutuklanarak, özgürlüğü kısıtlanarak susturulmaya çalışılmaktadır. Şimdi ilerici devrimci sanatçılar önemli bir görevle karşı karşıyadırlar.

Ülkemizde sömürgeci faşist diktatörlük Kürdistan'daki, kirli savaşın aşağılık; iğrenç yönlerini ve işçi sınıfına yönelen saldırıları hedef göstererek, kalemini bir silah gibi kullanarak savaş cephesinde yerini almalıdır.

❐

YILMAZ GÜNEY VAKFI DESTEK DERNEĞİ TANITIM TOPLANTILARI

YGV Destek Derneği'ni çevrede tanıtmak ve genişletmek gayesiyle 19 Şubat Berlin, 20 Şubat Hamburg, 26 Şubat Stutgart ve Saulgan ile 27 Şubat Nürnberg'te olmak üzere Almanya'nın beş ayrı kentinde tanıtım toplantıları yapıldı.

Toplantılarda dernek başkanı açılış ve saygı duruşundan sonra, derneğin amaçlarını, yaptığı çalışmaları ve bundan sonra planlanan çalışmaları anlattı. Ara verildikten sonra toplantının ikinci bölümünde ise gelen sorulara, yanıt verildi ve karşılıklı sohbet edildi. Toplantıya katılanlar öneri ve destek mesajlarını ilettiler.

Berlin toplantısına toplam 30 dinleyici katıldı. Müzik grubu söylediği enternasyonal müzik ile bizleri destekledi. Burada olumlu siyasi ve sanatsal tartışma ortamı doğdu. Hakkımızdaki önyargı ve kurkuculuk işi önemli bir oranda kalktı. Bizim Yılmaz'ı her yönüyle yaşatmak isteğimiz ve çabamız desteklendi. Diğer sanatçı ve aydınlara sahip çıkmamız istendi. Bundan sonra çalışmalarımıza daha sıcak yaklaşacakları ortam doğdu. Almanlara yönelik toplantı ve film günleri yapma önerileri geldi.

Hamburg toplantısına 65 dolayında katılım vardı. Burada sıcak ve dostça karşılandık. İki üyemizin divanı paylaşması, (Şafak Altun) arkasından müzik programını yapması çok olumluydu. Burada soru soranlar ve çalışmalarımızla merakla ilgilenenler çoğunlukta idi. Çocuklar ve kadınlar ile ilgili daha iyi şeylerin yapılması isteği geldi. Ceset sömürücülüğü ve Yılmaz'ı dünya görüşünden koparan anlayışlarla kendimizi ayırmamız dinleyicileri sevindirdi. Yılmaz'a sözde sahip çıkan faydacılar eleştirildi. Toplantının sonunda yeni üyeler kaydederek, derneğimizi Hamburg ve çevresinde temsil edecek bir komite oluşturuldu.

Stutgart toplantısına 50 dolayında katılım oldu. Burada tartışmalar ve soru sormalar az kişi arasında gerçekleşti. Divanı bir kadın arkadaşımız başkan ile paylaştı. Sorular, genellikle ortak çalışma, dernek şubesini açma, üye durumu ve kültür faaliyetlerine katılım durumu üzerine geldi. Başka zamanlar Yılmaz'ı anma geceleri yapıp kazanç sağlayan kuruluşların onun siyasi düşüncelerini de savunan bu toplantıya hiç katılmamaları dinleyiciler tarafından eleştirildi. Bu tartışmalardan sonra yeni üyeler kaydoldu, Stutgart - Heilbron vb. temsilcileri gönüllü olarak çıktı.

Saulgau toplantısına 200 dolayında bir katılım vardı. Bu toplantıya biraz geç gidilmesi, Güney sergisinin geç açılması bazı karışıklıklara yolaçtı. Burada bir müzik grubu, bir sanatçı ve Alevi Kültür Derneği folklor ekibi tartışmalardan önce birer program yapmışlardı. Dernek adına başkanın yaptığı konuşma, oldukça iyi bir ortam yarattı. Yazar Hacer Şirin arkadaşımızın divanı paylaşması ve kısa bir konuşması da bu ortamı perçinledi. Daha sonra tartışma ve soru bölümüne geçildi. Daha önce sorulan sorulara benzer sorular soruldu, bunlara cevaplar verildi.

Nürnberg toplantısına 100 dolayında bir kitle katıldı. Müzik programını Derdiyoklar ikilisi ve Mustafa Can arkadaşlar düzenlediler. Divanı Paris temsilcimiz kadın arkadaş, dernek başkanı ile paylaştı. Burada dostça karşılamanın ötesinde, canlı devrimci ilişkiler vardı. Tartışma bölümünde Yılmaz'a neden ölümünden sonra daha çok sahip çıkıldığı, diğer çevrelerin bu duruma ilgisizlikleri vakıf ve destek derneği arasındaki ilişkiler, vb. üzerinde duruldu. Güney dergisinden gençlik sayfası ayrılması, Yılmaz'ın eserlerinin Almanca'ya çevrilmesi diğer devrimci sanatçılara da sahip çıkılması yönünde öneriler getirildi.

Yukarda anlatılmaya çalışılan toplantılar önemli bazı sorunları gün ışığına çıkardı. Yılmaz'a ve diğer tüm devrimci sanatçılara sahip çıkıp, onların eserlerini devrimci özüne uygun bir tarzda yaygınlaştırmak çok önemli bir görevdir. Bu yapılırken çevredeki tüm devrimci-demokrat insanlarla diyalog geliştirmekte önemlidir. Bu mücadelede çıkarcı, ilkesiz, ceset sömürücülerini ve miras yedileri de teşhir etmek, devrimci sanatçıları düzenle uzlaştırmaya çalışanları teşhir etmek kadar önemlidir. Bunun için yeni yeni yöntemler geliştirmek ve daha kararlı mücadele etmek gerekiyor. Şimdi bu toplantılarda yapılan konuşmaların özetine geçelim.

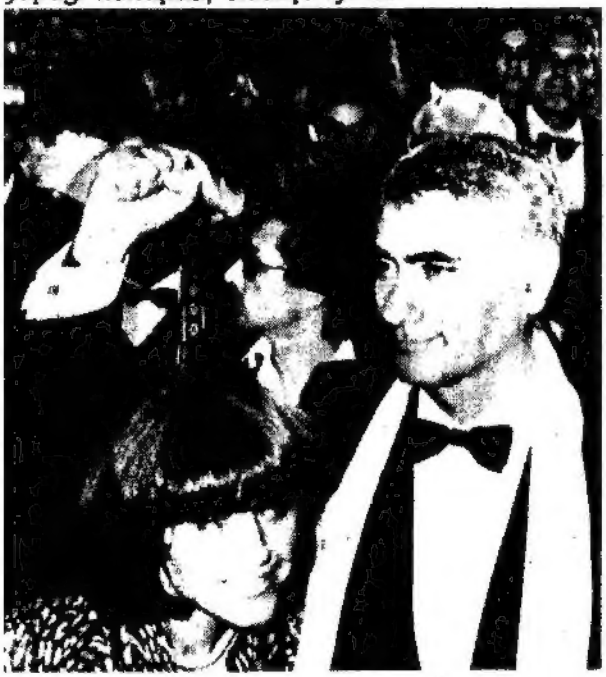

Hayat bize mutlu olma şansı vermedi sevgili.
Biz, kendimizden başka herkesin üzüntüsünü,
Acısını acımız yaptık çünkü. Dünyanın öbür ucunda,
Hiç tanımadığımız bir insanın gözyaşı bile içimizi parçaladı.

Yılmaz Güney

GÜNEY'İ BİRLİKTE YAŞATALIM

Değerli dostlar, değerli konuklar ve sevgili çocuklar; hepinizi Yılmaz Güney Vakfı Destek Derneği adına yürekten selamlıyor, toplantımıza hoşgeldiniz diyorum.

Bugün burada toplanmamızın esas amacı karşılıklı tanışmak ve fikir alış-verişinde bulunmaktır. Önce kendimizi tanıtmak ile işe başlayalım.

Biz Kimiz ve Amacımız Nedir?

Biz adımızdan da anlaşılacağı gibi, Yılmaz Güney Vakfı'nı yurtdışında tanıtmak ve ona destek olmak için 3 yıldır çalışmalar yürüten bir Kültür-Sanat-Edebiyat çevresi derneğiyiz. Başlangıçta merkezi Bonn'da kurulan derneğimiz, 1991 büyük Yılmaz Güney gecelerini organize etti. Daha sonra Duisburg'a 1992'de yerleştikten sonra, daha kalıcı ve anlamlı kültür-sanat çalışmaları yapmaya başladık.

Amacımız, yurtdışında başta Yılmaz Güney olmak üzere, tüm devrimci-demokrat-yurtsever kültür ve sanat emekçilerinin eserlerini yaşatmak, onları dışa tanıtıp, haleller yetiştirmek için mücadele etmektir. Bu amaçla onların devrimci eserlerini kamuoyuna taşımaya, devrimci kültür-sanat-edebiyat mirasını yaşatmaya ve daha da yaygınlaştırmaya çalışıyoruz. Ulaşabildiğimiz tüm insanlara devrimci kültür ve ahlak anlayışını aşılamaya çalışıyoruz. Yozlaşmaya toplumsal değerlerden kopmaya, a sosyalleşmeye, uşaklık ve korkaklık ruhuna karşı mücadele ediyoruz.

Yukardaki saydığımız amaçlarımıza varmak için, bir kültür-sanat-edebiyat dergisi olan yayın organımız GÜNEY dergisini çıkarıyoruz. GÜNEY yurtdışındaki tüm halkımızın sesi, devrimci sanat ve kültürün bir kürsüsü olmaya çalışıyor. GÜNEY yalnızca soyut sanat-kültür dergisi değildir elbette! O aynı zamanda başta işçi sınıfı hareketi olmak üzere, tüm dünyadaki ezilen ulus ve halk hareketlerini desteklemek, her çeşit baskı -sömürü ve zulme karşı mücadele etmek içinde çalışıyor.

Bizim durumumuz bir başka dernek ve derginin durumuna benzemiyor. Çünkü bizler farklı siyasi düşünceleri olan, fakat antifaşist, antiemperyalist, antifeodal değer yargılarında birleşen ve proleterya davasına esasında kültür-sanat cephesinde mücadele eden bir yapıya sahibiz. Bunun için bizler yurtdışında bir "Kültür Cephesi" oluşturmaya, tüm devrimci-demokrat-yurtsever sanatçı-aydın-yazar dostlarımızı bağrımızda toplamaya çalışıyoruz. Bu amaç doğrultusunda pratikte belirli somut adımlar atmaya çalışıyoruz. Bunları anlatmadan önce, neden Yılmaz Güney ile çalışmalarımızı başlattığımızı anlatalım.

Neden Yılmaz Güney ile başlıyoruz?

Kendimizi ve amacımızı kısaca anlattıktan sonra, şimdi neden Yılmaz Güney ile böyle bir çalışmayı başlattığımızı açıklayabiliriz.

Türkiye - Kuzey Kürdistan'da bir kültür-sanat çalışması yapan kişi veya kurumlar araştırılınca 1960 sonrası dönemde ilk önce Yılmaz Güney tüm gerçekliğiyle karşımıza çıkıyor. Çünkü;

- Yılmaz Güney faşizme-emperyalizme ve her türlü gericiliğe karşı baş kaldırmış, Türkiye Kuzey Kürdistan halklarının yetiştirdiği en değerli sanat ve düşünce insanlarından biridir. O, devrimci sanatıyla, devrimci kişiliğiyle ve devrimci dünya görüşleri ile birçok aydın-sanatçı ve devrimcilerden ayrılıp öne çıkıyor. Kısacası Yılmaz Güney devrimci sanat ve kültürümüzün parlak bir simgesi ve aynasıdır. Peki onu bu duruma yükselten nedenler şartlar nelerdir?

- Yılmaz Güney düzene karşı başeğmez bir tutum sergiledi, baskı ve sömürüye karşı kararlıca mücadele etti. O, her zaman ezilenlerden yana somut tavır takındı. Sanatsal çalışmasını siyasi çalışmaları ile birlikte ele aldı. Teoride söylediklerini pratikte uygulamaya çalıştı.

- Yılmaz Güney, her türlü burjuva satınalma, yıldırma, yozlaştırma ve gemisini kurtarma dayatmalarına karşı komünist ahlakı savundu. Onlara hiçbir zaman teslim olmadı. Halkının sanatçısı ve halkının savaşçısı olmayı hedefledi. O bunu şöyle açıklıyordu:

"...Bir ülkede büyük hırsızlar, sahtekarlar, dolandırıcılar varsa, bunların küçükleri de olacaktır. Bir sistemin temeli sömürüye, haksızlığa ve zorbalığa dayanıyorsa, kişisel sömürüler, haksızlıklar, zorbalıklar da olacaktır. Bir ülkeyi yönetenler hile ve entrika yapıyorlarsa, günlük ilişkilerimiz içinde de bunun yansımaları olacaktır. Süte su katılacaktır kadın satılacaktır, ahlaksızlık erdem olacaktır.

Biz, hayatın her alanında, burjuva ideolojisine sahip her sınıftan insana kuşkuyla bakıyor ve onların her konudaki ahlak ve değer anlayışlarına, sözlerine kesinlikle güven duymuyoruz..."

(Boynu Bükük Öldüler, Sayfa 8)

O, zamanında sayısız fırsatları ve burjuva nimetleri geriye çevirdi, ama hiçbir zaman başarı sarhoşluğuna ve kendini beğenmişliğe kapılmadı. Tam tersine halkının içine giren, kendini onlardan biri bilen biriydi. Kendisini sürekli yenileyen, bilgisini artıran, yanlışlarını aşan biriyi.

Özeleştirici ve öğretici idi O, hatalarını kendisine gösterildiği yerde, aşmasını biliyordu. Bu konuda da onu yine kendi ağzından dinleyelim, şöyle diyordu Yılmaz:

"... "Boynu Bükük Öldüler"i yazdığım 961-62 cezaevi yıllarında, işçi sınıfının kaçınılmaz ittifaklarını, özellikle de köylülüğün devrim süreci içindeki doğru yerini bilmiyordum. Sosyalist devrime herhangi aşamalardan geçilerek varılacağını bilmiyordum. Milli meseleyi bilmiyordum. O günün koşullarında ve benim konumumda birinin, bilimsel sosyalizmin bilimini öğrenme olanağı yoktu -Bugün de tam anlamıyla bildiğimi iddia etmiyorum- Olmayınca da, köylüye yaklaşımım, yaşanmışlığa, kendi

deneylerimle kazandığım hayatın sıcak bilgilerine, sezgilerime dayanacaktı... Anlattığım insanları tanıyordum, biliyordum ve onları anımsarken gerçekçi ve içten olmaya çalışıyordum. Tam açıklığa kavuşturamadığım konuları babama yazıyordum, o da bana uzun uzun gerekli bilgileri veriyordu."

(Boynu Bükük Öldüler, Sayfa 7)

Buradan da anlaşılacağı gibi Yılmaz Güney sosyalizme inanan, onun için savaşan ender bir sanatçıydı. İşçi sınıfının ve ezilen halkların fedekar bir dostu, onlardan biriydi. O, Kürt ulusal sorununa doğru yaklaştı. Kendisinin bir Kürt olduğunu her yerde savundu. İşçi sınıfının ve ezilen halkların enternasyonal, birlikten örgütlenmesini savundu.

Değerli dostlar!

- Yılmaz Güney, hiçbir zaman örgütlenememiş, bir örgüt desteği ve imkanı bulamamıştır. O'na yol gösterecek güçlü bir proleterya partisinin olmayışı onun ilkeli ve yolgösterici yeterli bir eleştiri ortamı yaşamamış olması onun için bir dezavantajdır. O'nun yaşamının önemli bir kesiti hapishaneden geçti. Dışarda olduğu süreçte de sürekli faşist-gerici takibat-baskı ve saldırılar altında yaşadı. Bütün bu kötü koşullara rağmen O, düşüncelerinden taviz vermeden mücadelesine devam etti.

– Yukarda saydığımız nedenlerden dolayı derneğimizin ve dergimizin adını Yılmaz GÜNEY ile adlandırıyoruz. O, bizim için bir örnek bir meşaledir. O'nun gibi daha nice örnek sanatçılarımız mevcuttur. Nazım Hikmet, Ahmet Arif, Sabahattin Ali, Enver Gökçe, Hasan Hüseyin, Cigerhun, Ruhi Su vs.

Biz milliyetçi değil enternasyonalistiz. Bu yüzden enternasyonal tüm devrimci sanatçılar bizim yol göstericilerimizdir.

– Bizim için Yılmaz Güney bir put değildir. Biz ona tapmıyor, onun doğru devrimci fikir, eser ve davranışlarını yaşatmaya çalışıyoruz. Onun da bazı önemli siyasi ve kişisel eksiklikleri ve hataları mevcuttu. Onun büyüklüğü, kendisine bu hataları kavratıldığı andan itibaren onun kendisini yenilemesiydi. Biz onun bu yönünü örnek alıp geliştirmek için mücadele ediyoruz. Konuşmamın birinci bölümünü burada bitiriyorum. Şimdi yaptığımız çalışmaları kısaca size aktaralım.

Şimdiye kadar derneğimizin yaptığı çalışmalar nelerdir?

Yeni Yönetim Kurulumuz, Aralık 92'de yapılan 1. Genel Kurul'da göreve başladı. Ocak 93'ten itibaren Duisburg'a merkezini taşıyarak, kendi lokalinde çalışmalarına başladı. Bu tarihten itibaren aşağıda belirtilen çeşitli çalışmaları yaptı.

Kültür sanat alanında:

• Müzik çalışmaları başlatıldı. Saz kursları ve iki müzik grubu çalışması halen sürdürülüyor.

• Kürtçe okuma-yazma kursları düzenlendi.

• Bir folklör ekibi oluşturuldu, bu ekip ile çeşitli gösteri ve şenliklere destek olundu.

• Bir tiyatro ve üç okuma akşamı düzenlendi. Çeşitli kültürel etkinliğe destek verildi.

• Yurtdışındaki devrimci-demokrat çevrelerin kültürel ihtiyaçlarına yardımcı olmak, devrimci kültür-sanat ve ahlaki yaygınlaştırmak için Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi GÜNEY çıkarılmaya başlandı. Şimdiye kadar 5 sayı GÜNEY, birde 1994 GÜNEY takvimi çıkarıldı.

Sosyal ve siyasal çalışma alanında:

• Kadınlar Kahvaltısı adı altında, ayda bir kez derneğimizde Kadın Toplantıları düzenlendi. Burada, devrimci içerikli kültürel eğitim çalışması yapılıp katılanlar geliştirilmeye çalışıldı.

• Ayda bir kez Güney Gençlik Grubu adı altında gençlik toplantıları yapılıp, gençliğe devrimci kültür ve ahlak eğitimi verilmeye çalışıldı.

• Yılmaz Güney'in 56. doğum günü dolayısıyla Paris'te bir anma toplantısı, 9. ölüm yıldönümü dolayısıyla Duisburg'da Almanca ve Türkçe olmak üzere iki anma toplantısı düzenlendi. Ayrıca bir gençlik genel toplantısı ile bir gençlik kır gezisi düzenlendi.

• Bir yılda 10 adet bildiri ve basın açıklaması yapılıp dışımızda gelişen önemli bazı olaylara tavır takınıldı.

• Dışımızda yapılan ve içeriğini doğru bulduğumuz tüm devrimci-demokrat geceyürüyüş ve toplantılara destek verdik, yayın sergimizi açtık.

Yeni dönem çalışmalarımız

•Şubat ayı içinde Almanya'nın 5 kentinde çalışmalarımızı, derneğimizi ve dergimizi tanıtma toplantıları yapılacaktır. Nisan ayında ise yine 3 kentte böylesi toplantılar planlanıyor.

• Bu yıl Yılmaz Güney'in 10. ölüm yıldönümü dolayısıyla Almanya'da 4 yerde anma geceleri yapacağız. Yine bu vesileyle Yılmaz'ın siyasi ve sanatsal yazılarını, yeniden basmaya çalışacağız. Bunun dışında Yılmaz'ı ve eserlerini tanıtacak olan Almanca, Kürtçe iki kitapçık çıkarmaya çalışacağız.

• 1 Nisan'da Yılmaz Güney'in 57. doğum günü dolayısıyla bir anma toplantısı yapılacaktır.

• Yılmaz Güney'in bir büstü yapılıp mezarı başına veya kültür merkezine dikilmeye çalışılacaktır.

• Önümüzdeki yıl bir GÜNEY Enternasyonal Kültür Merkezi kurulmaya çalışılacaktır. GÜNEY Dergisi'nin çıkarılmasına devam edilecek ve 1995 yılı GÜNEY takvimi yeniden çıkarılacaktır. Ayrıca şimdiye kadar yapılan tüm kültür-sanat çalışmaları ve ilişkileri sürdürülecektir.

Bütün bu çalışmalarda siz Yılmaz Güney eserlerinin desteğine, eleştiri ve önerilerine ihtiyacımız vardır.

Şubat 94

[illegible] bir devrimci sanat ustası Bertold Brecht'in ardından "İZLİYORUM KAVGANIZI"

Baran FUNDERMANN

Bir odada toplanınca
Sokaktaki adam
Vaz geçti tüm umutlarından.
Hükümetler,
saldırmazlık paktları imzalıyorlar.
Küçük adam
Yaz vasiyetnameni!

Gece. Evli çiftler
Yataklarına uzanıyorlar.
Genç kadınlar
Öksüz çocuklar doğuracaklar.

Tebeşirle yazılmış duvara:
Savaş istiyorlar
bunu yazan
Çoktan ölüp gitti.

Devrimci sanat anlayışının henüz oturmadığı ya da yakalanamadığı coğrafyalar da, çağının sorunlarını ölümüne göğüslemiş devrimci sanatçılar da pek bilinmez. Öte yandan, kişi veya kurumdan yola çıkılarak devrimci düşünce eleştirilemiyeceği için, "devrimciyim" diyenlerin ne kadar devrimci olduğu tartışılabilir. Eğer "devrimci sanatçı" ulusal, sınıfsal ve giderek evrensel koşullarda çağının gerçeklerine sıkı sıkıya bağlı ve onunla diyalektik bir iletişim içerisinde ise, devrimci sıfatını hak etmiştir. Yoksa oportünist (sosyal-şöven) bir şekilde düşünceleri ya da onurlu erdemleri şahsi çıkarlarına meze edenler devrimci sanatçı olamazlar. işte bu nedenle, devrimci sanatçıdan örnek vermek gerekirse hemen akla gelenlerden biri de Bertolt Brecht'tir. Brecht gibilerinin yaşam biçimiyse, karanlıklarda yolunu bulmaya çalışan ardıllarına ışık olur, aydınlatır.

Brecht, ömrü boyunca devrimin şafağına ulaşmak için yer, zaman ve şartların zorluğuna bakmadan hep kararlı ve bir o kadar da azimli adımlarla yoluna devam etmiştir. Dostluk ve ilişkileri sanatında olduğu gibi bireysel değil, evrensel çıkarlar üzerine kurulmuştur. Ulusunun sorunlarından yola çıkarak evrensele ulaşma düşüncesi, sürgün zamanlarında gittiği her ülkede kısa sürede uyum sağlamasına ve işine, o çok sevdiği işine bir an evvel devam etmesini sağlamıştır. İşini devrimin hizmetine koşup, onun bir aracı halinde ele alan Brecht örnek bir devrimcidir. Brecht'i GÜNEY dergisi için ele aldığımız bu yazıda, bir kez daha devrimci duygularla anıyoruz (*)

Brecht, gözlerini dünyaya 10 Şubat 1898'de Augsburg'un zengin bir semtinde açtı. Kenar mahallelerin sefil dünyası üzerine palazlanıp yükselen Augsburg burjuvazisinin biçimsel dünyasında. Brecht'in babası bir kağıt fabrikasında yönetici olarak çalışıyordu. Daha çocukluk döneminde zeki ve meraklı bakışlı Brecht'in kişiliği doğduğu çevreye ters bir yönde gelişmeye başlar. Varosların içerisinde oturtulduğunu bataklıkla, yetiştiği çevrenin inanılmaz lüksü ile vurdum duymazlık şeklindeki zıtlık arasında bağ kurmaya çalışır. Bu yaşam biçimi kişiliğini oluşturmada büyük etki olacak ve ilerde eserlerine de yansıyacaktır.

"... İlkokul, dört yıl boyunca sıkıntı verdi bana. Bir Augsburg lisesindeki dokuz yıllık uyanışım boyunca öğrenimimi öyle önemli ölçüde geliştirmeyi başardığım denemez, tembelliğe ve bağımsızlığa olan düşkünlüğüm sürekli gözlerine batıyordu..." diyen Brecht, 1917'de tıp öğrencisi olarak Münih Üniversitesi'ne yazılır. Öğrenimini burada yarım bırakmak zorunda kalarak Birinci Paylaşım Savaşı'nda 17 yaşındaki yaşıtları gibi istemeyerek zorunlu asker olur. Augsburg hastahanelerinin birinde hasta bakıcı olarak görev verilir. Savaşa ayana görevi gören hastahanede sefalet ve pislik içerisindeki savaş mağdurlarının durumu yaşamı boyunca aklından çıkmayacaktır Brecht'in.

Daha gençlik yıllarında çeşitli yayın organlarında yazı ve şiirleri çıkan Brecht'in Birinci Paylaşım savaşı'nı yaşayan biri olarak tavrı öğreticidir: "Yurt için ölmenin çok hoş ve onur verici olduğu sözü olsa olsa amaçlı bir propagandadır. Yaşamdan kopmak, ister ayakta, ister savaş alanında olsun, her zaman zordur. Hele de ömrünün baharında genç insanlar için. Ancak dar kafalılar ölümden 'karanlık bir kapıdan şöyle bir geçiş' diye söz edecek kadar zırvalarlar. O da, son saatlerinin kendilerinden iyice uzak olduğuna inandıkları sürece."

Brecht, 1918'de ilk oyunu

olan "Baal"i yazar. Bu oyun birazda otobiyografiktir, Brecht'in yaşamından derin izler taşır. "... Baal'in yazılışından yirmi yıl sonra gene Baal'daki temel düşünceler ile ilintili bir konuyu opera biçiminde oyunlaştırma fikri beni harekete geçirdi... Bu tanrının doğudan gelerek büyük bir savaşın ardından yerle bir olmuş kentlerden birine yerleştiği ve insanları, kişisel mutluluğa ve rahata kavuşturmaları için, mücadeleye ittiği söylenir. Toplumun çeşitli kesimlerinden yandaşlar bulmuş, çevresinde toplanan gençlerden kimileri, köylülere, topraklarına sahip olmalarını, işçilere, fabrikalara el koymalarını, çocuklara, okullarını ele geçirmeleri gerektiğini öğretmeye kalkışınca, resmi makamlar hemen bizim mutluluk tanrısının yakasına yapışmışlar, onu tutuklayıp ölüm cezasına çarptırmışlar ve cellatlar, küçük mutluluk tanrısı üzerine her türlü hünerlerini denemişler; gel gelelim içirilen zehir yaramış, uçurulan yarası hemen yeniden çıkıvermiş, darağacında, neşesiyle hemen herkese bulaşan danslar yapmış vb. İnsanların mutluluk isteklerini tümüyle yok etmek olanaksızdır."

Brecht, gerek şiirlerinde ve gerekse diğer tüm yapıtlarında çürümüşlüğün anası olan metafiziği red eder. Şiirde Alman Barok şiirinin yazım yöntemini kullanır ama onun gibi kurtuluşu mistizmde aramaz. Tiyatroya ise biçimsellikten öte siyasal bir anlayışla yaklaştı. "Tiyatronun salt bir kullanılma işlevi vardı, başka bir deyişle emekçi kitlenin etkinleştirilmesi ve siyasal yönden aydınlanmasına hizmet etmeliydi." Bu anlayış kendini 1919'da yazdığı "Spartakus" veya daha sonra kaleme aldığı "Gecede Trampet Sesleri" ile diğer tiyatro oyunlarında da gösterir. Bu oyunların Alman Devrimi yılları olarak geçen 1918-19 yılları ile diyalektik bağları da tartışılmaz.

Geçen yıllar ve Almanya'nın giderek içine düştüğü ekonomik-siyasal çıkmaz faşizme yol açmıştı. Faşizmin ayak sesleri duyuluyordu. 1920'ye kadar Münih ile Augsburg arasında gidip gelen Brecht hala tıp öğrencisidir. Annesinin ölümünden sonra ise kesin olarak Münih'e taşınır. 1922'de ise Augsburg'lu şarkıcı Marianne Zoff'la evlenir.

Tiyatronun eski bir öğesi olan Epik, Çin, Hint ve ortaçağ Avrupa oyunlarında hatta daha sonra Shakespeare tarafından yararlanılan bir unsurdu. Ama onu Marksist bir anlayışla yoğurup çağdaş tiyatroda uygulayan Brecht oldu. O, Epik unsuru diyalektik yapı ilkesi olarak kullanmış, klasik tiyatro kalıpları dışına çıkararak, izleyicilerin düşünmesini, oyundaki uyum ya da çelişkilerden tartışılacak şeyler çıkarmasını istemişti. "Kuhle Wampe" filmi, "Üç Kuruşluk Opera", "Kafkas Tebeşir Dairesi" ile "Evet Diyen Hayır Diyen" adlı eserler ve diğerleri hep aynı anlayışların ürünüdür.

Brecht tarzı ve eserlerindeki başkaldırı, giderek siyasal çıkmaza giren Alman rejimini tehdit diye yorumlanır. Düzeni ellerinde bulunduran katmanları ile zıtları arasındaki çelişkilerin yerini artık çatışmalar alır. Brecht'in eserleri sansüre uğruyor, gösterileri yasaklanıyor ve vatan hainliğiyle suçlanıyordu. "27 Şubat 1933'teki Reichstag yangınıyla son uyarı çanları da çılmıştı. Brecht, ailesi ve birkaç arkadaşıyla birlikte Prag'a kaçtı. 10 Mayıs 1933'te kitapları Berlin Opera Binası önünde yakılıyordu."

(Bkz. BRECHT, Marianne Kesting - alan yayınları)

Sürgün zor zanaat

Prag, Viyana, Zürih, Paris, İsviçre... dolaşıp durdu Brecht. Almanya'ya komşu olan bu ülkelerde eserleri sahnelenip ve türlü davetlere katılır. Herşeye rağmen sürgünü hiçbir zaman sindiremez içine yüreği yoldaşlarıyla atan Brecht:

Tüymüşüm Danimarka'nın
samanlık damı altına dostlarım
İzliyorum kavganızı.
Buradan yolluyorum sizlere,
Ara sıra gene dizeler,
ürküp kaçmış,
Boğazın, yaprakların üzerindeki
kanlı yüzlerden
Dikkatli kullanın,
size ulaşan kadarını!
Sararmış kitaplar, bölük pörçük
yazılar
Elimdekiler.
Görüşecek olursak gene,
Seve seve sizlerden
öğreneceklerim var.

Brecht, Almanya'da olup bitenleri ayrıntıyla izliyor, tek bir haberi kaçırmıyordu. "Savaş Humması", Hitler'i konu eden "Yuvarlak Kafalılar ve Sivri Kafalılar" ile "Üçüncü Reich'in Korku ve Sefaleti" de bu dönemlerin eserleridir. Tüm çalışmalarını birgün geri dönme düşüncesinin yoğunluğuyla sürdürüyordu sürgünde.

"Duvara tek çivi çakma.
Ceketini sandalyenin üstüne at.
Ne gerek var dört gün için hazırlığa?
Yarın geri dönüyorsunya (...)"

Alman birliklerinin Danimarka'yı işgal etmesiyle 1939'da İsveç'e kaçan Brecht, ailesiyle burada bir süre kaldıktan sonra 1940'ta Helsinki'ye geçer. Daha önceleri, 1935'te "Das Wort" dergisinin sorumlularından biriyken Rusya'ya gitmiş olan Brecht, buradan hoşnut kalmamıştı. Söylendiğine göre onu Rusya'da olumsuz etkileyen gelişmekte olan kapitalist bürokrasiydi. Bu durum, o dönemde arkadaşlarıyla arasında "Proleterya üzerindeki diktatörlük" şeklindeki espriye yol açmıştı. Öte yandan Brecht'in Rusya'da pek tanınmadığı da söylenenler arasında. Bu gelişmeler içerisinde Rusya'dan uzun süredir düşündüğü Amerika'ya kaçar.*(**)*

Sorgu: Komünist misin?

Amerika'da Hollywood yakınlarına yerleşen Brecht, burada da bir çok eser vermiştir. Hollywood onun için biraz da geçim kaynağı anlamındaydı. Senaryolar yazıp yönetmen danışmanlığı yaparak para kazanıyordu. Ancak daha sonraki yıllarda geçimini sağlamak içinde olsa bu durumunu eleştirerek, para için yapmaması gerektiğini vurgulayacaktır. "Prag, Gestapo ve Rehineler", "Cellatlar da Ölür", "Kafkas Tebeşir Dairesi" ...gibi eserler bu döneme aittir. Burada (sinema piyasasında) ilişkide olduğu birçok kişinin içerisinde en yakınlık duyduğu Charlie Chaplin'di.

Brecht 1945'te ABD vatandaşlığına geçen oğlu Stefan'ın aksine geri dönmeyi düşünüyordu. Bu arada müttefikler tarafından yenilgiye uğrayan Almanya'nın ne olacağı durumu da henüz belirsizdir. Almanya'da "taş taş üstünde kalmaması" Brecht'i hayli üzüyor ve Alman halkının dramını düşünüyordu. Brecht ABD'de "Concil for a Democratic Germany" diye bir komite kurdu. Ancak bu girişim başta Thomas Mann olmak üzere sol çevrelerce pek destek görmüyordu.

Brecht, ABD'de "Komünist Avı" diye de bilinen 1947 ile 1956 kıskacına girmekten kurtulamaz. Bu dönemde kurulan "Amerikan Karşıtı Faaliyetleri Araştırma Komitesi"nin daveti üzerine, 1947'de terk etmeyi düşündüğü Amerika'dan çıkamaz. "Brecht'in HUAC tarafından sorgusu, Hollywood-Hearings nedeniyle gerçekleşti... Brecht hiç film yazarı olarak çalışmamıştı. Tutanaklardan öyle anlaşılıyor ki, sorguyu yürüten soruşturma memuru, Brecht'in Komünist Parti'yle ilişkisini ve komünist düşünceye sahip çıkışını, Brecht'in besteci Hans Eisler ile ortak çalışmasından hareketle kanıtlamaya çalışıyor..."

(ÜYE MİSİN? ÜYE MİYDİN?
İNTER yayınları)

Yıllardır Nazilerden kaçan Brecht'in ABD'de sorgulanması anlamlı ve düşündürücüdür. Sorguda okumak istediği yazılı açıklamasını okumasına izin verilmez. İngilizcesi pek güçlü olmayan Brecht'e komisyon tarafından bir tercüman tayin edilir. Gerekli formaliter ve ön işlemlerden sonra KP üyesi misin? Komünist misin? şeklindeki sorgulama başlar. Komünist olmadığını söyleyen Brecht'in öyle olduğunu kanıtlamak için yazı, arkadaşları ve çalışmalarından örnekler verilse de o bunu kabul etmez. Komisyonun kanıt olarak öne sürdüğü şiirlerinden biri de şöyledir

"Öğren şu basit gerçeği
Günü gelenler için
Henuz geç değil zaman
Öğren ABC'yi
Yeterli değil ama öğren yine de
Üşenme
Hemen sıva kolları
Öğren herşeyi
Sen almalısın iktidarı
Öğren sürgündeki
Hapistesi öğren
Öğren mutfaktaki kadın
Altmış yaşındaki adam
Sen almalısın iktidarı
Sormaktan çekinme yoldaş
İzin verme kandırmalarına seni
Kendi gözlerinle gör her şeyi (.)

Brecht'in buradaki komisyona komünist olmadığını söylemesi, ya da soruya cevap vermesi bazı çevrelerin kötü ön yargılarına yol açtı. O, bunlara aldırmadan uçakla kendini kabul eden tek ülke olan İsviçre'ye geçti. Daha sonra bir Çekoslovak pasaportu elde eden Brecht, Çekoslovakya üzerinden Doğu Berlin'e ulaştı.

Doğu Berlin'de sıkı bir çalışmaya başlayan Brecht, devletin desteğiyle kendi tiyatrosu olan Berliner Ensemle'ı kurdu. Burada ve peş peşe dünyanın bir çok ülkesinde sahnelenen oyunları onlarca ödül aldı. "... Ölümüne az bir zaman kala, hala kendini tümüyle yazmaya vermeyi tasarlıyordu. Hatta bu niyeti doğrultusunda Danimarka kıyılarında bir ev satın aldırmıştı. Aynı günlerde İsviçre'de Chaplin'in yanına gitmeyi de düşündüğü söylenir." (BRECHT, Marianne Kesting - alan yayıncılık). 1951'de Paris Anlaşmalarını eleştiren bir konuşma yapan Brecht, Bonn'un askerliği yeniden mecburi hizmet olarak kabul etme kararını eleştiren bir mektup yazar.

Büyük bir Marksist politikacı, yazar ve sanat ustası olan Brecht, 1956'nın 14 Ağustos'unda kalpten öldü.

"Öldüğümde, bedenimi halka gösterilmek üzere hiçbir yerde korunmasını istemiyorum. Mezarımda yazı olmasın. Oturduğum Chausses caddesindeki evin yanındaki mezarlığa gömülmek istiyorum." Onun o zamanlar söylediği bu naciz sözleri, bugün, kapitalist çıkar hırsıyla Lenin'in bedeninin dünyayı dolaştırarak para kazanılmak istendiği bugün daha da bir anlam kazanıyor. Kan emici, çıkar manyağı kapitalist zümreler, bir yandan devrimcilerin eserlerine barbarca saldırıp yıkarlarken, diğer yandan ise ölülerini dahi para kazanmak için kullanıyorlar. Bizim artık kaybettiğimiz Brecht'lerin bedenlerine değil, düşüncelerine ihtiyacımız var.

(*) Bu yazı Özgür GÜNDEM'in 10 Şubat ülke, ve 11 Şubat Avrupa baskısında da yayınlanmıştı. Yazarınca yeniden gözden geçirilerek GÜNEY'e verildi.

(**) Yazı kurulunun notu:
Bu paragtafta anlatılan 1935'te Sovyetler Birliği'ne Berdholt Brecht'in geçişi sırasındaki gelişmeler, tek yanlı ve yanlış anlaşılmaya açık göndermlerde bulunuyor. Yasar sözlü tartışmalardaki tüm iyi niyetine rağmen Marianne Kersting'in "BRECHT" adlı kitabındaki (sy 94-97) "varsayım" ve tek yanlı bilgilerinden fazlaca etkilenmiş. Tüm okuyucuları bu yazıyı ciddi bir şekilde tartışmaya ve Brecht'in en yakın çalışma ve hayat arkadaşı olan Ruth Berlau'nun Brecht'in Lai-tu'su adlı kitabının 105-106. sayfasını dikkate almasını öneriyoruz.

Brecht'in Lai-tu'su

Ruth Berlau'dan Anılar Notlar
Derleyen: Hans Bunge

Anı Dizisi 2 inter yayınları

S. ÇİÇEK

Brecht'in Lai - Tu'su İnter Yayınları Anı Dizisi'nin 2. kitabı olan Ruth Berlau'nun Brecht'le olan anılarının Hans Bunge tarafından yapılan bir derlemesidir. Bertholt Brecht, çağımızın en büyük Marksist şair ve oyun yazarlarından biridir. Epik tiyatronun yaratıcısı ve sayısız eserin rejisörü, sahneye koyucusu, son derecede büyük bir yetenek, düşünür-tiyatro adamıdır. Brecht'in en ünlü eserleri arasında "Carrar Ananın Silahları", "Cesaret Ana ve Çocukları", "Yuvarlak Kafalılar, Sivri Kafalılar", "Kafkas Tebeşir Dairesi", "Arthuro Ui'nin İşleri" ve daha niceleri sayılabilir.

Bertholt Brecht, 20. yüzyılın ünlü ve yetenekli komünistlerindendir. 1932'de faşizmin iktidara geleceğini sezerek, ülkesi Almanya'yı terketmiş ve ilk önce Danimarka'ya geçmiştir. Ardından kuzey ülkelerinden Sovyetler Birliği'ne, Amerika'dan İsviçre'ye değin bir çok ülkeyi içeren yıllar süren bir sürgün yaşamı başlamıştır. Faşizmin nihai yenilgisinden sonra ülkesi (Doğu Almanya), Demokratik Alman Cumhuriyeti'ne dönen Brecht, gerek sürgün yıllarında, gerekse dönüşünden sonra tiyatro ve yazın çalışmalarını aralıksız sürdürmüştür.

Brecht, son derecede yetenekli ve komünist bir tiyatro sanatçısı olan Helena Waigel ile evliydi. Fakat birçok dahi sanat adamı gibi, çevresini dolduran sayısız yetenekli ve güzel kadın arasında her zaman yakın ilişki kurduğu kadınlar olmuştur. Ruth Berlau, Danimarka'daki sürgün yıllarında önce dahinin en yakın çalışma arkadaşlarından biri olmuş, sonra ona gönlünü kaptırmış, kocasından ayrılarak, yıllar süren binbir yoksulluk ve zorlukla örülü sürgün yaşamında her zaman Brecht'in yanında olmuş, Brecht artık kendisini uzaklaştırıp, ilişkilerini yeniden iş ilişkisiyle sınırlandırmak isteyene değin, onun en yakınından ayrılmamıştır.

Bu kitapta Ruth Berlau'nun anılarından yola çıkarak, çağımızın en büyük yazın dahilerinden birinin çalışma yöntemlerine ve özellikle sürgün yaşamına ilişkin, duygulu ve zeka dolu bir gözün gösterdiklerini izliyoruz. Brecht'in en güçlü yanları, şunlardır Berlau'ya göre: Hiçbir zaman satın alınmayı kabul etmemiş, görüş ve inançlarından taviz vermemiş, eserlerine ilişkin tüm eleştiri ve önerilere değer ve önem vermiştir. Hiç bir zaman ulaştığıyla yetinmemiştir. Onun eserleri ve tiyatro anlayışı, sanki yaşayan canlı bir organizma gibi her zaman yenilenmeye, geliştirilmeye, düzeltilip etkinleştirilmeye hazır olmuştur. O, tüm eserlerini dünya işçi sınıfının hizmetine sunmuştur.

Hataları nelerdir: Brecht'in en zayıf yanı ve en büyük hatası, birlikte olduğu kadınlara karşı tavrıdır. Brecht'in tüm yaşamı boyunca en yakın ve güvendiği çalışma arkadaşları her zaman kadınlar olmuş, bu kadınlarla aynı zamanda da gönül ilişkisi kurmuştur. Karısı helene Waigel, Elisabeth Hauptmann, Margerethe Steffin, Ruth Berlau. Bu kadınların tümü sevdiği kadınlar ve en yakın çalışma arkadaşlarıydı. Ancak bu, Hans Bunge'ye göre, her yönden gönül rızasıyla katlanılan bir durumdu. Çevresindeki kadınlar, tanıdıkça Brecht'e hayran ve aşık olmaktan kendilerini sakınamıyorlardı ve gönüllü olarak onunla iş ve aşk ilişkisine giriyorlardı. Bu, Brecht'in gereksindiği bir durumdu.

Kadınlar çok ağır çalışma koşulları ve sevdikleri erkeği başkasıyla paylaşmaktan dolayı zorlanıyorlar, fakat Brecht ilişkilerinde açık olduğu ve gizliliğe itibar etmediği için, kendilerini sömürülmüş duyumsamıyorlardı. "(S. 232) Ve Ruth Berlau da anılarının bir yerinde, çevrelerindeki genç insanların kendilerine sık sık şu soruyu yönelttiklerini yazar: "Waigel nasıl oluyor da bu adamla birlikte yaşamayı sürdürebiliyor?" "Neden Brecht bu harikulade kadının yanısıra başka kadınlarla ilişki kuruyor, Waigel nasıl oluyor da buna katlanıyor? Onu terketmiyor?" Ve Ruth

Berlau'nun bu sorundaki kendi yorumu şöyledir: "Ben bu durumu onca tuhaf bulmuyorum. Bu birleşim bir dizi sanatçıda vardır. Sanatçılar sürekli kendilerine esin kaynağı olan insanların yakınlığını ararlar.Brecht'in esin kaynakları da gençlik ve güzellikti." S.94 ve devam eder: "Bu çalışma ve gönül ilişkileri salt Brecht'in değil, kadınların da işine geliyordu." Fakat Berlau'nun anlatışındaki bir takım tek tek imalar, aslında birlikte olduğu kadınlar açısından Brecht'in başka kadınlarla ilişkilerinin hiç de doğal ve kolay olmadığını ve bu durumdan acı çektiklerini ele vermektedir.

"Waigel'e 'Grete de burada' diyene, o cesareti toplayana kadar aradan üç ay geçmesini gereksinim duyduğunu gözümün önüne getirebiliyorum." Ancak Ruth Berlau Brecht'le ve sanatçının diğer kadınlarla olan ilişkilerini bir bütün olarak ele aldığında, çok olumlu olarak değerlendirmektedir. Bunge, Sonsöz'ünde şu yorumu yapmaktadır: "Ruth Berlau gelecekteki okurları düşünmüş ve ölümünden üç yıl sonra bile, çektiği bazı acıları açığa vurmamıştır. Böylece belki de kasten olmasa da gerçeklikle onun anlatısı arasında farklılık ortaya çıkmıştır.. (S. 250) Bunge'nin anılara ek olarak anlatıya aldığı "Notlar"sa, anılara göre çok sert bir biçimde Brecht'le hesaplaşmaktadırlar. Burada Berlau, onun diğer kadınlarla olan ilişkilerinin kendisine ne denli acı verdiği notunu düşmektedir. "Ben soğuk muyum? Salt soğuk bir kadın, o bir başkasını öptüğünde, sevinç çığlıkları atma isteği duyabilir..." (S. 210) "... ama Brecht bana 15 yıl gülmeyi yasakladı. 'Ah o senin orospu gülüşün' derdi benim gülmeme, mosmor olurdum." (S. 203) Bunge şunu da notlara katmıştır "Oradaki tek yanlılığı ortadan kaldırmak için burada bir tekyanlılık gerekirdi, çünkü bunlar madalyonun ikiyüzlüydü." (S. 251) Biz de Bunge'nin bu görüşünü paylaşıyor ve okurun madalyonun iki yüzünü de usta-ca (akılda) tutması gerektiğini, çünkü salt işine gelen yerleri almasının yanlış olacağını düşünüyoruz. Ancak Brecht'in Lai Tu'sunun madalyonun ikiyüzünü de adil bir biçimde gösterdiğini, yani bir komünist için bile hüküm süren koşullarda eşit ilişkilere girişmenin ne denli zor olduğunu ortaya koyduğunu düşünüyoruz.

Küçük-burjuva, dar kafalı bir biçimde olmasa da (Brecht'in tüm ilişkileri gönüllülük temelindeydi ve tarafların tümü için açıktı, yani kadınlar onun diğerleriyle ilişkilerinden her zaman haberdardı) gene de sonuçta bu ilişkilerde Brecht kadınların yararına tavır almamıştır. Doğal olarak kadınlar bu ilişkiler sonucunda zarar görüyor, duyguları yaralanıyordu. "1953'te Helene Waigel Brecht'ten boşanmak istedi, artık Brecht'in aşk ilişkilerine sessizce katlanmayı başaramıyordu." Ruth, Brecht kendisiyle olan ilişkisini Helene Waigel'le evliliğini ayakta tutabilmek için gevşettiğinde, kendisini ihanete uğramış hissetti. Brecht ilişkilerinin yeniden iş ilişkisine dönüşmesini istiyordu. Bundan o denli acı çekti ki, bir çok kez psikiyatri tedavisi görmek zorunda kaldı.

Biz, Brecht'in kadınlarla ilişkilerinde bir komüniste yaraşır biçimde davranmadığını, sorumlu tavır takınmadığını, ve kadınların yalnızca kendisini sevdiklerini gözönünde tutmadığını ve sevgilerinin tek ona yönelik olmasından ötürü diğer kadınları da gerçekte hiçbir zaman kabullenemediklerini düşünüyoruz. Bu açıdan sanatına, inançlarına ve mücadelesine ne kadar saygı duysak ta, Brecht'in eleştirilmesi gerektiği görüşündeyiz.

"SOVYET ÇAĞININ EN İYİ VE EN YETENEKLİ ŞAİRİ"

MAYAKOVSKİ 100 YAŞINDA

C. KARLI

19 Temmuz 1893 yılında Gürcistan'ın sonradan Mayakovski ismi verilen Bagdadi kasabasında dünyaya gelen Wladimir Wladimiroviç (Mayakovski), yaşasaydı bu sene 100 yaşında olacaktı. Şiiri ve şiirinde kullandığı üslup üzerine fırtınalı tartışmalar yürütülen, bazılarınca göklere çıkarılıp bazılarınca beğenilmeyen, fakat her şeye rağmen kendini ve tüm yeteneklerini, en yetenekli alan olduğu şairliğini devrimin hizmetine sunmuş bir sanatçıdır. Mayakovski. Bu amaçla Mayakovski'yi daha iyi tanımak için kaleme alınmış bir araştırmanın 1. bölümünü yayınlıyoruz. Gelecek sayıda 2. bölümü devam edecektir.

"150.000.000" Mayakovski'nin Ekim Devrimi'nden sonra yazdığı ilk destanıdır. Destanın konusu Ekim Devrimi ve bu devrimi gerçekleştiren Rusya'nın 150.000.000'luk nüfusudur. Yeni kurulan Sovyetler Birliği'nin eğitim bakanı olan ve Mayakovski'nin bir numaralı hayranlarından biri sayılan Lunaçarski destanın "Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti" adına beş bin adet basılmasını (ki bu rakam o dönemin olanaklarına göre çok yüksektir) onaylar. Bu durumu Lenin, Lunaçarski'ye yazılı bir nota göndererek, sert bir dille eleştirir:

"Nasıl utanmadan Mayakovski'nin "150.000.000"unun beş bin adet basılmasını onaylayabilirsiniz? Sizin bu yaptığınız saçmalık, bönlük, zırcahillik ve manyaklıktır! Böyle şeylerden yalnızca on taneden birini basmak lazım. ve bunu da kütüphanelere ve özel kişilere dağıtmak amacıyla 1.500 nüsha ile sınırlamak lazım. Sizi ama yaptığınızdan dolayı (Füturizmi yaymak) güzel bir dövmeli.

Lenin. 6 Mayıs 1921"

Neydi Lenin'i bu kadar kızdıran? Yazının kendisinden de anlaşılacağı gibi Lenin'in sert tepkisi Mayakovski'nin şahsiyetinden ziyade Füturizme yönelik idi. Füturistler (gelecekçiler) geçmişin mirasını inkar ediyor ve geçmişin kötü yanlarıyla birlikte iyi yanlarını da reddediyorlardı. Onlar sıfırdan başlayarak yepyeni bir sanat, yepyeni bir edebiyat yaratmak istiyorlardı. Mayakovski bu akımın Rusya'daki önderiydi. Mayakovski sözkonusu eserinin bir nüshasını da Lenin'e gönderdi ve üzerine şunları yazdı: *<W.I.Lenin yoldaşa. Kom-Füt selamlarımla. W.Mayakovski.> (Kom-Füt= Komünist-Fütürüst).*

Daha sonraları Lenin Mayakovski'ye karşı tutumunu değiştirdi ve onu resmen de öven konuşmalar yaptı. Özellikle gençliğin Mayakovski'yi büyük bir sevgiyle karşılaması Lenin'i çok etkilemişti. Bu konuda N. Krupskaya Lenin üzerine "Anılar"ında şunları yazıyor:

"Bir akşam Lenin gençliğin komünde nasıl yaşadığını görmek istemişti. ...Bir açlık yılıydı ama gençlik coşku içindeydi. ...İlyiç genç insanlara, etrafını saran bu genç sanatçılara baktı, ve onların sevinçli yüzü onun da yüzüne yansıyordu. Resimlerini gösteriyor, bir şeyler anlatıyor ve sorular so-

ruyorlardı. O ama gülüyor, cevaplardan kaçıyor ve sorulara sorularla karşılık veriyordu: "Ne okuyorsunuz siz? Mesela Puşkin?" "Oh hayır"diye karşılık verdi içlerinden biri "o bir burjuvaydı. Biz Mayakovski'yi okuyoruz." Ilyiç gülümsüyordu. "Benim görüşümce Puşkin daha iyi."

Bu görüşmeden sonra Ilyiç biraz daha ılımlı yaklaşıyordu Mayakovski'ye. Onun ismi ona artık o komünlerin genç sanatçılarını anımsatıyordu. Genç sanatçılar o kadar hayat ve sevgi doluydular ki, Sovyet iktidarı için ölüme gitmeye hazırdılar. Bu durumu ifade edebilmek için normal kelimeler yetmiyordu, ve onlar bu ifade tarzını Mayakovski'nin o zor anlaşılan şiirlerinde arıyorlardı.

Daha sonraki yıllarda da Mayakovski'nin şiiri ve sanatı önde gelen bir dizi komünist edebiyat ve sanat eleştirmeleri tarafından sert eleştirilere tabi tutuldu.

Mayakovski'nin bir büyük sosyalist şair olarak, hatta sosyalist şiirin yaratıcısı olarak kesin kabulü, onun ölümünden beş yıl sonra, 5 Aralık 1935'de "Paravda"da yayınlanan Stalin'in o meşhur açıklamasından sonra gerçekleşti. Stalin Pravda'daki açıklamasında Mayakovski hakkında şu tespiti yaptı: "Mayakovski Sovyet çağımızın en iyi, en yetenekli şairidir". Daha sonra dünyanın en ünlü sosyalist şairleri, Nazım Hikmet, Pablo Neruda, Louis Aragon, Viteslav Nezval, Yannis Ritsos v.b kendilerini Mayakovski'nin öğrencileri olarak gösterdiler.

Kimdi Wladimirowiç Mayakovski?

Mart 1930'da (trajik ölümünden kısa bir süre önce) 20 senelik eserlerini sergilerken Mayakovski kendisini ve sanatını şöyle tanımlıyordu:

"Belirleyici olan, bir zamanların salonlarında rastlanan genç hanım ve beylerden oluşan dinleyicilerin bir daha geri dönmemek üzere yokolup gitmiş olmalarıdır. Sadece emekçi dinleyiciler, o şimdiki hayatımızı inşa eden, sosyalizmi kuran ve onu bütün dünyaya yaymak isteyen proleter ve köylü kitleleri, sadece onlar eserlerimin asıl okuyucuları ve dinleyicileri olmalıdırlar, zira ben sadece onların şairiyim."

Sosyalist bir sanat yaratmayı Mayakovski çok önceleri amaçlıyordu. 1893'de demokratik görüşlü bir orman memurunun ailesinde doğan Mayakovski çocukluğunu Gürcistan'da geçirdi. Daha küçük yaşlarda, okul döneminde, devrimci faaliyetlerden etkilendi. Babasının ölümünden sonra annesi ve kardeşleri ile birlikte Moskova'ya göç etti ve kısa bir süre içerisinde (1907 sonu) RSDIP'nin Bolşevik kanadına katıldı. 1909/1910'da bir illegal basımevinin ortaya çıkmasından dolayı tutuklandı ve altı ay hapiste yattı. Bu 'Konstantin yoldaşın' -bu onun partideki illegal ismiydi- üçüncü defa hapise düşmesiydi. Serbest bırakıldığında, sanatsal amaçlarını gerçekleştirebilmek için, parti çalışmalarına geri dönmedi.

Mayakovski şiir yazmaya başlamıştı. Onun sanata yönelişi, o dönemde sanatta hakim olan ve gittikçe parçalanan, gerçekleri çarpıtan "sombolizm"e karşı bir savaş İLANIYDI. O kendi deyimiyle "görülebileni", mutluluğu ve özgürlüğü düşleyen ezilen insanlar için anlaşılır hale getirmek istiyordu. İlk şiirlerini ve ilk dramasını bu amaçla yazdı. Ama ne yazık ki Mayakovski mücadelesini o dönemde illegal çalışan Bolşevik Parti'nin bir üyesi olarak değil bir birey olarak yürütüyordu. Bu da ister istemez onun ilk eserlerine damgasını vuruyordu. O bu dönemde sosyal düşmanını, yalnızca sınıf mücadelesi ile yıkılabilecek bir sınıf olarak değil, bilakis "Edebiyat kafee"lerinde kendi dinleyicileri arasında da bulunan, 'yağından patlayan' 'hissizleşmiş parazit'ler olarak görüyor ve onların sadece dış özelliklerine takılıyordu. 1913'de yazdığı bir şiirinde şöyle meydan okuyordu onlara: <... tükürürüm suratınıza sizin!>.

1914'te Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle birlikte toplumsal çelişkiler de daha fazla kesinleşti. 1914'ün sonbaharında Mayakovski ilk defa Gorki ile tanıştı. O sıralarda Mayakovski ilk programatik eseri olarak gördüğü "Pantolunlu Bulut" destanı ile meşguldu. Birinci Dünya Savaşı sırasında milyonların çektiği acı onun da kalbini yakıyordu, öfkesini destanında yer alan şu dört haykırışla dile getiriyordu: <defolun aşkınızla! Defolun sanatınızla! Defolun düzeninizle! Defolun dininizle!> Bu destanında "ben"in yanında "biz" de yeralıyor ve Mayakovski kendini <demirhanelerin, fabrikaların ve laboratuvarların şairi" olarak tanımlıyordu.

Savaş yıllarında Mayakovski üç büyük destan daha yazdı: <Omurga Flütü> (1915), <Savaş ve Dünya> (1915/1916), <İnsan> (1916/1917). Bu dönemde Mayakovski, ikisi de yazar olan Ossip Brik ve onun eşi Lilya Brik ile tanıştı ve onlarla derin bir dostluk kurdu. Lilya Brik'e aşık oldu ve bundan sonra yazdığı şiirlerinin ve destanlarının çoğunu ona ithaf etti. <Omurga Flütü>nde sosyal çelişkilerle bağıntı içerisinde, Lilya'yla olan aşkının trajedisini de anlatıyordu. <Savaş ve Dünya> destanını açıkça Lilya'ya ithaf etti ve başına "Benim Lilya'ma" yazdı.

Mayakovski bütün felaketleriyle devam eden savaşı bir birey olarak nasıl durdurabileceğini bilmiyordu, kendince gerçekçi bir çözüm bulamıyordu. Ancak devrim ona aradığı cevabı verebilirdi. Kendisinin de istediği ve uğruna mücadele verdiği devrim, ona kimin öncü ve örgütleyici olduğunu açık bir şekilde gösterdi. Çarlığın yıkıldığı 1917 Şubat devriminde işçi sınıfı en ön saflarda yeralmıştı,

bu ise Mayakovski'nin artık kesin bir şekilde işçi sınıfının saflarında yürümesini sağladı. Devrimden kısa bir süre sonra yazdığı bir şiirinde, halka şöyle sesleniyordu:

<Yurtdaşlar!
bugün yıkılıyor bin yıllık "dün".
dünyanın temellerini sarsıyoruz
bugün.
Bugün,
yeleğimizin son düğmesine
kadar,
yeni raylara koyulacak yaşam.
Yurtdaşlar!
işçi selinin ilk günü bu.
Geliyoruz.
kurtarmaya dünyayı."

(Nisan 1917)

Mayakovski gittikçe daha fazla devrimle bütünleşiyor, devrimin sebeplerini ve perspektiflerini kavrıyor ve bunu eserlerinde dile getiriyordu. O Şubat Devrimi'nin yetersiz kaldığını biliyor, onunla yetinmeyerek daha da ileri gidip, "kendi devrimine", Büyük Ekim Devrimine doğru ilerliyordu. Onun 1917'de yazdığı ve askerlere "Ne için savaşıyorsunuz?" sorusunu yönelttiği >Hesap Sorun<, 1917 Kasım'ında yazdığı >Bizim Marşımız< ve 1918'de yazdığı >Sol Marş< şiirleri bunu açıkça gösteriyordu.

Devrim Ustası Mayakovski

Mayakovski birçok sanat dalında -şiirde, tiyatroda ve resimde ("Rosta-Pencereleri") - birden devrim yaptı. Onun yenilikçiliği hem biçimsel hem de içeriksel alanda idi. Mayakovski'nin sanatındaki biçimsel karakteristik özellikleri onun ilk eserlerinde de görmek mümkün. Bu dönemde o, Fütürizm akımının dışına çıkmaya niyetli değildi. Mayakovski kendisini daha çok uzun bir dönem Fütürist olarak tanıtacaktı. Fütüristlerin amacı; yepyeni kelimeler ve biçimler oluşturarak geleneksel sanatlardan köklü olarak kopmaktı. Onlar klasik sanatçıları hiçe sayıyor ve onlarla alay ediyorlardı. Bu akımın Rusya'daki öncüleri D. Burljuk. W. Chlebnikow, A. Krutschonyek ile birlikte W.W. Mayakovski'dir.

Fütürizmin özü Nihilzm'dir, yani kendinden önce var olan her şeyi inkar etmek, yok saymak. Böylece Mayakovski Fütürizmin etkisiyle "Pantolonlu Bulut"ta, kendi pratiğine de ters düşen şu deyimi kullanır:

>Bütün yaratılana bir hiç derim ben!<

"Tokat" şiirinde daha da ileri giderek >Puşkin'i, Dostoyevski'yi ve Tolstoy'u günümüzün vapurundan aşağı atmayı <talep ediyordu. Fütürizm bu özelliği ile elbette gerici idi. Lenin'in Mayakovski'yi uzun süre olumsuz değerlendirmesinin asıl nedeni de burada yatıyor. Lenin diyalektik felsefeye uygun olarak, yeninin eskinin üzerinde doğup gelişebileceğini, geçmişten öğrenmek gerektiğini savunuyordu.

Mayakovski bir yandan fütürizmin bu gerici yanını savunurken, aynı zamanda hümanist ve sosyalist düşüncelerle dolu gerçekçi bir sanat yaratmaya da çalışıyordu. Bu yönüyle onun sanatı daha başından beri diğer fütüristlerinkinden farklıydı. O gittikçe sosyalist sanata doğru ilerliyordu.

1917 Büyük Sosyalist Ekim Devrimi sokağın sahibi olan kitleler tarafından yapıldı. Yürüyüşler, mitingler ve değişik kitle eylemleri devrim günlerinin tipik manzarasını oluşturuyordu. Yalnızca kitlelere hitap eden, onlara bilinç taşıyan şiirler,devrimin silahı olabilirdi. Soyut çağrılar yetmiyordu artık.

İşte bu dönemde Mayakovski sadece devrimci bir şair değil, aynı zamanda devrimin şairi olduğunu kesin bir şekilde ispatladı.1919-1922 arası ROSTA'da çalıştı (ROSTA= Sovyet-Telegraf-Acentası). Mayakovski burada büyük boy propaganda afişleri olan ROSTA-Pencereleri için resimler çiziyor ve şiirler yazıyordu. ROSTA-Pencereleri yeni şartların meydana getirdiği yeni bir sanat dalıydı. Bunların asıl amacı, yeni Sovyet devletini geniş kitlelere sanatsal propaganda ile tanıtmaktı. Rosta-Pencerelerindeki çalışması Mayakovski'yi iyice gerçekçi sanata yaklaştırdı.

Yeni kurulan proleter devletin yaşanan yıkıcı iç savaştan sonra, 1921 yılında (Yeni Ekonomik Politika) uygulanmaya başlandı. Sosyalist ekonominin bütünlüklü zaferini amaçlayan NEP, geçici olarak kapitalist sektörü de güçlendirdi. Bunun sonucu olarak "lümpenlerin ve bürokratların" sayısı gittikçe arttı ve bu toplumu tehdit eden boyutlara kadar ilerledi.

İçsavaşdaki dış ve iç düşmanlara karşı yazmış olduğu son şiiri"İçsavaşın Son Sayfası"ndan sonra Mayakovski hemen yeni cepheye geçerek, artık yeni düşmanlara, lümpenlere, darkafalılara ve bürokratlara karşı şiirler yazmaya başladı *(>Lümpenlik Üzerine<- 1921; >Oturumlarda Kalanlar< - 1922.*

Lenin'in ölümü Mayakovski'yi derinden sarstı. Mayakovski devrimin önderi üzerine büyük bir destan yazmayı 1923 yılından beri planlıyordu. Lenin'in ölümüyle çalışmalarını daha da hızlandıran şair, en büyük eseri olan "Lenin Destanı"nı yazdı. Moskova Yayınevi'ndeki ilk okuma gününde, 18 Ekim 1924'te, Mayakovski eseri hakkında şu değerlendirmeyi yapıyordu:

>Bu şimdiye kadar yaptıklarımın yanında belki de en ciddi olanıdır.< Gerçekten de "Lenin Destanı" türkçesi için bkz.: v. mayakovski, lenin destanı, HÜR YAYINEVİ, 1970) sosyalist realizmin ilk büyük şiirsel yapıtıydı. Yüz sayfayı aşkın eseri burada basmak mümkün olmadığı için, sadee bazı kısa bölümlerini aktarmakla yetineceğiz:

Lenin Destanı

>Ne muhabbet zamanıdır
yaşadığımız zaman
Ve de işe yarar
boş lafın boş kılıfı
Ben tüm şair gücümü,
genç ve tanrısan
sana adıyorum, işçi sınıfı!<

>Dan dörttük,
dörtyüz olacağız bugün
Saklanıyorsak bugün,
yarın meydana çıkacağız.
Dörtyüz olunuz bugün,
dört milyon olurgun
tüm işçileri kavgaya çağıracağız!<

> Özgürlükmüş, kardeşlikmiş,
boş laflara doyduk,
kesilsin palavracıların sesi
Marks'ın tüm donatımıyla,
düzgün sloganlara
toplandı bolşevik partisi
Ekspresle Amerika'yı geç
boydan boya
Çukurova yı dolaş
kıydan kıya
Her yerde gözüne çarpar
bir parti
ve tırmak içinde küçük bir <b>
Duşsun bugün Pulkova
Merkin'in peşine

Gökyüzünün
eski sandığını karıştırarak
Kalacak dünya için
bu küçük <b> yine
Meriliten
kat kat muhteşem
ve parlak <

> Sen de şahit ol,
yüksel, güneş,
yumuşat çehreni
akacak çocuklar,
büyüklerin yerini
Bak, büyüklere ayak uydurulyor,
adımlarını sertçe ata ata
tra ta ta ta ta ta
tra ta ta ta!
Bir, iki, üç!
biz, piyoneriz
korkmayız faşistlerden
sünçü ile yeneriz!<

Muşkowski bu büyük destanınızı
sözlerle bitirir

> Proletarya Ordusu,
işte, dimdik ayaktasın!
Bu tez ve sevinçli devrim, bin yaşasın!
Tarihin kaydettiği savaşlar, yüzleri aştı
Fakat bu, tek haklı ve tek
doğru savaştı <

Bitmiş bölümün sonu
-Devamı var-

SİVAS'IN ARDINDAN

C. YEŞİL

Bazen kendi kendime soruyorum;
Bu halkı 37 aydın, bilim adamı ve sanatçısının Sivas da saatlerce cayır cayır yanmasına seyirci kalan bir devletten daha ne medet beklenebilir acaba?

Bu devletten beyni örümcek bağlamış fanatik kafalı insanları aydınlatacağı beklenmesin. Onlar ancak toplumu, insanı duygulardan arındırarak, daha da körleştirmek, vahşileştirmek, Allah ve islamiyet adına dini dini insanları yaktırılıp oldurtuluyorsa, bu devletten toplu için herhangi çıkar sağlanması beklenebilir mi? Barış, huzur, demokrasi ve herkesin insanca yaşaması beklenebilir mi?

Başbakan Tansu Çiller'in, orada ölen insanları halktan saymayarak, "Halktan bir şey yok, halkın burnu bile kanamadı" diyerek, televizyon ve basında açıklama yapması açık açık devletin cinayet işlediğini doğrulama anlamına gelir. Evet Sivas ta devlet açık açık cinayet işledi, hem de halkın gözünün önünde ve bu cinayeti işlediğini de mahkemedeki "şaşmaz" adaletiyle katilleri destekleyerek ispatlamış durumdadır.

Mahkemeye dinleyici olarak girmek isteyen insanlar polis tarafından tartaklanarak ve coplanarak engelleniyor. Polis bu davranışını gözlerinin önünde cayır cayır insan yakan örümcek kafalı fanatik yobaz sürüsüne, neden yapmadı? Neden olayı önlemek için müdahale etmedi? Diğer yandan en doğal hakkı ve ulusal bayramları olan Newroz Bayramını kutluyorlar diye Kürdistan da halkın üzerine panzerlerle yürüdüler ve otomatik silahlarla tarayarak onlarca insanın ölümüne neden oldular.

Lakin Sivas taki yobaz ve kan emici katil sürüsüne bir sopa bile vurmadılar. Üstelik katiller devlet tarafından desteklenmiyor. Diğer yanda katliam fermanları çıkartıp masum insanları katledip ardından da çıkıp, efendim "burası demokratik bir ülkedir, burası üniter bir devlettir, burada herkes birinci sınıf vatandaştır" vs bir sürü yalan ve palavra hem de gözümüze baka baka söyleyorlar. Ama bu yalanları, bize yutturduklarını sanıyorlarsa nafile, artık herkes ne kadar yalancı olduklarını biliyor. Çünkü dünyanın hiçbir yerinde katiller ve adaletsizler demokrat olamazlar ve bunlar demokrasiyi de getiremezler.

İnsan haklarını çiğneyip hiçe sayarak mı demokrat oluyorlar nerede görülmüştür bu?

Düşünce ve yazılarından dolayı yazarları zindana atarak mı demokrat oluyorlar?

Kardeş bir halkın kültürel değerlerini ve varlığını inkar edip katliamdan geçirerek mi demokrat oluyorlar?

Müvekkilini savunması için avukatların en yasal haklarını çiğneyerek mi demokrat oluyorlar?

Devletin kurum ve kuruluşlarına faşist yobaz ve şeriatçı akımları yerleştirip ve onları kontrolaştırıp gündüz gözüyle sokak infazları gerçekleştirerek mi demokrat oluyorlar?

Bu nasıl demokrasidir böyle, bu insanlar bu memleketi nereye sürüklenmek isteniyor acaba?

Artık herkes bu soruyu kendi kendine sorup, buna karşı birşeyler yapması gerekir. Bana değmeyen yılan bin yaşasın; denmemeli. Mutlaka bu azgın yılanın ısırma sırası herkese gelecektir. ❐

Camilerden boşanıp
Geldi yobaz sürüsü
Aç kurt gibi canlara
Daldı yobaz sürüsü.

Akarsuyla Nesimi
Körpecik Hasreti mi
Otuzyedi can idi mi
Aldı yobaz sürüsü

Biz biliriz kim eder
Halkı sürü edip güder
Seyrine daldı beyler
Çaldı yobaz sürüsü

Oldum olası başta
Ferman yazıldı köşkte
Çorum, Sivas, Maraş'ta
Saldı yobaz sürüsü

Kederliyim azarı
Yıkılan şu düzarı
İnsanlığın düşmanı
Oldu yobaz sürüsü

"Karımı ve çocuklarımı, Auschwitz Toplama Kampı girişinde karşıya ayırdılar. Biraz sonra yeniden buluşacakmışız gibi karşılıklı el salladık... Ben hekim olduğum için hayatta kaldım..."

"Bugün bile, bu sabah bile, kendime sordum, neden intihar edemiyorum? Bilemiyorum? Neden hala yaşıyorum? İşte bu beni kahrediyor. Kamplarda değil, asıl dışarıda intihar etmeden yaşamak çok zor..."

Bu sözler İkinci Dünya Savaşı döneminde nazilerin toplama kamplarında kalmış bir psikolog Dr. Elia A. COHEN tarafından tam 48 yıl sonra (1987'de) söyleniyordu. Sanki o yılları yeniden yaşarmışçasına.

Acı, kahır ve sitemle yüklü bu sözler garip bir suçluluk duygusuyla ifade edilmişti. Düşünebiliyor musunuz? "Kamplarda değil, asıl dışarıda intihar etmeden yaşamak çok zor" diyordu. Cohen. Bırakınız nazilerin toplama kampları hakkında araştırma yapmış birisini, sıradan nazi kamplarının ismini duymuş bir kişi bile Cohen'in bu sözleri karşısında tek bir sözcük elinde olmadan, tıpkı doğal savunma güdüsü gibi tepki gösterip basacaktır çığlığı, bu adam ÇILDIRMIŞ! diye. İşin doğrusu Elia A. COHEN hiçte çıldırmamıştı.

Peki, dışarıda yaşamak neden nazi kamplarında yaşamaktan daha zordu? Neden nazi kamplarında bile intihar etmeyi düşünmeyen bu insan, dışarıda her gün, her saat bir intihar arayışı içindeydi?..

SENDROM

Babam bizi dövüyor Doktor amca. Olur olmaz şeylere kızıyor. Her işimize karışıyor, her gün yeni bir kural yeni bir disiplin dayatıyor bize, diyordu çocuk. Kadın; kocam bambaşka bir insan oldu adeta. Kapımızın zilinin çalınması veya gece dışarıdan gelen bir tıkırtı sesi onu heyecanlandırıyor. Yüzü kıpkırmızı oluyor, gözleri faltaşı gibi açılıyor soluk alışları sıklaşıyor, tir tir titrerken terliyor bir taraftan. En iyi arkadaşları ile bile arasını açtı. Münakaşa edecek bir neden mutlaka buluyor. Bazen, günlerce evden dışarı çıkmıyor, ne konuşma ne de evin herhangi bir problemiyle ilgilenme diye bir sorunu yok sanki. İnsanlardan ve sorunlardan kaçış var onda. En küçük işleri bile büyütüyor gözünde, giderek içinden çıkılmaz bir hale getiriyor, adeta yapamamanın hatta yapmamanın teorisini yapıyor. Aşırı bir ilgi, aşırı bir şevkat bekliyor bazen. Ama hep bizden bekliyor bunu. Aşırı derecede alkol almayada başladı. Yani Doktor bey, evimizde ne huzur var artık, ne de neşe. Neredeyse çoluk çocuk onun gibi olduk. Onun ruh hali bütün evi etkiledi, elinden ne yapacağımızı şaşırmış halde-

Oturan ADAM

yiz. Sanki o güzel insan gitmiş başka biri gelmişti. Onun yerinde, onun içinde başka biri var sanki, ama o güzel insan yok...

Sendrom; Nedenini belli etmeyen, sadece bir hastalığı bir rahatsızlığı belirleyen semptomların tümü. En ufak birşeyden doğan sınırsız, ölçüsüz bir öfke, taşkınlık hali. Nazilerin toplama kamplarında kalmıştı bu sözü edilen adam.

"Ben, Rudolf Franz Ferdinand Hoess yeminli ifademde şunları anlatıyorum;

1934'ten beri sürekli olarak toplama kamplarının yönetim kurullarında bulundum. 1938'e kadar Dachau'da görev yaptım. Sonra yardımcı olarak Sachsenhausen'de 1938'den 1 Mayıs 1940 yılına kadar bulundum. Derken Auschwitz'e komutan atandım.

1943 yılının 1 Aralığına kadar da orada komutanlık ettiğim sırada, aşağı yukarı 2.500.000 (iki buçuk milyon) kişi kurban edildi. Gaz verilerek, yakularak, idam edilerek yok edildi. En aşağı yarım milyon kadar insan da açlıktan ve hastalıktan öldü ki, toptan ölüm sayısı aşağı yukarı 3.000.000 (üç milyon) eder..."

1947 yılında savaş suçlusu olarak idam edilen bu nazi generalinin soğukkanlılıkla Nürnberg Mahkemesi'nde itiraf ettiği bu sözlere ayrıca bir yorum yapmaya gerek yoktur sanırız. Biz bir eksikliği tamamlayalım sadece. Nazi toplama kamplarında yok edilen sayının sekiz ila on milyon arası olduğu belirtiliyor tarih (nazi tarihi) araştırmacıları tarafından.

Yukarıda sözünü ettiğimiz kadının kocası bu kamplarda uzun yıllar tutuklu kalmıştı. Ve o güzel insan, tüm o güzelliklerini sevecenliğini, toplama kampının daha kapısından içeri adımını atar atmaz kaybedecekti...

KARŞILAMA TÖRENİ

"...size iki dakika zaman tanıyoruz... üzerinizdeki tüm, saat, gözlük, yüzük, küpe, takı, cüzdan, tarak, sigara tabakası, ağızlık, bilezik vb. gibi eşyaları, fazlalıkları ortaya koyacaksınız... her bir şeyi bırakacaksınız ve soyunacaksınız..."

Soyunduk çırılçıplak, saçlarımızı, sakallarımızı, bıyıklarımızı, kipriklerimizi, evet evet kipriklerimizi ve hatta koltuk altı ve cinsel organ bölgelerindeki kıllarımızı bile traş ettirdiler. O bilinen tek tip elbiseyi giydirdiler bize. Ve bir de numara damgaladılar kolumuza. En temel doğal öğelerinden arındırılan bu insanlar, isimlerinden de arındırıldı. Artık kendilerine verilen, damgalanan numarayla çağrılacaklardı. Kamplara ilk geldiklerinin arifesinde, yaşanan o büyük kor-

kunun etkisiyle, kendi kişiliğinde birden özne-nesne yarılması biçiminde bir kişilik yarılması, benlik dağılması ile karşı karşıya kalan tutuklular...

İŞKENCE

Kişiliğin oluşmasında doğal ve toplumsal milyonlarca etken ve bunların karşılıklı ilişkileri sonucu milyonlarca olasılık...

Kişilik; bireyin kendine özgü davranışları sonucu ortaya çıkan ve onu diyer bireylerden farklı yapan ayırıcı davranış biçimi..

İşkence bunların hepsini yok etmek için, kişiyi kişiliksizleştirmek, çökertmek, bedeni yok etmeden ruhunu bölmek için uygulanıyor! Sayın Serol TEBER "Ruhun Ölümü" adını vermiş buna.

İşkence, Salt tutuklunun en doğal ihtiyaç, en doğal davranış, en doğal savunma güdülerini, alışkanlıklarını ve değer yargılarını yıkmakla kalmıyor... Dahası sırf tutukluya uygulamayla sınırlı değil.

O toplumun en büyük kesimine yani şu sağır ve büyük okyanus denilen halk kesimine karşı bir tehdit, korkutma, yıldırma, sessizleştirip siliksizleştirmek için çok bilinçli bir uygulama ve baskı gücü...

Ruhta Kalan İz

Sayın TEBER, toplama kamplarında kalan insanlar üzerindeki ruhsal bozuklukları şöyle sıralıyor kitabında; "ilgisizlik güçsüzlük, deprasyon, çabuk heyecanlanma, duygusal dengesizlikler, çabuk öfkelenme... Panik türü korkular, hatırlama zorlukları, konsantrasyon zorlukları, insanlar arası ilişkilerin bozulması, aşağılık duyguları, kimlik bunalımı, kuşku, çevresindekilere düşmanca duygular besleme..."

Ve bu psiko içerisinde bulunan bir kişinin benliğindeki bu parçalanış yok oluşu frenlemek için, bu sorunları (ruhsal) aşmak yerine, kendine savunma aracı olarak gördüğü uyuşturucu ve uyarıcı ilaçlarına bağımlılık...

Kitabın Amacı

Sayın Serol TEBER kitabının önsözünde şöyle diyor: "Toplama Kampı Sendromu üzerine yapılan tartışmalara katılmanın çok yakın geçmişinde, yüzbinlerce yurttaşının 'tutukluluk', 'işkence', 'gözaltı' vb. gibi olağanüstü yaşantıları yakından tanımak zorunda bırakılmış toplumumuzun, içinde bulunan kimi hala '-yaralı insanlarını' biraz daha yakından tanınmasına katkıda bulunabileceğini düşünüyorum."

Evet, işkence görmüş insanlarımızı anlayabilmek, yardım edebilmek onlara...

Toplama Kampı Sendromu ile yazılanlar salt nazi kamplarıyla sınırlı olan bir tartışmayı gündeme sokmuyor, aynı zamanda, ister fiziki, isterse de psikolojik işkenceye tabi tutulmuş olsun, insanların ruh dünyalarındaki kopan fırtınaları, kişiliğin parçalanmasını, dağılmasını, dahası bedenin yok edilmeden RUH'un öldürülmesini anlatıyor, tartışmaya sunuyor.

Sonuçlandırırken:

Bugüne kadar Türkiye'de (ve tabi Kürdistan'da da) yanlız işkence ile ilgili kitaplar yazıldı. Yazılacakta daha hiç şüphesiz. T.C. Devleti'nin, işkence konusunda dünya şampiyonu unutmayalım. Kör nasıl bastonsuz yürüyemezse, TC.de işkence uygulamadan ayakta kalamıyor...

Bütün haksız rejim ve Tiran'ların hayat hikayesi zaten bu değil mi?

Ve onun içindir ki Sayın TEBER kitabında, işkence olayını salt işkence gören kişinin ruhsal yıkımıyla sınırlamamış. İşkence olayını, toplumun o en geniş kesimi üzerinde yarattığı gözdağı ve ruhsal bozukluklara da dikkat çekmiş.

Öyle ya; sonu gelmez yargısız infazlar, gözaltında insanların kaybedilmesi, kontr-gerilla tarafından kaçırıldıktan sonra eli, ayağı, hatta cinsel organı kesilip kafasına kurşun sıkılarak ya bir köprü altına, ya da bir tarlaya fırlatılıp atılan kurbanla T.C. Devleti'nin topluma vermek istediği mesaj da "Size de çıkabilir!" değil midir?

Peki böyle bir toplumun ruhi şekillenmesi nasıl olur o zaman? "Toplama Kampı Sendromu" yapıtıyla Sayın TEBER tüm bunları tartışmaya açarken, kitabında işkence olgusunu 12 Eylül Cuntasıyla (özellikle "İşkence Sonrası Yaşam" adlı eserinde) sınırlama gibi ülke özeline ilişkin tarihsel ve siyasal yanılgıya düşerken, gene kitabında, Şili, Arjantin vs. gibi ülkelere atıfta, gönderimde bulunurken, Kürdistan'da artık tam bir jenosid (soykırım)'e dönüşen katliamlardan hiç sözetmemiş. Buna rağmen kitap toplumumuzda çok önemli bir noktaya, yabancısı olduğumuz bir konuya cesaretle parmak basıp, boğayı boynuzundan yakalamaya çalışmış. Bizce başarmışta...

Ayrıca, sayın okurların ve yazarın hoşgörüsüne sığınarak değerli şair Kemal YALÇIN'ın, Polonya'daki Nazi Toplama Kampı MAYDANEK'i ziyaretinde, etkisinden kurtulamadan yazdığı bir şiirini buraya eklemek istiyorum.

MAYDANEK.. MAYDANKU..

Maydenek! Maydanku!
Sen kara saplı bir bıçaksın
bağrımıza saplanmış
Maydanek! Maydanku!
Sen üç kartalsın,
Kanatlarını açmış üç kartal
Kadın / erkek / ve çocuk
Ayakları insan küllerinden
beton kaideye değer.
Başları yenilmez bir umuda
önlenemez bir kurtuluşa,
sönmez bir özgürlük ateşine değer.
Maydanek! Maydanku!
Sen, alınmaya bin kez yemin edilmiş
A H I M I Z S I N !

Not: Maydanek: Treblinka ve Auschwitz'den sonra en büyük nazi toplama kamplarından biridir. Polonya'da Lublin şehri yakınlarında 5000 hektarlık bir arazi üzerine kurulmuş, burada 500.000'den fazla insan katledilmiştir.

Şubat 1994

GÜNEŞİN ÇOCUKLARI 2

H. KARADAĞ

Barış ile Eylem herkesten önce toplantı yerine vardılar. Çantalarındaki yiyecekleri masaya koyduktan sonra, Eylem çay demleme ve masa kurmayla meşgul oldu. Barış ise aceleyle odanın tozlarını aldı, sandalyeleri dizdi. Eylem ince sesiyle Sabahattin Ali'nin hapishane şarkısını mırıldanırken, Barış ise süpürge sapını çenesine dayayarak tatlı bir hayale kapılmıştı bile. Barış ince fikirliydi, herşeyi yedi ölçer bir biçerdi. Bir sorunu olunca hep hayallere dalar, sonrada oturur yazar çizerdi. Bu huyundan dolayı kimse tuvalet sırasında ondan sonraya kalmak istemezdi. Zira onun en iyi hayal kurduğu alanlardan birisiydi orası.

Yaşlı adam kararlaştırılan saate on dakika kala geldiğinde gördüklerine inanamadı. Çaylar hazırdı, sofra kurulmuş, yerler temizlenmişti. Eylem onun şaşkınlığını anlayıp hemen tokalaştı. "Hoşgeldin hocam, nasılsın? Biraz gecikmedin mi?" diyerek güler gözlerle onu süzdü. Yaşlı adam şaşkınlığını atarak "Helal olsun gençler siz benden de dakik ve tutarlı olacağa benziyorsunuz. Doğrusu şaşırdım ve biraz da sizden korkmaya başladım" diyerek beraber gülmeye başlayınca, Barış irkilerek gündüz rüyasından uyanmıştı. Eylem onun bu durumunu anlayınca bir kahkaha bastı. "Afedersin filozof Barış yine bir formül peşinden mi koşuyordun?" Hep beraber kahkahayı basıp güldüler. Barışın bir anlık şaşkınlığı da gitti, o daha da gür gülerek kapıları titretti.

Diren ile Umut içeri girdiklerinde gülüşmeler kesilmişti. Yaşlı adamın oturup, Barış ile Eylem'in çalışmaları da onları şaşırtmıştı. Ama, Barış ile Eylem de şaşırırcasına onlara bakıyorlardı. Kısa bir tereddütten sonra Diren "Arkadaşlar tam zamanında geldiğimizi sanıyorum, ayrıca bugün size iki arkadaş daha getirdik. Bunlar Güneş ile Azad arkadaşlardır. Geçen gün kendilerinden bahsetmiştik" Herkes hoş geldiniz deyip tanıştı. Hal hatır sorma ve tanışma faslından hemen sonra yemekler yenilmeye başlandı. Nöbetçiliği gönüllü yapan Barış ve Eylem herşeyi mükemmel yapıyorlardı. Herkesin karnı doyup masa bir yandan toplanırken, Barış çayları doldurmaya başladı. Herkes defterini kalemini çıkarıp önlerine koydular. Yaşlı adam toplantıyı başlatmak için ilk konuşmaya girdi.

"Genç arkadaşlar, toplantımıza artık başlayabiliriz. Bugünkü eğitimimiz geçen eğitimin devamı olacaktır. Konuya geçmeden önce yeni katılan arkadaşlar için bazı açıklamalar yapmamız gerekiyor, Diren siz arkadaşlarınıza gereken bilgileri ve geçen günkü eğitimin özetini anlattınız mı? (Evet hocam anlattık) Peki o zaman fazla uzatmaya gerek yok.

Bizler kendimizi eğitmek için bir araya geliyoruz. Dünyayı tanımak, yorumlamak ve onu değiştirmek için bunu yapıyoruz. Bu maksatla öncelikle kendimizi yenilemek, hayatın zorluklarına karşı bağışıklık kazanmak için çabalıyoruz. Bunu bir başkasından beklemiyoruz, öncelikle kendi kendimize öğrenmeye ve başkalarının tecrübelerinden bizim için iyi olan şeyi alıp kullanmaya çalışıyoruz. Daha önce de konuştuğumuz gibi ilk önce devrimci ahlak ve ahlak bilim üzerine kısaca duracağız. O halde ahlak nedir?

Toplumsal yaşantı içerisinde, insanların uymak zorunda kaldıkları davranış ve alışkanlık kurallarına genellikle ahlak terimi kullanılır. Ahlak doğal yaşama koşullarında ve toplumun iktisadi ve ideolojik kurumlarının üzerinde yükselerek gelişir. Bu yüzden sınıflı toplumların oluşmasından bu yana her sınıfın kendisine göre değer yargıları ve ahlaksal tutumu vardır. Bunun kaçınılmaz sonucu olarak her topluma dayatılmaya çalışılan egemen ahlak anlayışı, o topluma yön veren egemen sınıfın ahlak anlayışı olmuştur.

En eski ahlak biçimi dinsel inanış biçimidir. Bu ahlak körü körüne, olmayan şeye tapmayı ve insana karşılık vermeden itaat etmeyi öğretir. İdealizmin temeli dinsel önyargı ve inanışlardır. Bilimin çok sınırlı olduğu dönemlerde dinsel inanışlar esas idi. Bu ahlak köleci toplumun yaratılmasında ve yaşatılmasında belirleyici bir rol oynadı. Feodal ahlak ise feodal toprak beylerinin ebedi hakimiyetini yaşatmak için, toprağın bazı güçlü feodal bireylere ait olduğu, yaşamak için bunlara ebediyen ihtiyaç duyulduğu şeklindeki değer yargıları idi. Bu ahlakın temelinde, dini alınyazısı ve güçlüye boyun eğiş felsefesi yatar.

Kapitalizmin ortaya çıkışıyla birlikte önce tüm toplumsal değer yargıları altüst oldu. Bu arada çok değişik ütopik ve humanist ahlak türleri üremeye başladı. Manifaktürlerin gelişip daha sonra sanayiye dönüşmesi tüm emekçi yığınları biraraya topladı. Kentleşmenin ve proleterleşmenin artışı, feodal köy kültürünü ve alışkanlıklarını yıkmaya başladı. Bu dönemden itibaren, insanların ortak istek-arzu-sevinç-isyan biçiminde duyguları gelişti. Tek tek bireylerin

alışkanlık ve arzuları artık işe yaramaz bir duruma geldi. Toplumun tümü yasaklar ve engeller karşısında, toplu kader birliğine itildiler ve giderek ortak değer yargıları oluşmaya başladı.

Kapitalizmin gelişmesinin en son aşamasına, can çekişen asalaklaşan ve devrimciliğini tamamen yitirdiği emperyalizm aşamasına varması egemen kapitalist sömürü ahlakını erdemleştirdi. Onu güçlü kültür ve ekonomik siyasi araçlarla kurumlaştırdı. Önceden karşı çıktığı dini ve feodal kurumları yanına alarak kendine hizmetçi yaptı. Giderek artan dozajda toplumsal yozlaşma ve marjinalleşme yaratarak bireyselliği, mülkiyet düşkünlüğünü, birbirlerini kazıklamayı, zorunlu itaatı, yalanı dolanı yaşamının bir parçası yapmayı, örgütsüz dağınık yaşamayı, hayali ve gerçek dışı şeylerle uğraşmayı vs. en üst boyutuna vardırdı.

Ancak herşey kendi içinde zıttını da barındırır. Sermaye kendi içinde proleteryayı yaratmıştır. Sermayenin sınıfsal çıkarlarını yaşatan ahlaksal değer yargılarına karşı, proleter devrimci ve yaşayan dinamiklerde gelişti. İnsanın fikirlerini belirleyen, onun maddi yaşam-ekonomik yaşam koşulları ve onunla bütünleşen yaşam tarzının kendisidir. İnsanların maddi yaşam tarzı ve koşulları, onun siyasi davranışlarını ve düşüncelerini, dünyayı yorumlayışını, dolayısıyla onun ideolojisini yansıtır. Bu ideoloji kendine özgü alışkanlıklar, toplumsal yaşayış kuralları vb. üretir. Proleteryanın ahlak ve kültüründe böylece oluşur.

Bütün bu gelişmelerden sonra proleteryanın da kendine göre bir değer yargıları sistemi, bir ahlakı oluştu. Proleteryanın sınıf çıkarları için savaşan, onu her şeyden üstün tutan materyalist ahlak anlayışı. İşte devrimcilerin yaymaası gereken her gün pratikleriyle uyması gereken değer yargıları bunlar olmalıdır. Bir devrimci sömürü düzenine karşı mücadele etmeyi bütün çabalarının merkezi durumuna getirmeye çalışmalıdır, zira tüm engellerin arkasında o duruyor.

Şimdi bu temelde günümüze geçelim, yaşayan kapitalist kültür, ahlak ve tüm değer yargılarına karşı tavrımızı takınalım. Her şeyden önce bilinmeyen bir şey, bilinmeyecek birşeyler yoktur. Henüz araştırılmamış, bilimsel sonuçlara varılmamış şeyler vardır. Bundan dolayı bir devrimci herşeyi araştırmalı, öğrenmeye çalışmalı ve bilgisini sürekli yenilemelidir. Bu süreç içerisinde devrimci kültür ve ahlak normları da şekillenir, daha etkin bir silah haline gelebilir.

Bu konuda yığınların öz deneyimlerine ve yaşantısına ağırlık verilmelidir. Halkın yaşantısı bir labaratuar gibidir. Onların içinde zengin deney ve tecrübeler vardır. İşte tam da yapılması gereken şey, bunları seçip çıkarmak, yani ayıklamaktır. Bu yapılırken yığınlara gereken önemi ve saygıyı elden bırakmamak, onlardan biri olmak. Onların içine girmek belirleyici bir öneme sahiptir. Zamanın değerlendirilmesi, boşa kürek sallanmaması için, enerjimizi çar-çur etmemek için, gereksiz şeylere zaman harcamamak için bu yol en emin ve kısa yoldur. Ömür kısa bir yoldur, önemli olan bu kısa süre içerisine çok değerli ve kalıcı şeyleri sığdırabilmektir.

Devrimci ahlak ve ideolojik değerler, yaşamın her alanında tüm burjuva değer yargılarına karşı verilen mücadelede ortaya çıkıp gelişir. İnsanın kendi varlığına ve topluma yabancılaştıran, başta burjuva kendini düşünme-bireysellik anlayışı olmak üzere tüm özel mülkiyet kalıntısı belirtileri, sınıf mücadelesinin seyri içinde söküllüp atılır. Bu mücadele sürecinde, proleteryanın Bolşevik tipte örgütlenen proleterya partisi çevresinde savaşan militanlar arasındaki ilişkisi yoldaşlık temelinde şekillenir.

Devrimciler dünyayı yorumlayıp, onu değiştirmek için bir araya gelen gönüllü militanlardır. Bu mücadelede onlar hiçbir bireysel çıkar ve kaygı peşinde değillerdir. Bu nedenle devrimciler birbirlerine karşılıklı kardeşlik duygusu, sevgisi ve güveni ile bağlıdırlar. Onları birbirlerine bağlayan yüce duygular, sınıfsız sömürüsüz bir dünya için beslenen ortak ideallerdir. Her insan birbirini aynı ölçüde anlayıp sevemez. Ancak bireysel çıkar ve art niyetler olmadığı sürece, aynı ideolojik düşünceleri paylaşan iki insanın birbirini sevmemesi için hiçbir haklı temel olamaz. Kıskançlık çekememezlik-fırsatçılık temelinde, "ben falancasını sevmiyorum deyip" onun doğruluğunu ispatlamaya kalkmak, devrimci ilişkilerin dinamitlenmesi, kısacası burjuva sorumsuzluğudur.

Özel yaşantı ve paylaşım olayı birbirini dıştalamamalıdır. Mülkiyette bireysellik, yaşamın her alanına sızar. Oysa proleter ahlak dava insanlarının, bir dizi alanda paylaşabilecekleri birşeyleri olduğunu öğretir. Ekmeğimizi, evimizi, arabamızı, işimizi bölüşebilme-

miz gerekiyor. Sadece bu değil sorunlarımızı da paylaşabilmeliyiz.

"Özel sorun" denildiğinde, kişisel sorunlar saklandığı-gizlendiği koşullarda daha da büyürler. Bunlar, devrimci ilişkiler içerisinde açıklık ilkesi temelinde dayanışma ruhuyla daha erken çözülürler. "Özel yaşantı" denilen bireysel gizli yaşam, devrimciler için bir tabu olamaz. Evde başka-dışarıda başka olmaya çalışmak dürüstlük ilkesine aykırı, tutarsız bir yaşayış biçimidir. Bir devrimci-militanın gerici burjuva alışkanlıklarından kopması; belirli bir zaman sürecinde, ama dürüstlük ve arkadaşlarıyla sorunlarını paylaşma sürecinde gerçekleşir.

Hayatın her alanında sorumlulukların ve değerlerin paylaşılması gerekmektedir. Ama yalnızca bunlar mı? Hayır, her sorumluluk bazı hakları da birlikte yaratır. Sorumlulukları paylaşan insanlar, onlardan doğacak olan haklara da birlikte sahip olmalıdırlar. Bir dizi işin, birkaç kişi tarafından yapıldığını farzedelim, sorumsuzca onları seyredenleri, bazı kararlar almaya ve söz söylemeye fırsat verdiğimiz zaman, birincisi iş yapan insanın çalışma zevkini kırar, emeğine saygısızlık yapmış oluruz. Ama ikincisi de iş değil laf yapanları şımartır, asalak ve fırsatçılar yaratmış oluruz. Öte yandan bizimle birlikte olan ve birlikte çalışan insanların fikirlerini hiçe sayarsak, tepeden inme bireysel kararları onlara dayatırsak demokrasinin çiğnenmesi ve emeğe saygısızlığı yaratmış oluruz.

Bu yüzden devrimci pratik ile devrimci teoriyi kopmaz bağlarla birbirlerine tabi tutmak zorundayız.

Asalak yaşama, yozlaşma ve kişinin topluma yabancılaşmasının bir ilk adımıdır. Emek vermeden yemek yemek, emek vermeden baş sorumlu mevkilere yükselmek, asalaklığın bir parçasıdır. Devrimci yaşamda, yıllardır hiçbir üretime katılmadan, keskin söz ve davranışlarla birbirlerinin sırtında yaşayanlar hiçte az değildir. Bu türlü insanların önemli bir bölümü zoru gördüğünde, ya ayrılıp gidiyor ya da köşesine çekiliyor. Ama bu durumda da dürüst davranmayıp ayrılığın teorilerini yapıyor, başkasını da yanına çekmeye çalışıyor. Bu gibi konumda olanlar zamanında mutlaka sorgulanmalıdır.

Devrimci saflarda, kolay devrimciliğin ve fırsatçı yükselişin sonucu önemli ideolojik zaaflar gelişir. Herhangi bir ayrılık sırasında bu türlü insanlar öne çıkar. İşler arasında önemli-önemsizlik ayrımı başlar. İllegalite adına pratik mücadeleden mümkün olduğu kadar kaçamak yapmak artar. "İşim var" gerekçesiyle, illegalite pozlarına girerek özel işlerini dahi, tüm toplumun işi imiş gibi gösterimler çıkar. Bu tür hastalıkların sahipleri, her zaman uzakta durur ve yakından vururlar. Fazla yük almadan, fazla işlere bulaşmadan, herşeyden haberdar ve söz sahibi olmaya çalışırlar. Bunlara karşı kalıcı önlemler almalı, proleter ahlak yayılmalıdır.

Fırsatçılık, devrimci yaşamda provakatörlüğe kadar kişiyi sürükleyebilecek bir burjuva alışkanlığıdır. Yanında hata işleyen arkadaşını düzeltmek için kafa yormayan, ona yapıcı ve destekleyici eleştiriler getirmeyen, zamanında uyarılarda bulunmayan, zorluklarla karşılaştığında destek vermeyen bir kişi devrimci yaşamı sadece felce uğratır. Bireylerin olumlu tüm yönlerini gizleyip, olumsuzluklarını öne alan, onun hatalarını onu yok etmek için koz olarak kullanan, bir hatayı abartıp pireyi deve yapan anlayışlar fırsatçı-kariyerist ve giderek provakatörlüğe ve hizipçiliğe insanı sürükler. Bütün bu burjuva alışkanlıkları, aşırı bir fobi yaratılmadan dikkatlice ayrıştırılıp devrimci saflardan atılmalıdır.

Yapıcı eleştiri, ispatlayıcı iddialar, fırsattan faydalanmamak bolşevizmin metodudur. Gruplar-kişiler arası dedikodular biçimindeki başkaları üzerine yapılan "sohbet ve gereksiz bilgi aktarımı devrimci ahlak kuralıyla bağdaşmaz. Bunlara dikkat edilmezse feodal dedikoduculuğa varır. Bu yüzden açık-zamanında ve ilkeli eleştiriler bu konuda uygulanması gereken tek doğru metotdur. Bu yöntem hiçbir şekilde hatalarla uzlaşma ve liberalizm derecesine vardırılamaz. Hatalarla uzlaşma-yozlaşma tehlikesini büyütür. Liberalizmin artması, karşılıklı hataların görülmemesini beraberinde yaratır. Birbirini kollama, adam kayırma ve ayı dostluğu temelinde burjuva ahbap-çavuş ilişkileri gelişir. Böylesi insanlar devrimci işleyişi çürümeye-yozlaşmaya götürür ve haksız yere onun prestijini kullanırlar."

Umut yeniden kalkıp yaşlı adamın biten çayını doldurduğunda, onun birinci konuşması bitmişti. Yaşlı adam Güneş ile Azad'a dönerek "Gençler sizler henüz yenisiniz, bugünkü eğitimimiz sizleri sıkabilir, ama ileride sizlerde alışacaksınız. Sizin kavrama ve

DİNLE SANA BİR NASİHAT EDEYİM

Dinle sana bir nasihat edeyim
Hatırdan gönülden geçici olma
Yiğidin başına bir hal gelirse
Onu yad ellere açıcı olma.

Mecliste arif ol kelamı dinle
El iki söylerse sen de bir söyle
Elinden geldikçe iyilik eyle
Hatıra dokunup yıkıcı olma

El ariftir yoklar senin pendini
Dağıtır tuzağını fendini
Alçaklarda otur gözet kendini
Katı yükseklerden uçucu olma

Pir Sultan Abdal'ım sözüm başınır
Aşkın deryasını baştan aşınır
Seni her mecliste aciz düşürür
Kötülerle konup göçücü olma

anlama yeteneğiniz bana göre biraz daha hızlı ve fazladır. Ancak anlamadığınız birşeyler, mutlaka vardır. Bu yüzden şimdi öncelikle sorularınıza, görüşlerinize geçelim. Biraz da sizler konuşun ben dinleyeyim" diyerek çayını karıştırmaya başladı.

Barış defterine bazı daireler çiziyor, karşısına bilinmeyen denklemler yazıyordu. Eylem alt alta yazdığı notlarını karıştırmaya başladı. Söze Diren girdi. Diren "Hocam istersen tartışmayı yine ben başlatayım, yeni arkadaşlara da bir örnek olur belki. Devrimci ahlak ve kültür biçimlerini öz olarak ortaya koydun. Bunlar bize oldukça ilginç geldi. Şahsen ben, böylesi güzel erdemleri öğrendiğime seviniyorum. Ama (Umut gülümseyerek-yine amayla başladı Diren) bırak Umut beni şaşırtma. Evet tüm bu olumlu anlayış ve fikirlere karşın halen burjuva alışkanlıkları nasıl yaşayabiliyoruz. Neden saflarımız bu kadar azdır? Bunlara da bir yanıt verilmesi bana önemli görülmektedir. Buradan başka yerden yanıt beklemiyorum."

Umut elinden kalemini bırakarak "Arkadaşlar biz şimdiye kadar halk-yığınlar-işçi sınıfı vs. hep diyorduk. Ancak onun bir zengin bilgi birikimi olduğuna bir türlü kafa yoramıyorduk. Bu konu benim için çok önemlidir. Halkın durumunu ve gücünü bilmeyen, onlarla bütünleşmeyen bir ideoloji hayatı değiştiremez, onlara yol gösterip, pratikte önderlik edemez. Evet bunun için ben, burada öğrendiğimizi halkın içine taşımayı, onlardan öğrendiğimizi de başka yerlere taşımayı gerekli görüyorum. Bundan dolayı sınıftan bağımsız ve ondan kopuk davranışlardan kopmayı, onlara pratikle bir yaklaşımı sağlamalıyız" dedi.

Barış başını defterinden kaldırdığında, Diren atik davrandı ve ondan önce konuşmaya başladı. "Özel yaşantı ve paylaşım olayından bahsedildi. Ancak pratikte bunlar tamamen böyle yürümez. Örneğin bazı insanlar paylaşım adına kendi olanaklarını saklayıp başkalarının sırtından geçiniyorlar. Arabalarını evlerini vermemek için bahaneler uyduruyorlar. Birkaç kişi bir dizi işin altında ezilirken, diğerleri siyasi gevezelik ve kariyer peşinde koşuyorlar. Bunların hepsi benim için eşit olamaz. Bunada dikkat çekildi ama buna rağmen, işin pratiği bayağı zordur."

Diren bittiğinde Barış hemen doğruldu, o söze başlamadan herkes gülmeye başladı. Barış yanağını kaşıdıktan sonra "Hımm herhalde söz hakkı bendedir artık. (yeniden gülüşmeler-laf atmalar) Herneyse konumuza dönelim. Bir çember ele alalım, bu bir toplumu, şu merkez noktası da bizleri temsil etsin. Sorun bu çemberi önce iyi tanıyıp, sonra iyi kontrol etme sorunudur. Maddenin belirleyici hareketini ve dolayısıyla gelişmesini atom çekirdeği belirler. Çemberin dışı yığınlar, içi toplumun dinamikleri, atom çekirdeği de devrimcilerdir. Her dönemde toplumu değişmeye götüren bu dinamikler olmuştur. Ama çekirdekte kontrol altına alınmazsa yarardan çok zarar getirir. Bu yüzden çekirdek teorisinden olaya yaklaşılmalı ve başlanmalıdır."

Herkes çayını-çekirdeğini bırakmıştı, dikkatlice Barışı dinliyorlardı. Barış ise bir filozofa benziyordu adeta "Şu anda bizler böyle bir çekirdeği oluşturmak için bir çaba peşindeyiz. Geçmiş deneylerden öğreniyoruz, kendimiz deneyler yapıyoruz. Fakat bazen bizim toplumu Galile'yi asan topluma benzetiyorum. Sen çalışır çabalarsın, uğruna on yıl hapis yatarsın. Aç kalırsın-mülkiyetin olmaz vs. ama ya bir de seni destekleyen çıkmazsa ne olur? Bu beni korkutuyor. Fedakarlık karşılıklı olmalıdır. Bir 12 Mart'ta, bir 12 Eylül'de binlerce devrimci tutuklanıyor, katlediliyor yığınlardan-sendikalardan ciddi bir kıpırdanış vs. yoktur. Bunların tartışılması da bence önemlidir."

Ortalığı bir sessizlik kapladı. Azad'ın konuşması sessizliği bozdu. "Kusura kalmayın bir iki şeyde ben sormak istiyorum arkadaşlar, biraz heyecanlıyım. (Buyurun dedi yaşlı adam, çekinmeyin). Bir devrimci olmak için, bireyin kendisini mutlaka kurban etmesi mi lazımdır? Toplumu değiştirmek için fedakarlığın sınırı ne olmalıdır? Sonra bütün devrimcileri aynı saymalı, aynı gözle mi bakmalıyız?" Bu sorulardan sonra yeniden sessizlik yaşandı. Yaşlı adam kendisine sıranın geldiğini anladı. Saatına baktı, zaman epey ilerlemişti. Böylece yaşlı adam eğitimin ikinci bölümüne başladı.

"Peki genç arkadaşlar, şimdi tartışmamızın ikinci bölümüne geçelim. Genel doğruları somutlaştırmaya çalışalım. Gelen soruları ve olan sorunlara yanıt aramaya çalışalım. Yine bunu kendimizde başlatmaya çalışalım. Sorunlara sırasıyla girip tartışalım. Önce, Barış'ın getirdiği düşüncelerle ilgili tartışalım.

Barış'ı şaşırtan şey bir gerçektir, bir doğrunun bir çelişkinin öbür yönüdür. Evet dünyamızda bir düzensizlik bir mantıksızlık alıp gidiyor. Bir yandan Barış-Özgürlük sevgi ve dostluk duyguları, insanca ve eşitçe yaşama arzuları vardır. Ama öte yandan bir avuç sömürücü uğruna tüm toplumun milyarlarca insanın köleleştirilmesi durmaktadır. İşte bizim amacımız da bu çelişkiyi düzeltmek, sömürü-baskı ve eşitsizlikleri ortadan kaldırmaktır. Burjuva toplumu tümden ortadan kaldırılmadığı, burjuvaların özel mülkiyetlerine toplum adına el konulmadığı sürece onların alışkanlık ve kültürleri de ortadan kalkamaz.

Bu nedenle burjuva toplumu var olduğu sürece, onun yansımaları olan küçük burjuva kültür sahibi insanlar da var olacaktır. İşte proleterya ve ezilen halk yığınlarına bunlar burjuva kültürünü taşırlar. Devrimci mücadelenin gelişmesinde, küçük burjuva alışkanlık, tutuculuk ve sapmalar önemli engeller oluşturur. Bunlara karşı verilecek başarılı ideolojik-siyasi müca-

dele oranında, saflarımızda sıklaşacaktır. Bu yüzden Umut'un eğitimde öne çıkardığı dersleri iyi özümseyip (yani sınıf ile bütünleşip, devrimci teoriyle bütünleşip) en tutarlı bir sınıf mücadelesine kendimizi hazırlamalıyız.

Diren arkadaşın getirdiği konu da önemlidir. Lafta keskinlik yapıp pratikten kaçan, maddi ve manevi fedakarlıktan sakınan insanlar, devrimci saflarda da elbette mevcuttur. Şimdi sorun onları ilk önce sabırlı ve uzun vadeli bir ideolojik-siyasi eğitimden geçirmektir. Onlara bir şey verilmeden birşeyler beklemek hayalcılıktır. Ama uzun süre saflarımızda olupta halen bireycilik ve egoistlik yapanları da açık açık eleştirmeliyiz. Bir yere giderken sırayla arabalar kullanılmalı, benzin ve diğer masrafları ortak ödemeliyiz. Yalnız burada mutlak eşitlik, mutlaka savunulmamalıdır. Çünkü aramızda çalışmayan, durumu iyi olmayanlar da vardır. Bunları da korumalı ve desteklemeliyiz. Bu iş elbette zordur, ama yapabilinecek tek doğru iştir.

Barışımız bir filozof kadar araştırıcı, bir şair kadar ince ruhludur arkadaşlar. Ama o burjuva profesörler gibi yalnızca dünyayı yorumlamıyor, onu değiştirmek için fikir üretiyor ve pratikte onu değiştirmek için bizimle birlikte mücadele ediyor. Barış'ın bu yönünü her zaman kendimize örnek almalıyız. (Barış biraz şişmeye başlayınca, diğerleri gülmeden kendilerini tutamadılar) Zafer sarhoşluğu devrimcileri bitiren en önemli bir burjuva hastalığıdır. Sakın kendini dev aynasında görme, olan yapınla yetinme, kendini başkalarından yüksek değerlendirme. Ama yanlış anlamayın arkadaşımızda böyle genel yanlışlar esasında yoktur, sadece olasılıkları tartışıyoruz.

Barış'ın ikinci planda söylediği şeylerde de bir haklılık payı vardır, ama esasında yılgınlık ve karamsarlık duygularından etkilenmiş. Halk için, proleterya için 1960'lı ve 70'li yıllarda çok şeylerin yapıldığı doğrudur. Fakat devrimci hareket o dönemde henüz daha bir tohum halindeydi, çocukluk dönemini yaşıyordu. İşçi sınıfına gereken önem verilmemişti, sınıfa öncülük edece Bolşevik tipte bir parti henüz yoktu. Sosyalist teori henüz tamamıyla sınıfa taşınmamıştı. Böylesi koşullarda halkın ve sınıfın kalkıp devrimcilerin peşinden gitmesini beklemek hayalcılıktır. İşte bu yanlış öncü savaş teorilerinden dolayı kitleler sürü yerine konuldu. Ama onlardan bir yanıt, dişe dokunur bir destek alınamayınca da yılgınlık teslimiyet ve karamsarlık tohumları yayıldı gitti.

"Ne ekersen onu biçersin" biz yığınlara bir bilinç ve güven aşılamadan, onlardan somut bir destek bekleyemeyiz. Bunun için uzun vadeli, kalıcı işler peşinde koşmalıyız. Böylesi ilkeli bir çalışma sonucu, yığınlar bir gün mutlaka bizimle birlikte devrime yürüyeceklerdir. Bu mücadele çok uzun ve çetin olacaktır. Bu mücadelede nice insanlar şehit düşecektir. Devrim için şehit düşen hiçbir insan boşuna ölmemiştir. Çünkü onlar yüce sosyalizm idealleri için savaşırken düşmüşlerdir. Azad bunu yanlış bir kavramla "kurban" dedi. Bu kesinlikle yanlıştır, birileri onları kurban seçmiyor onlar kendilerini bu mücadeleyi ilerletmek için feda ediyorlar.

Toplumu değiştirmek için bu fedakarlıkların sınırı yoktur ve olamaz. Çünkü burjuvazi kendi sömürücü-asalak düzenini ayakta tutabilmek için elinde olan tüm olanaklarını kullanır. Onu devirmek için bizim maddi olanaklarımız çok kısıtlıdır. Bu yüzden manevi ve bedensel fedakarlıktan kaçınmamız imkansızdır. Ayrıca birilerinin değil, tüm devrimcilerin fedakar ve mücadeleci yetiştirilmesi sonucu bu savaşı kazanabiliriz. Ama hiçbir şey başlangıçta tam anlamıyla mükemmel olamaz. Bu yüzden her devrimci aynı bilinç düzeyinde, aynı inanç kararlılığında olamaz. Bunun için her devrimciyi aynı gözle değerlendiremeyiz. Kendini halkı için adayan devrimciler, bizim devrimimizin temel taşlarıdırlar.

Evet genç arkadaşlar bugün de vaktimiz doldu. Hepiniz evinizde okuyunuz, tartışmaları daha da ileriletmek için bu zorunludur. Burada öğrendiğinizi pratiğe uygulamaya çalışınız. İlk önce kendi içinizde, ondan sonrada evinizde ve çevrenizde bir devrim yapmaya çalışınız. Devrimler devrimleri yaratacaktır, bu devrimlerin toplanmasında toplumsal devrimleri gündeme getirecektir. Bunu siz gençler, geleceğin temsilcileri başarabilirsiniz. Bundan dolayı daha çok çalışmalısınız. Şimdilik hoşçakalın."

Şubat 1994

BİR KABARE ÜZERİNE

A. DOĞU

Değerli Güney Dergisi okuyucuları; Bu yazıyı bir deneme olarak ele alıyorum. Şunu açık yüreklilikle söylemeliyim ki, yazıyı yazmak konusunu bir hayli düşündüm. Konusu Kültür alanı içine giren bir yazı olacaktı, bende kır kökenli bir insan olduğum için bu durumum beni bir çekingenliğe itiyordu. Sonunda Devrimci sanat konusunda bir şeylerin yapılması gerektiği düşüncemin ağır basması, bu duygumu da GÜNEY okurlarıyla paylaşma istemim beni bu yazıyı yazmaya itti.

Bu yazıda ele almak istediğim konu KABERE üzerinedir.

GÜNEY Dergisi okuyucularınında yakından tanıdığı, 'KNOBİ BONBON' adlı Kabare Grubu almanya'nın çeşitli yerlerinde sahneye çıkmaktadırlar, bunu çeşitli gazete ve kültürel dergilerde izlemekte mümkündür.

Kısa bir süre önce bu grubun şehrimizde sahneleneceğini duyunca, genelde her türlü sanata ilgisi olan bir kişi olarak kendilerini seyretmeye gittim. Tüm katılım 200 civarındaydı. Bunlardan sadece 40 kişisi Türkiye-Kuzey Kürdistanlılardan oluşuyordu. Bu durum, kültür açısından bizlerin HN'da ne kadar duyarlı olduğumuzuda göstermektedir. Bu, sorunun bir yönünü oluşturmaktadır. Bu yazının içeriğini oluşturan Kabare olayını irdelemek açısından, tekrar oyuna dönüyorum.

Oyunlar, iki kişi tarafından icra edilmekteydi. Oyuncular, kitlenin ruh halinden iyi anlayan profesyonel insanlardı, Almancamın yetersizliğinden dolayı (çünkü oyun esas olarak Almanca icra edilmekteydi.) konuları ancak % 70'ini anlayabildim. Değerlendirmemde bu durum gözönünde bulundurulmalıdır.

Skeçlerin konusu, yabancıların Almanya'da 30. yıllarını doldurmaları, artık Alman toplumuyla entegre oldukları, hatta artık Alman futbol takımlarını tutar hale geldikleri, ama halen en pis ve zor işleri halen yabancıların ve de özellikle Türkler'in yaptıkları, Türkiye ve Kuzey Kürdistanlıların kendi vatanlarına bile yabancı hale geldikleri, Alman politikacılarının bu sorunlara çare aramadıkları, Doğu Almanlar'ın % 50'sinin yabancı düşmanı oldukları vs. vs. profesyonel bir tarzda sergilenmektedir.

Sanat, herkesin bildiği konuları işlerken, çözümü kafalarda bir soru işareti olarak bırakır ki, insanlar düşünmeye itilsin. Ya da olaylar güldürü ve mizah türünden (Kabarenin de anlatım türü bu) aktarılır. Kabare bu haliyle devrimci bir sanat olarak algılanabilecek bir araçtır. Aksi bir düşünce bu alanın burjuva sanatçılara terkedilmesine götürür.

Fakat kabarede bir dizi yanlışlıklar da mevcut idi. Örneğin "Bulgarlar Türkler'e Türkler Kürtler'e, Kürtler Araplar'a saldırmaktadır" denmekte. Halbuki gerek Türk gerek Arap ülkeleri (İran-Irak-Suriye) Kürdistan'ı sömürmekte ve gelişen ulusal hareketi ezmektedirler.

İkincisi herkesin bildiği günlük olayları hicivleştirerek sunmakta bu eksiktir bunun kimler tarafından (yabancı düşmanlığı) uygulandığı şeklindeki anlatım şu veya bu parlamenter parti ve kişilere indirmektedir. Kaldı ki bu durum Alman devletinin bir politikasıdır. (Yabancı düşmanlığını yayma) Bir kaberamanın görevi sadece kimler tarafından kötülüğün geldiği gösterilirken BUNUN NASIL DÜZELECEĞİNİ DE DOLAYLI (dolaysız) koymalıdır.

Bir başka örnekte, bir kadın kabaret grubunun 8 Mart dolayısıyla aynı salonda sergilediği oyun gösterilebilir. Bu oyun Kadın sorununu burjuva bakış açısıyla irdeleyen sıradan bir kabare gösterisiydi, son sahnenin sonunda sarfedilen bir cümleye kadar, belleklerden hemen silinecek türden bir kabare gösterisi. Ki, o oyunu ölümsüz kılan, en azından belleklere uzun bir müddet için kazıyan son cümle sarf ediliyor, "Tanrı, hep erkeklerden mi olur?" İşte, tek bir cümleyle toplumdaki erkek şovenizminin hakimiyetinin ifadesi. Bir çok kitapla anlatamadığınızı, tek bir oyunla anlatabilme imkanı.

Söylemeye çalıştığım şudur; şimdiye kadar devrimci sanat olarak yapılanları izlediğim kadarıyla, kabare çok mahrum bıraktığımız bir sanat dalı olarak kalmıştır. Bu yüzdendir ki, kabare üç, beş burjuva (Zeki Alasya, Metin Akpınarlar gibi) 'sanatçının' at koşturduğu bir dalda devrim yararına kullanılacak büyük olanaklar vardır. Fazla pahalı dekorlar gerektirmeyen, hatta çoğu zaman dekorsuzda oynanabilen, sadece iyi bir senaryo (Devrimci Konular - Yani Düzeni hiciv yoluyla teşhir eden, Kurtuluşu gösteren konular-) ile, iki veya üç kişi ile başarılabilecek faydalı olabilecek bir sanat dalıdır.

Ümit ederimki, ilerde bu konuda faaliyet gösteren, devrimci kabarelerde görebilelim. Tüm arkadaşlarıda bu yönlü çalışma yapmak için bir çaba içinde görmek dileğimdir.

– Sanatı her yönüyle devrimcileştirmek için ileri.

Şubat 94

ŞEVGİ VE TOPLU

Sevgi, insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygudur. İnsanın birbirine yakınlık duyup, ortak yönlerinin ağır basmasıyla oluşan duygusal birlikteliktir. Fakat bunu böyle basitçe anlatmak mümkün değildir. Sevgi karşılıklı sorumluluklar ve fedakarlıklar gerektiren, paylaşım duygularını en yüce noktaya ulaştıran bir duygular karmaşasıdır. Sevgi, marjinal bir tutkunun ötesinde, bir duygusal üretimdir, insanın kendi kendini üretmesidir.

Sevgi, genel güzellik ve mutlak olumluluk temelinde ortaya çıkmaz. Bireyin yorumlayış, algılama ve arzuları doğrultusunda değişik süreçlerde ortaya çıkar. Birileri için hiç ilgi çekmeyen birisi, bir başkasının başını döndürebilir. Ayrıca yaş farkı, toplumsal yapısıda bu durumu çok az etkiler. Fakat hepsinde de belirleyici bir etki bırakan şey sevginin önemli sorumluluklar ve tavizleri de birlikte yarattığıdır. Zira iki insanın her konuda anlaşıp, sevgiyi yaşamaları ayrı-ayrı birer insan olmalarından kaynaklanan, ayrı yanlarını asgariye indirmeleri ile mümkün olabilir.

Sevginin temelinde cinsellik yatar ve tamamen bireysel bir yapıya sahiptir. Böylece sevgi iki insan arasındaki duygusal birliktelik üzerinde yükselip, bireysel cinsel aşka doğru evrimlenir. Bireysel cinsel sevgi; bireysel yaşamı her yönüyle öne çıkaran, toplumsal sorumluluklardan kaçan, bağımsız yaşama adına burjuvazinin safları bölme politikasına kadar vardırılamaz. Sevgiye hakim olunacağı yerde ona bir tutsaklık, aşırı duygusal bağlar vb. bireyi zayıflatır, karşıdakinin onu kullanmasının şartlarını yaratır.

Bireysel cinsel aşk, sevgi ve duygusal birlikteliğin üzerinde iki kişinin gönüllülüğü temelinde oluşur. Bireyin sevgi ve dürüstlük ilişkileri temelinde olmayan karşı cinse karşı duyduğu istek, onun yanlızca hoşça vakit geçirme ve karşısındaki bireyin vücudunu kendi zevki için bir araç görme anlayışını sergiler. Böylesi bir ilişki biçimi, giderek doğal bir ihtiyaç ve algılama olmaktan çıkıp, bireyin kendini tek taraflı tatmini olayına dönüşür. Doğaldır ki, böyle bir ilişkinin adı ne konulursa konulsun, egoist ve tek yanlı burjuva "sevgi" ilişkileridir.

Burjuvazi ortaya çıkışıyla birlikte bir aile modeli yarattı. Süreç içinde, tüm aile fertlerini üretime çekmek ve onları aynı zamanda birer tüketici yapmak için insanları yanlızlığa ve kurduğu aileyi parçalamaya sürükledi. Emekçilerin aşırı yanlızlığa ve bölünmeye itilmesi kapitalizmin çıkarları gereği gittikçe arttı. Bunların sonucu olarak kendinden başka kimseye güveni olmayan, kimseyi sevip bazı sorumluluklara katlanamayan, kimseyi düşünmeyen bireysel-monoton-a sosyal yanlız yaşama modeli hızla gelişti.

Böylesi yönelişler sonucu, sürekli aynı eşle kurulan cinsel ilişkilerin bireyi bıktırıp yeni arayışlara ittiği anlayışları yaygınlaştı. Ancak durum hiçde tam anlamıyla böyle değildir. Sevginin sürdüğü bir ilişki bıkkınlık yaratamaz. İnsan denilen nesne bir robot değildir ki, durağan olsun. Birey bir ilişkinin devamından yana olduğu andan itibaren, bazı fedakarlıklara katlanmayı göze alabilir, kendisini sürekli yenileyebilir ve istenebilir bir duruma getirebilir. Bireylerin sevgisinin bittiği yerde, cinsel birliktelikte ortadan kalkar. Ama tam tersine böyle bir ilişki bitirilmeden cinsel ilişkilerin bitirilmesi eş aldatmacaları, fuhuşu ve daha bir dizi yanlış ilişkileri gündeme getirir. Devrimci ahlak sahibi insanlar bu tür toplumsal erozyonlaşmayı önlemek için ilişkilerinde daima dürüst ve açık davranmalıdırlar. Bir araya gelirken nasıl ki ikili sevgiye - karşılıklı iletişime ihtiyaç duyulduysa, bu ilişkinin bitirilmesi de yine karşılıklı diyalog ortamında çözülmelidir. Tersi bir durum burjuva sorumsuzluğu ve egoizmdir.

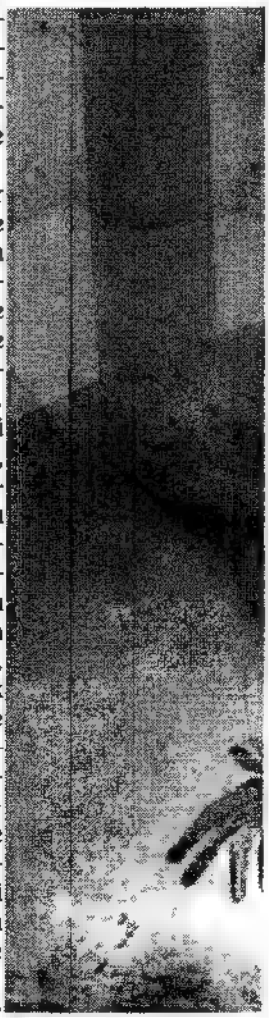

Sevgi ve özgür seçme temelinde gerçekleşmeyen evlilik ve birliktelikler genellikle sonuçta yıkılır ve yeni yeni bunalımlara yol açar. Böylesi bir ilişki içinde bulunanlar, süreç içinde aralarında sevgi-saygı ve cinsel uyumluluk ortamı yaratamazlar ise (ki bu çok azdır, ama imkansız değildir), bireyleri tek tek özel ilişkilere ve arayışlara sürükler. Böylesi bir ortamda; ruhsal bunalım ve şiddetle karşıdakini sahiplenme, kendisini mekanik tatmin etme, çarpık ve sadist ilişkiler vs. gibi vakalarda gelişir.

Cinsel sorunlar ve cinsellik tartışmaları genellikle gençlik arasında tartışılır, yaygınlaşır. Bu sorunu çözmek oldukça zor ve karmaşıktır. Tek düze, belirli kalıplara göre toplumun bu yöndeki sorunları çözülemez. Bugün özellikle de kentlerde ve emperyalist metropollerde yetişen gençlik, yarı feodal bir kültür yapısından tam emperyalist bir kültür ortamına geçişte önemli çelişki ve patlamalar yaşamaktadır. Aynı zamanda burada doğup büyüyen gençlik, çok daha hızlı ve çarpık çelişkiler yaşamaktadır.

Sevgi ve cinsel sorunlar toplumda genellikle erkeği pek ilgi-

MSAL İLİŞKİLER

Eda GÜNEŞ

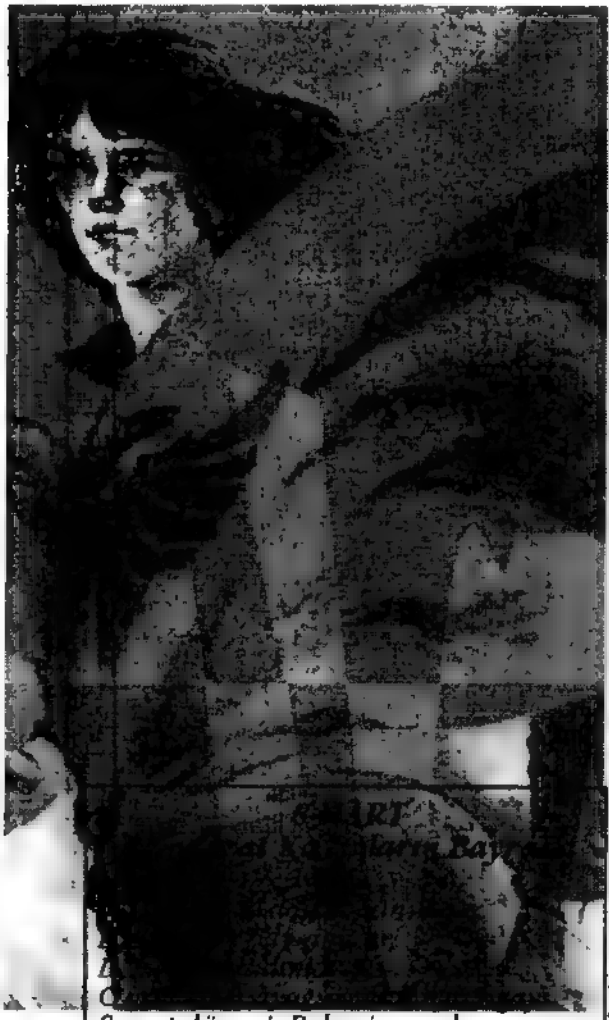

Sovyet düzeni, Bolşevizm yolu
Bu sevinç dolu, çok güzel günde
İnsanlık, eşitlik günü
Özgürlük, bağımsızlık gününde
Kara çarşafımızı alıp yırttı.
Işıdı aydınlık Sovyet burcundan
Sevinç saldı tüm dünyaya
Kadınlara sevinç saldı
Sevinç, halay; düğün, muştu
Tutuştuk el ele; Çin'den ta Çin'e
Eşit olduk kadınla erkek
Tez doğdu bu güneş ve yıldız bize
Tutsaklık, boyunduruk günü gitti
Yöneldi bize özgürlük günü.
Değerli demokrat bacılar bey
Halkımız bizim bu uğraş ve kavgalar
Çağıralım. "Yaşasın Stalin" diye
Marks'ın öğrencisi, arkadaşı Lenin'in.

Cigerxwin • Özgürlük Devrimi 1954

kendirmiyor. Bir yerde kadın-cinsellik-sevgi vb. sorunları açıldı mı, devrimci çevrelerde bile "yine mi bu sorunlar - ne gereği vardı?" biçiminde sesler yükselir. Çünkü erkekler toplumda egemen bir konumdadırlar ve kavrayabildikleri düzlemde onlar kendilerini zaten "tatmin" ediyorlardır. Bir çokları gerçek durumlarını gizleyerek, kendini değişik gösterirler. Bütün bu davranışlar, kadınları kendi hemcinsleri ile daha sıkı sosyal ve cinsel ilişkiler içine girmelerine neden olurlar. Böylesi yanlış anlayışların tersi görüşler her zaman gelişme imkanı bulabilir.

Özgür aşk veya cinsel özgürlük tartışmaları son dönemlerde oldukça arttı. Cinsel özgürlüğü devrimciler bir başkasını aldatmak, devrimci çalışmaları engellemek ve kullanmak olarak hiçbir zaman algılayamazlar. Yine cinsel özgürlük, bireyin işini gücünü bırakıp uçkurunun derdine düşmesini getirmemelidir. Cinsel özgürlük adına çok "uluslu" şirketler kurma anlayışları geliştirilemez. Çünkü bu tür ilişkilerin gelişmesinde yine kazanan esasında burjuvazi, kaybedende genelde kadın cinsidir.

Bütün bu gelişmelere karşın, toplumda gelenekçi namus anlayışı, erkek ile kadına bu konuda çifte standartçı yaklaşım ve bekaret tabusu sevgi ve cinsel sorunların aşılmasına değil çoğalmasına neden olmaktadır. Erkeklerin tarihi alışkanlık ve şartlanmışlıkları sonucu kendilerini doğal namus bekçiliğine adamaları, kadını bir arkadaş - bir eş düzleminden koparıp onları karıbacı-ana görüngüsünde tutmaları doğal garantörlük ortamını yaratmıştır. İşte böylesi bir şartlanmışlık ne yazık ki taa Avrupa'ya kadar taşınıp getirilmiştir. Bu duruma karşı sabırlı ve devrimci normlar içinde bıkmadan mücadele yürütülmelidir.

Böylesi yanlış, çağdışı şartlanmışlıklara karşı mücadele etmek, okun sivri ucunu erkek egemen anlayışlara çevirmek her devrimci insanın görevidir. Bu alışkanlıklara karşılık aşırı cinsiyetçi yaklaşımlara da taviz verilemez. Cinsel özgürlük adına bir başkasının gururuyla oynamak, ikili üçlü ilişkiler içine girip sevgiyi basiretsizleştirmek, maymun iştahlı olup durmadan arkadaş, eş değiştirmek ve dolayısıyla uçkur derdine düşmek bugün tehlikeli boyutlara ulaşan bir burjuva hastalığı derecesine gelmiştir. Erkek egemen anlayışlar bahane edilip bu tür sapmalara da taviz verilemez.

Her türlü alışkanlığın aşırısı zararlıdır, sorun bu alışkanlıkların sınırını bilmektir. Bunun sınırı bilinmediği koşullarda bir yanda kadın cinsinin eski tipte köleliği evine hapsi ve cinsel varlığının bilincinde olmama olguları gelişir. Öte yandan bireysel özgürlük adına, aşırı sınırsız sorumsuz davranışlar ve sonuçta fiziki yapının ve cinsel seçmeciliğin öne çıktığı soyut ilişkiler gelişir.

8 Mart 1994'üde geride bırakırken, tüm devrimci insanlığın, sevginin giderek soysuzlaştırıldığı ve burjuva çıkarlara kurban edildiği günümüzde sınıf mücadelesine biraz daha sıkı sarılarak dünyayı ve kendimizi değiştirme çabası içine girmesi kaçınılmaz bir duruma gelmiştir.

Suudi Arabistan izlenimleri:

TOPLUMSAL YAPI VE KADININ YERİ

T. KARAÇALI

Suudi Arabistan, Türkiye'nin birkaç kat büyüklüğünde ve 8 milyonluk nüfusa sahip, kocaman bir ülke. Dünyanın dış borçu olmayan belki de tek ülkesi olmasına rağmen, gerek dışa bağımlılığı olsun, gerekse toplum bilim açısından olsun, belki de dünyanın en geri ülkesi.

Dünyada yedi gidişli, yedi gelişli yolları olan, hemen hemen hiç bir ülkenin sahip olmadığı yollara sahip olmakla beraber, bu yolları yapanlar, (yabancı ülke firmaları) kendi ülkelerinde bunu yapma gereğini duymamış. Her ne kadar Suudi Arapları bununla övünüyorsa da, kullanandan çok, inşa eden firmaların yararına yapılmış adeta yolları. Öyle ki, yolları bazen o denli tenha ki, kaldırımlarında pek adama sartlanmaz. Bunu söyleyene gülen Araplara her yerde rastlanır ama, dişlerini dahi yıkayabilen bir Araba (bunda sadece Suudi Araplar'ı kastediyorum) hiç rastlamadım. Her yerde çağdışı elbiseleri ile dolaşan erkeklerin abalarının hiçbirinde yirmiden az leke yok. Hacerüleswed'in* etrafındaki hacıların erkek olsun kadın olsun hemen hemen hepsi ter ve sidik kokuyor; insanın adeta midesi bulanıyor. O an aklıma gelen soru, neden Muhammed'in "Temizlik imandan gelir" yerine "Temizlik insandan gelir" demediğidir. Sanki Araplar temizliklerine inanıpta, temizlenme gereğini duymuyor gibi.

Hacc'a girerken, her yerde zemzem suyu, plastik kaplar içinde hizmete hazır. Ancak bu "kutsal" suyu içenler, bunun zemzem olmadığını bilmiyor. Zemzem, ihtiyaca yanıt verebilmek için, genişletilme amacı ile bir Türk firmasına verilmiş. Ne var ki, birkaç yıl önce söz konusu Türk firması oraya dinamit atmış ve su kesilmiş. Güya gizli tutuluyor. Tahtını kutsal yerlere, hükmünü Amerika'ya dayamış olan Suudi Kralı Fahd, hemen başka bir su bulup milleti dolandırıyor. Hele hele o çalınan hacı ayakkabılarının, ayrıca yalınayak dolaşılırken zemzem denen yere ıslak ayaklarla girildiğinde, burada yayılabilecek hastalıkları sayıpta bitirmek mümkün değil. Dünyanın dört bir yanından gelipte yolda ölmek için gelenlerin çoğu yaşlı ve hasta. Hac yolunda ölen bu insanların beraberinde getirdikleri hastalıklar, sağlam insanlar tarafından yine başka bölgelere tekrar taşınıyor.

Haccın önünde namaz kılınırken, aniden Mutavva'ların** adeta alarma geçtiklerini gördük. Sebebi ise, kadınların namazlarını kısmen erkeklerin önünde kılmaları idi. Polis derhal "erkeklerin arkasına" diye kadınlara bağırıyor. Normal olarak Suudi Arabistan'da erkek, kadınla konuşmaz. Polis dahil, kadın hata işlerse, erkeğine söylenir. Kadının ehliyet yapması dahi yasaktır. Öğretmenlik ve tıp alanında öğrenim yapması, kanunen mümkün gibidir. Bunun dışında kadının eğitimi mümkün değildir. Ama bu, kadının bu dallarda normal meslek ve eğitim yaptığı anlamına gelmesin.

Yabancı kadınlar, değil meslek ve eğitim, oturma izni bile alamazlar. (Özel olarak zenginlerin çocuklarını okutmak için getirilen öğretmenler hariç YK. notu) Oturma izni erkeğin pasaportuna işlenir ve böylece kadının tek başına dolaşması engellenmiş olur. İçinde erkek olan evlere, altı yaşındaki kız çocukları dahi girmez. Ev ziyareti yapmak isteyen bir erkek, önünde kadın görürse, kadınla karşılaşmamak ve konuşmamak için "çocukları yoldan çekin" diye bağırır ve ancak kadınlar yoldan çekilirse eve girer.

Kanun önünde üç kadın, bir erkeğe denktir. Şahitlik, buna göre ayarlanır. Erkekler kılıç ile, kadınlar taşlanarak idam edilir. Sadece Cidde kentinde Cuma günleri ortalama iki ile üç kişi idam edilir.

Bu durum insan hakları örgütleri tarafından olsun, uluslararası af örgütü tarafından olsun, pek dile getirilmez. Haftalık bu idam sehpalarından fazla kol kesmeler var. Ülke çapında bu sayı ele alındığında, Suudi Arabistan'da dünyada en çok ve en hunharca insanın idam edildiği görülecektir. Ayrıca hiçbir şeyin dünya egemenliğine sahip endüstri potansiyeline petrol kadar katkı sağlamadığı görülürse, bu ülkenin bu çağdışı yönetiminin neden "medeni" dünyanın güya sözcülüğüne soyunmuş basını tarafından gözardı edildiği kolayca görülür ve foyası ortaya çıkar. Petrolün aynı katkıyı çevre kirliliğinde de sağladığı da düşünülecek olursa, petrol sömürüsünü tartışmadan, çevre sorununun tartışılamayacağını, bu tartışmayı petrolü anmadan yapanların çevre sağlığı konusunda ne denli samimi oldukları görülür.

Ayrıca Suudi Arabistan'da bu bilince sahip olabilecek insanlar-

dan tamamen kurtulunmuş. Ülkede politik bilinç o denli zayıflatılmış, halk o denli "aptallaştırılmış" ki, politik suçlu yoktur. Halkı bilinçten yoksun kılmak için sadece gazetesi tekelden ve sansürden geçmekle kalmıyor. Ülkede kültürel düzeyi yükseltecek kütüphane, tek bir sinema veya tiyatro yoktur. Sinema denildiğinde seks, tiyatro denildiğinde çıplak göbek dansı, kütüphane denildiğinde dinden soğutan kitaplar anlaşılıp, namaz tavsiye edilir. Kur'an basımı için çok modern ve dev bir matbaaları var ama, tüm Cidde kentinde bir tek kitapçı dükkanı vardır. Yabancılar için kurulan köylerde serbestlik vardır ama, buralara yerlilerin girmesi yasaktır; buranın koruculari dahi yabancıdır.

Halk aydınlanmasın diye turist vizesi bile yoktur. Dergiler kadın ve politikadan arındırılana kadar haftalar geçtiğinden, bir kaç hafta sonra (ayıklanmış hali ile) derginin yarısını almak mümkün. Bu nedenle idam edilenler, homoseksüeller, katiller ve evlilik dışı ilişki kuranlardır. Evlilik dışı ilişki, yabancılara ve fakirlere mahsustur. Çünkü evlilik yerli erkekler için sınırsızdır, ama gelinin fiyatı yetmiş bin Riyal civarındadır. Yaklaşık otuz bin Mark'tır. On dört yaşına gelmemiş ve bu yaşına dek evin dışına hapsedilmiş, erkek yüzü görmemiş kızların fiyatı, daha fazladır. Böyle kızlar, genelde altmış yaşını geçmiş "soylu ve zengin" erkeklere verilir. Boşamak yasaldır, ancak tekrar (aynı kadınla) evlenmek, bırakılan kadınların önce başka elden geçmeleriyle mümkündür.

Hacc'a gitmek isteyen yabancı kadınların önce evlenmek zorunda kaldıkları, daha sonra erkeklerle yasal açıdan geçersiz evlilik kurdukları, daha sonra bu kadınları keyfi gelince bıraktıkları, Türk hacı ve hocalarının güzel söylencelerindendir.

Suudi Arabistan'da bir erkeğin bir yabancı kadınla evlenmesi mümkündür. Ancak kadının mal olarak görüldüğü müslüman Suudi Arabistan'da bir kadının müslüman olsa dahi, bir yabancı erkekle evlenmesi, mümkün olmayıp, hayat tehlikesi ile karşılaşmak mümkündür.

Bu ülkede anayasaya göre her şey, krala aittir. Kral, kendine kutsallık sağlamak için kendini "iki kutsal şehrin hizmetçisi" diye adlandırır. Radikal müslümanlar arasında Suudi yönetimini destekleyenlere, Türk şeriatçıları dışında rastlanmaz. İşte bu nedenle olacak, "Milli Görüş Teşkilatı"na ait Türkler'e her yerde rastlanıyor ve burada Türkçe konuşuldu mu, her an kendini ele vermek mümkün. Burada Atatürkçülük en düşman ideoloji olarak görüldüğünden, Türkiye'nin hoşlanmadığı komşusu Yunanistan'dan getirilen mallara öncelik tanınarak, ticaretin orada geliştirilmesine çalışılıyor.

Bu ülkenin ticaret kanunu da bir alem. Senedi ödenmeyen bir şahıs, şikayette bulunduğunda, borç alan şahıs bu parayı ödediğini iddia edip yemin ettiği takdirde, gerekirse Allah'ın yalan söyleyeni zaten cezalandıracağı yolundan hareketle senet kağıdı geçersiz olur.

Bu ülkede az sayıda kalifiye eleman ile mühendislik oynayan teknikerler bol iş ve para bulabiliyor, doktorlarda aynı. Ama hukukçuların pek işi yok. Bu iş için getirilen Avrupalı hukukçular, diğer mesleğe sahip olanların aksine, üç ay içerisinde pes edip ülkelerine dönmüşler. Çünkü Arap hukukçular, eğitim görmemiş yaşlı despotlardan, otoriterlerden oluşuyor.

Kralın her yerde modern sarayları vardır. Her eşi için bir tanesini, yatları gibi Avrupalılara yaptırır. Kral ayrıca her saraya da ancak kendisinin girebileceği yolları yaptırır. Ama yine de kendisi helikopteri tercih eder. Evlilikleri şöyle olur: Kral bir şehri ziyaret ettiğinde o şehrin ileri gelen ailesi en güzel kızlarını hediye eder. Kral ona bir saray yaptırır. Geleceğini kızın ailesi ile birlikte garanti altına alır. Onun bir daha onunla bir gece geçirecek vakti yoktur ama, kadının başka erkek alması yasaktır. Zaten herşey krala ait olduğundan, ülke adını Suudi ailesinin isminden alır.

** Mekke'de Hac'ın olduğu yerde etrafından dönülen siyah taş;*
Arapça: Hacer= taş, eswed= siyah)

*** Suudi Arabistan'daki üç çeşit polisten biri olup, ordu dahil, en güçlü polistir. Namaza gitmeyenleri izlemekle meşguldur. Din polisi olarak bilinir.*

Şubat 94

10. Ölüm Yıldönümünde devrimci sanatçı
YILMAZ GÜNEY'i
Anıyoruz

3 Eylül 94 Berlin
4 Eylül 94 Hamburg
10 Eylül 94 Wuppertal
11 Eylül 94 Stuttgart

Bütün devrimci – demokrat Yurtsever sanatçı, aydın ve kuruluşları dayanışmaya çağırıyoruz.

İlişki Adresi:
GÜNEY Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi
Yılmaz Güney Vakfı Destek Derneği
Solingerstr. 1/A • 47166 Duisburg
Tel.: 0203 / 54 87 23 • Fax: 0203 / 54 88 23

OKUMA VE ARAŞTIRMA KÜLTÜRÜ

H. HALİS

İnsanlar doğunca yaşamak için karşısında ilk önce doğayı bulur. Onunla iletişim kurduğu andan itibaren doğayı tanımaya ve onu tanıdığı oranda ondan yararlanmaya başlar. Bu pratiğin sonucu insanoğlu sürekli olarak bilgisini geliştirir, amprik bilgisini aşarak kendini yeniler. İnsan bilincindeki gelişmeler, genel bilimdeki gelişmeler, insanları daha hızlı ve daha üstün bir yaşama koşullarına kavuşturur, onları doğaya hakim hale getirir.

İnsan; düşünen ve fikir üreten bilinçli bir canlı nesnedir. Bilgi, insanın kendi pratiğiyle, yaşamı ve doğayı tanımasından biriken tecrübelerinin tümüdür. Her insan kuşağı, kendisinden önce yaşamış kuşakların yaşam deneylerini alarak, kendi deney ve yaşantılarıyla birleştirdi. İlk çağlarda, dilin bulunmasıyla ve kullanılmasıyla insanlar arasında iletişim ve ortak yaşantı koşulları gelişti. Daha sonra, M.Ö. 4000 yıllarında yazının bulunmasıyla birlikte, iletişimde büyük bir aşama yapıldı. Çünkü yazı ve okuma sayesinde, andaki insanlar arasında ve gelecek kuşaklar ile bilgi alış verişinin temelleri atılmış olundu. Bilginin birikip bilim haline gelmesinin koşulları oluştu.

Bilim; bir amaca varmak için inceleme, deney ve araştırmaların durmadan değişen objektif ve subjektif koşullarını tahlil etme çabasıdır. Bilimci ise, kendini tüm bilinen bilgileri kavrama işine veren ve henüz bilinmeyen tüm bilgileri araştırmayı ve başkalarına da öğretmeyi kendisi için bir yaşam biçimine dönüştüren kimselerdir. Bilimin en iyisi veya gereksizi yoktur, tüm bilim dalları insanlık için gereklidir. Bilimde öznellik ve politik tutuculuk gelişmeleri frenler, özünü zayıflatır.

En önemli ve kalıcı olan bilgi, belgeli bilgidir. Çünkü; yazılı bilgi, (kitap-dergi-gazete-büroşür vs.) insanların bilgi ve deneylerini içinde en iyi barındıran bir araçtır. Yazılı bilgi, insanlık için geçmiş ile gelecek kuşak arasında iletişim sağlayan zengin bir kültür birikimidir. Yazılı bilgi, toplumsal yaşamda belirleyici işlevler yerine getiren ve her sınıfa hizmet eden bir araçtır.

Tüm burjuva-gerici düzenler, bilginin-bilimin ve kitabın düşmanıdırlar. Onlar kendi sınıf çıkarları dışında her türlü bilgelenmeyi engellemek için ellerinden geleni yaparlar. Kitap yasaklamalar veya yakmalar, yazarların ve araştırmacıların hapsedilmesi veya katledilmesi, burjuvazinin, faşizmin ve gericiliğin eseridir. Bu konuda ülkemizdeki uygulamalar çok canlı birer örnektir. Aşağıdaki tablo bu konuda iyi bir belgedir:

1993 yılı mayıs, haziran, temmuz, ağustos aylarında kültüre vurulan zincir

1 [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
7 [illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
10 [illegible]
11 [illegible]
12 [illegible]
13 [illegible]
14 [illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
17 [illegible]
18 [illegible]
19 [illegible]
20 [illegible]
21 [illegible]
22 [illegible]
23 [illegible]
24 [illegible]
25 [illegible]
26 [illegible]
27 [illegible]
28 [illegible]
29 [illegible]
30 [illegible]
31 [illegible]

Yukardaki nedenlerden dolayı baskı ve sömürüden yana olmayan tüm insanlar bilgiye ve bilime daha çok sahip çıkmalıdır. Baskılara karşı okuma ve araştırma alışkanlığını birkaç katına çıkarmalıdır.

Düşmana inat kendimizi sürekli bilgilendirip yenilemeliyiz. Güncel teknolojik araçlardan ve bilimsel deneylerden sürekli öğrenmeliyiz. Çok fazla gerekli olmasa da, fazla bir anlam ifade etmesede, veya burjuva kültürünü ifade etsede her türlü bilgi öğrenilmelidir. Çağdaş bilgileri kavramak, doğru ve yanlış bilgileri bir birinden seçmek ve bilimsel ilerlemeleri anlayabilmek için en temel yol okumak ve araştırmaktır.

Araştırma yapmayı hayatımızın bir parçasına dönüştürmek, doğayı ve toplumu eksiksiz tanımanın bir ilk koşuludur. Günlük gazetelerden tutalım da, okunabilir her şeye sahip çıkmamız onları incelememiz gerekmektedir. Güncel sorunlarımıza ve ihtiyaçlarımıza cevap veren şeylerin araştırılması boşa zaman harcanmasını önler. Ayrıca düzenli ve sistemli bir okuma-araştırma kalıcı ve verimli olurken; üstünkörü ve düzensiz incelemeler ise insana birşey kazandırmaz. Okuma alanında, önemli olan çok okuma değil okuduğunu anlayıp hayata uygulayabilmektir. Çevreyle ve hayatla birleşmeyen bir bilgi sonuçta yararsız bir bilgidir.

Araştırma ve okumanın bir başka boyutu da okullarda okumak ve meslek öğrenimi sürdürmekten geçer. Sınıflı toplumlarda okuma ve bilgilenme hakkı, her zaman esas olarak ezen sınıfın çocuklarına verilmiştir. Günümüzde kapitalizm herşeyde olduğu gibi öğrenimde de tüm ilişkileri paraya bağlamıştır. Öğretim görevlisi ücretini devletten alır, öğrenci okuyabilmek için belirli ücretler-harçlar ödemek zorundadır. Bunların sonucu olarak maddi kaynakları sınırlı olan veya hiç olmayan ailelerin çocukları ya öğrenimlerini sürdüremiyorlar, veya da sosyal yaşamda fazla bir etkisi bulunmayan okul dallarına girebiliyorlar. Fakat bu durumda olanların çoğuda zaten sonradan iş bulamıyor.

Bütün bunlar gözönünde bulundurulduğundan, okumak ve araştırmak için; okuma ve eğitim özgürlüğü ve fırsat eşitliği içinde mücadele edilmelidir. "Okuyupta ne olacağım, zaten biz her zaman ezileceğiz" şeklindeki bir anlayış, zayıflığın ötesinde, burjuvaziye karşı ezilenlerin durumunu kabullenme teorisidir. Bundan dolayı tüm ilerici gençlik burjuva okullarından yararlanmayı, çağımıza uygun mesleki ve teknik bilgilerini öğrenmeyi kendilerine görev bilmelidirler. Unutulmamalıdır ki, günümüzde her şeyi belirleyen her konuda yetkinleşmiş kadrolardır. Sömürüsüz bir toplumun kuruluşunu da onlar yapacaktır.

Bir ülkenin eğitim politikası, o ülkenin toplumsal gereksinimlerine göre planlansa toplumsal bunalımlar çıkmaz. Ancak kapitalizm, sınıf çıkarları ve bunun için politik kaygılar temelinde çarpık bir sistem yaratmıştır. O, planlı bir ekonomi ve kentleşme ile fırsat eşitliği yerine; hızlı ve plansız kentleşmeyi, enflasyon ve işsizliği, aşırı üretimi, toplumun çıkarlarına ters kaynak kullanımını, fırsat ve olanak eşitsizliğini esas alır. Düşünme ve araştırma özgürlüğünü kendi çıkarları temelinde ele alır ve kullandırır.

Burjuvazi 12 Eylül'den sonra Türkiye-Kuzey Kürdistan'da, birer bilgi ve araştırma kurumları olan okullara; daha fazla geleneklere bağlı, dinsel önyargıları esas alan, bilimsel yöntemlere aykırı çalışma kuralları yerleştirdi. Laiklik adına din derslerinin zorunlu hale getirilmesi, imamların devletin okullarında eğitilmesi, insanın tanrı tarafından yaratıldığının ders kitaplarına sokulması, mecburi kıyafet, okullara mescidlerin sokulması vs. türündeki önlemler bilimi kısırlaştırdı.

Burjuvazinin zorla denetim altına aldığı ve zorla yolunu çizdiği üniversiteler bile, bilimsellikten uzaklaşıp milliyetçi ve dini önyargılar ve sınıf kaygısıyla eğitiliyorlar. Sindirme-susturma feodal-faşist uygulamalar bütün hızıyla sürmektedir. Gençliğe düşünmeyi,

TOPRAKANA

Doğurgan anamız toprağımız
Sen bize aşkı, sabırı verdin
Öfke, hile ve ihanetin adını
Yine seninle birlikte öğrendik
Kurt karanlığını beraber yaşadık.

Al-yeşil bir tutku yürek yarası
Sararmış şafakların teni sisi
Buruk bir hikayeyi andırıyor
Yıldızların gölgesinde söyleşiriz
Sanki bir dağyelinin ılık sevdası.

Hüzüne çevrildi umudumuz
Kor düştü, alev aldı sabır taşımız
Grevler, isyanlar karıştı aşımız
Kırık bir sevda gibi sürdü devran
Ne coştu ne de sustu yaşımız.

Zambaklar şafakta açmıyor artık
Karanfiller tutuşmuyor karanlıkta
Kırçiçekleri hele de şu kardelenler
Herkes isyan etmiş doğanın hışmına
Sen toprakana bir sen suspus olmuşsun.

Mavi bir sevdadır almış başını
Dinmeyen bir sızı ve yanlızlık
Ama geç değildir birgün açacaktır
Birlikte direniş türküleri söyleyerek
Çiçeklenecektir toprağımız mutlaka.

H.HALIS / Nisan/93

araştırmayı, birey olmanın önemi ve toplumsal sorumlulukları öğretilmez ama, toplumsal sorunlardan onları zorla koparılmaya çalışır.

Gerçek toplumsal araştırmalarda nesnellik esastır ve gerçek olgularda aranır. Özgüllük benimsenir ve herşey somut koşullar içinde ele alınır vs. Oysa 12 Eylül, üniversiteyi sosyal çekimmelerin baş sorumlusu gibi gördü, onun iç işleyişini yok etti, tepeden YÖK'ü atadı. Böylece üniversitelerin "bağımsız" araştırma ve eğitim olanağı tamamen yok edildi. Onlar hakkında kuşkuculuk ve bilinmezcilik yayıldı. Burjuvazi, böylece kendi kurumlarına bile güvenmediğini bir kez daha gösterdi.

Üniversiteler, var olan okullar arasında en üst düzeyde toplumla bütünleşen, bilgi ve bilim adamı üreten, bilimsel özgürlük ve bilgi birikiminin oluştuğu eğitim kurumlarıdır. Buralarda teorik bilgi pratik deneyler ile bütünleştiğinde daha da güçlenir ve bir anlam kazanır. Ancak Türkiye, K. Kürdistan'daki üniversitelerin durumu bundan çok çok uzaktır. Bir kez torpille mezun olma, torpille fakültelere alım esastır. Üniversitelere ayrılan paraların önemli bir kısmı bakan ve yöneticiler arasında yok edilir. Bir tıp fakültesi ile ilahiyat fakültesi eşdeğerde tutulur. Bilimsel çalışmalar kör ve inançlara göre düzenlenir vs.

Yukarıdaki durum gözönüne alındığında bugünkü üniversitelerin gerçek bir bilim kurumları olmaları beklenebilir mi? Tabi ki hayır. Fakat böylesi kaba hataların yapılmadığı batılı kapitalist ülkelerin üniversiteleri nasıldır? Onlar da sermayeye teknik eleman yetiştiren daha bilinçli ama uysal kurumlardır. Bütün bunlardan dolayı üniversitelerin özerkliği de bugünkü düzende fazla bir işe yaramaz. Okullarda özerklik ne anlama gelir, o halde?

Özerklik, otonomi anlamında bir oluşumun kendi kendisini yönetebilme durumudur. Kapitalizmin her alanda kontrol ettiği bir ortamda, onlardan bağımsız bireylerin ve öğretim görevlilerinin her hangi bir konuda özgürce hareket edebilme ve bilgi üretme olanağı çok sınırlıdır. Çünkü tüm topluma yön veren ideoloji düşünen, düşündüğünü kağıda döker ve pratiğe uygulayan insanlara düşmanlık ideolojisidir. Bu yüzden bir bakımdan desteklenmesi gereken okulların özerkliğinin, öte yandan toplumu değiştirmek için çok fazla bir yararının olamayacağı meydandadır.

Bütün bu olumsuzluklar burjuvazinin okullarına gitmemeyi değil, oraya gidip onların ikiyüzlülüğünü teşhir etme görevini de yaratıyor. Okullar burjuvaziye ve gericilere terk edilmemelidir. Bilimi geliştirmek ve tüm toplumu bilgilendirmekte devrimcilerin görevidir. Bütün kötülüklerin kaynağı cahilliktir. Bu yüzden burjuvazinin halk yığınlarını bilgisiz ve cahil bırakma planlarını boşa çıkarmalıyız. Kendimizi bilimle donatmalı, yenilemeliyiz. En büyük silahımız bilgi olmalıdır. Onu kullanmasını da öğrendikten sonra maddi bir güç haline gelebiliriz. Bu durumun bilincine varmalıyız.

Sermaye kültürü, insanları tekbir kişiliğe kendisine köle haline getirmek ister. Herkesi istediği gibi ağlatıp, istediği zaman gülen bir oyuncağa benzetmeye çalışır. Kendi iktisadi-siyasi yaşantısına uygun bir kültür yapısı kurar. Kendisinden olmayan herkesi yok etmeye, ezmeye çalışır. Kendisine uşaklık yapanları da över göklere çıkarır. Rüzgarsız fırtınalar, bulutsuz yağmurlar yaratır.

İnsan toplumu sınıflara bölündüğünden bu yana, dengesiz gelişme yasası ortaya çıktı. Bu durumda toplumsal gerçeklik anlamında insanın eşit gelişimi, yaratıcı yeteneklerinin gelişimi oldukça sınırlı kaldı. Çünkü toplumu ilerleten, ona maddi gerçek değerler üreten emekçiler sınıfı, tüketici kültürünün bir kurbanı oldular. İlk önce farklı sınıflardan insanlar arasında, daha sonra kapitalist ülke ve bağımlı-sömürülen ülke halkları arasında, beyazlarla-zenciler-çekik gözlüler arasında, erkeklerle-kadınlar arasında vb. eşitsizlikler geliştikçe gelişti.

Bütün bu dengesizlikleri ve eşitsizlikleri yok edebilmek ve insan toplumunu yeniden kalıba dökmek için yeni bir okuma ve araştırma kültürü yaratmalıyız. Okumalı, araştırmalı ve herkesten öğrenmeliyiz. Öğretmen olmadan öğrenci, bilgiç olmadan alçak gönüllü olmalıyız. Bildiğimizi, okuduğumuzu etrafımızada taşımalıyız. Çevremizdeki herkesi okumaya, araştırmaya sevk etmeliyiz. Bilgi ve bilim her gelişmenin temelidir.

Bilmeden hiçbirşeyi değiştiremeyiz.

Mart 94

ÖĞRENMEYE ÖVGÜ

En kolayından başla öğrenmeye,
çoktan geldi zamanı,
sakın geciktik falan deme!
Alfabe yetmez ama, öğren onu,
başla bir kez de dayan!
Ne yap yap, öğren her şeyi,
ve ne yap yap, başa geç!

Sürgünde misin, öğren!
Zindanda mısın, öğren!
Mutfakta mısın, öğren!
Altmışında mısın, öğren!
Ve ne yap yap, başa geç!

Sen, evsiz barksız, okula git!
Sen, tir tir titreyen, yut bilgiyi!
Sen, aç ve çıplak, al kitabı eline!

Bir silahtır sana o,
sarıl ona, başa geç!

Sıkılma, arkadaş, araştır, sor!
Kulak asma her söylenene,
Gözünü dört aç, kendin gör!
Bir şeyi kendin öğrenmedin mi,
onu bilmiyorsun demektir!

İyi bak şu hesaba,
sensin onu ödeyecek olan!
Her koltukta oturana mim koy,
nasıl gelmiş oraya, sor soruştur!
Ve ne yap yap, başa geç!

B. Brecht

KOÇGİRİ HALK HAREKETİ

Ahmet GÜNEŞ

1. Dünya Savaşı başladığında Ermeniler, Osmanlı yönetimi tarafından artık bir iç düşman olarak görülmeye başlandı. 1. Dünya Savaşı'nda Osmanlıların ilk büyük askeri seferlerinden olan Sarıkamış seferi başarısızlığa uğrayıp, bir Rus işgalinin giderek kaçınılmaz olarak görülmeye başlamasından sonra, Mayıs 1915'de verilen tehcir kararıyla Ermeni halka karşı uygulanan şiddet, kitlesel katliamlara dönüştü.

Bu kitlesel katliamların amacı, Ermeniler'in yaşadığı bölgelerde bir Ermenistan devleti kurulması tasarısını ortadan kaldırmaktı. Kürtler'in yaşadığı bölgeler, etnik yapıları bakımından neredeyse homojen bir hale geliyordu.

Mondıros mütarekesinin hemen ardından Kürt Teali Cemiyeti yeniden kuruldu. Görünüşte 1908 sonrasında yaşanan her şey yeniden yaşanıyor gibiydi. Cemiyetin kurucuları arasında Seyid Abdulkadir Bey, Babanzade Şükrü Paşa ve Bedirxanlardan Emin Ali Bey vardı. Abdulkadir Bey'in Kürtler'in istiklal deyil muhtar bir idare istediklerini belirten bir konuşma yapınca Cemiyet yine bölündü.

Buna rağmen İstanbullu aydınlar, yerel halkla çok daha yakın ilişkiler kurmuş, eskiden sahip olmadıkları bir temsil yeteneği kazanmışlardı. Örneğin: Diyarbakır başta olmak üzere çeşitli taşra merkezlerinde, kendilerini Kürt Teali Cemiyeti'nin şubesi ilan eden Kürt kulübü açılmıştı. Barış görüşmeleri için Paris'e giden Osmanlı heyetinin başında Seyyid Abdulkadir Bey vardı. Fakat bunun yanı sıra ikinci bir heyet, Şükrü Paşa tarafından da temsil edildiler. İki heyet arasındaki anlaşmazlıklar burada su yüzüne çıktı. Abdulkadir Bey, Kürdistan'ın bağımsızlığının karara bağlanmasına karşı çıkıyordu. Şükrü Paşa ise manda yönetimi altında ya da Ermenilerle bir bağımsız konfederasyon içinde bağımsız bir Kürdistan öneriyordu.

Sonunda 10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Antlaşması'nın 89. maddesi Erzurum, Trabzon, Van ve Bitlis kurulacak Ermenistan'la Türkiye arasındaki sınırın belirlenmesini ABD Başkanı Wilson'a bırakıyordu. Wilson ABD mandası altında olacak bu Ermenistan'ın sınırlarını Muş, Erzincan, Bingöl, Ağrı ve Iğdır'ı içine alacak şekilde genişletti. Ancak daha imzalanmadan önce Sevr Anlaşması'nın Kürtler açısından kağıt üzerinde kalacağa benziyordu. 1919'da Paris'de barış görüşmelerinin başlamasının ardından Erzurum ve Sivas Kongreleri'nin kararları uyarınca delegasyonlara, Kürt temsilcilerinin Kürtleri temsil etmediği yolunda telgraflar yağmaya başlamıştı. Bu telgraflar Mustafa Kemal'le anlaşmış Kürtler'den geliyordu.

Mustafa Kemal, Anadolu'ya geçer geçmez. Kürt Teali Cemiyeti'nin Diyarbakır şubesi ile yazışmaya başlar. Türkler'i ve Kürtler'i ortak mücadeleye çağırır. Bu propaganda etrafında hilafetin kurtarılması oluyordu. Erzurum Kongresi'ne katılan 54 delegenin hepsi, Ermenistan tarafından ilhak edilme tehlikesi altında beş eyaletten gelmişti. Daha güneydeki Diyarbakır ve Sirt gibi vilayetlerle Alevi aşiretlerinin yaşadığı Dersim gibi vilayetlerden ise katılan delege olmamıştı. Buna rağmen hükümet Diyarbakır'daki Kürt Teali Cemiyeti'ni hiçbir dirençle karşılaşmadan kapatmışlardı. Paris'te barış görüşmeleri adına bölgede nüfus tespiti yapan İngiliz heyetinin çalışmaları Mustafa Kemal tarafından durduruldu. Yıl sonuna kadar güney vilayetlerindeki Kürt ileri gelenleri, Kuvayi Milliye hareketi içine alınmaya razı edilmişlerdi.

Ancak bu başarı Alevi Dersim ve Koçgiri aşiretleriyle kazanılamadı. Sözkonusu aşiretler yalnız Alevi olmak bakımından değil, yaşadıkları bölgelerin ulaşılmazlığı sayesinde, Osmanlı iktidarı karşısında özelliklerini koruyabilmişlerdi. Devlete vergi vermeyen bu aşiretler, 1. Dünya Savaşı'nda da savaşmamışlardı. 1915 Ermeni katliamları sırasındaki şiddet olaylarına karışmadığı gibi 1916 yılında Ruslar Dersim sınırlarına ulaştığında, Sivas merkezli bağımsız bir Kürdistan talebiyle onlarla diplomatik temas kurmuşlardı. Bu teması kuran Koçgiri aşiretinin reisi Mustafa Paşa'nın oğlu Alişan Efendi idi. Bu dönemde büyük Ermenistan projesini destekleyen Ruslarla anlaşma sağlanamayınca, farklı aşiretler arasında milis savaşı örgütlenmeye girişildi.

1919'da sonbaharda Sivas'a varan Mustafa Kemal, Koçgirili Alişan Beyle görüştüyse de anlaşma sağlayamadı. Alişan Bey Meclise girme teklifini reddettiği gibi, daha sonra 72 Kürt milletvekilinin meclise girmesini de eleştirdi. Koçgiri aşiretinin Kuvayi Milliye'ye karşı muhalefeti, onları İstanbul'daki Kürt Teali Cemiyeti'ne yaklaştırdı. Alişan Bey'in kardeşi Haydar Bey İstanbul'a giderek cemiyete katıldı. Alişan Bey Millet Meclisi Başkanlığı'na ve Paris'deki barış görüşmelerine çektiği telgrafta, Meclisteki Mebusların, Dersim'i temsil hakkına sahip olmadıklarını, ancak bu milli talebin Ankara hükümetinin resmen ila-

nından sonra, Kürdistan'ın bir konfederasyon şeklinde hükümetle işbirliği yapabileceğini bildirdi.

Bütün bunlara rağmen, 1919, 1920 kışı boyunca Dersim yöresinde "Kürdistan'ı Ankara'ya karşı sonuna kadar savunma" amacına yönelik çalışmalar sürüyordu. Haydar Bey İmranlı ve Elazığ'da Kürdistan Teali Cemiyeti'nin şubelerini açıyordu. Alişan Bey yöredeki aşiret reislerinin büyük bir çoğunluğunun Cemiyete üye olmalarını sağladı. Bu arada Kazım Karabekir komutasındaki (eskiden çoğunluğu Hamidiye ve aşiret alaylarında çarpışmış) Kürtler'in oluşturduğu Kuvayi Milliye birlikleri, 1919'da kurulmuş bağımsız Ermenistan Orduları arasındaki çatışmaların başlamış olduğu 1920 yazında cephe gerisinde, Sivas ve Elazığ yöresinde Koçgiri aşiretleri arasında ilk kez çatışmalar çıktı. Giresin'dan Eğin'e gitmekte olan bir ordu birliğine saldırılıp cephaneliğine ve silahlarına el konuldu.

Koçgiri aşiretlerinin reisleri Alişan ve Haydar Beylerin düşüncesi, sonuna kadar sürdürmeye karar verdikleri mücadeleyi, birleşik bir önderlik altında toplayabilmekti. Bu konuda en büyük görev ayaklanmanın "Kurmay Başkanlığını" yapmakta olan Alişan Efendi ile Baytar Nuri'ye düşünüyordu. Bunların tek düşüncesi Dersim aşiretleri arasında kalıcı bir ittifak sağlamaktı. Bunun için Alişan Efendi, Kasım 1920'de 100 kadar askerle birlikte Dersim dağlarını aşarak Hozat'a geçti. Burada Dersim aşiretleriyle birlikte "Hozat" muhtırası hazırlandı. Hozat Aşiret Resi Mıço Ağa tarafından "24 saat içinde cevap getirmezsen gözlerini oyarım" tehdidiyle Dersim Mutassarrifi Rıza'ya iletilen muhtıranın içerdiği başlıca talepler, "Kürdistan Muhtariyet idaresine muvafakat eden İstanbul Saltanat Hükümeti'nin kabul edip etmediğinin açıklanmasını; mıntıka hapishanelerindeki bütün Kürt tutukluların serbest bırakılmasını; Kürt çoğunluğu bulunan mıntıkalardan Türk memurlarının çekilmesi ve Koçgiri mıntıkasına gönderildiği haber alınan müfrezelerin derhal geri çekilmesiydi.

Ankara hükümeti yöreye asker yığmaya devam etti. Bir yandanda Dersim'e bir heyet göndererek oyalama siyatesine başladı. Heyet Mıço ve Diyab ağaları Meclise Dersim mebusu olarak katılmaya iknayı başardı. Ayaklanma tarihi olarak karların erimesi ve Dersim dağlarının geçit vereceği zaman (ilkbahar) olarak belirlenmişti. Böylelikle Dersim ve Koçgiri aşiretleri arasındaki koordine sağlanmış olacaktı. Ancak 13 Şubat 1921'de Miralay Halis komutasındaki bir süvari alayına İmraniye'ye girme emri veren Ankara, ayaklanmayı erken kışkırtmayı başardı.

Bunun üzerine 6 Mart günü saldıran Koçgiri aşireti bir günlük kuşatmadan sonra ele geçirdiği İmraniye'de gönlere Kürdistan bayrağı çekti. 8 Mart'ta Ovacık aşiretlerinden 2500 kişilik bir grup geçitlerin karla kapalı olmasına rağmen, hedik (lakah) adı verilen kar üstünde yürümeyi kolaylaştıran bir özel kalburla, Dersim dağlarını aşarak Erzincan'ın Kemah ilçesini ele geçirdiler. Hükümet konağını ve bazı ağaların konaklarını yaktılar.Ancak bu başarı tekil bir başarı olarak kaldı. Ancak İmraniye, Refahiye, Zara ve Hafik mıntıkalarında hükümet kuvvetleri ağır yenilgiler almaktaydı. Savaşın ağırlık merkezi Sivas ile Kızılırmak hattıdır. Giresunlu Topal Osman çetesinin jandarma birlikleriyle işbirliği yaparak Kuzey-Doğudan saldırmaları sonucu ikinci bir cephe açılır. Topal Osman çetesi "Laz Alayları" adını taşımaktadır. Koçgiri ile ilgili tarihi belgelerde bu çetenin son derece barbar metotlarla savaştıkları yazılıdır. Mevsimin kış olmasından dolayı Dersim'den yardım alınamıyordu. Mart 1921'e geldiklerinde Koçgiri geniş bir arazi üzerinde başarılı bir mücadele vermektedir.

Arapgir'den Divriğe gelen bir jandarma müfrezesi teslim alınıp, Bayburt'dan gelen 11. alayla çetin bir savaş devam eder. Hareketin sahası Malatya'ya kadar genişlemiştir. Drejan ve Atma aşiretleriyle irtibat kurulmuş ancak her iki aşiret de Koçgiri'ye yardım etmemiştir.

Koçgiri'yi içten bölen ilk hareket, Ginyan aşireti reisi Murat Paşa'dan gelir. Ankara hesabına Koçgiri'de bulunan Ağa Hacı ile Yılanlı Dağı'nda bir görüşme yapar. Bu görüşmeden sonra Murat Paşa saf değiştirip Koçgiri'ye saldıracaktır. Beypınar nahiyesine gelen Murat Paşa, burada birçok arkadaşlarını çeşitli hilelerle yakalattırıp astırmıştır. Daha sonra davaya ihanet ettiği için, Dersim'den gelen bir grup tarafından kendi konağında öldürülecektir.

Nurettin Paşa komutasındaki merkez ordu karşısında Koçgiri ve Ovacık aşiretleri yalnız kaldılar. Alişer komutasındaki kuvvetlerin bir bölümü, Divriği dağları üzerinden savaşa savaşa Dersim dağlarına çekildiler. Fırsat kollayan Divriği Kaymakamı, hareketin düzenleyicisi olduğu iddiasıyla Baytar Nuri'yi tutuklar. Hareket böylelikle bastırılmış oldu. Ankara hükümetinin orduya gönderdiği emirde "Tahrikçi, kışırtıcı olanlar ve eşkiya reisi olanlar yakalanıp, Sivas merkez komutanlığına sevk olacaklardır. Bunların mallarına el konulacak, evleri yakılıp yıkılacaktı. Eğer bunlar tek kişi olmayıp köy halkı oldukları takdirde, bu işlem bütün köyler için de uygulanacaktı."

Buna rağmen ayaklanma Alişan Bey'in teslim olduğu 17 Haziran'a kadar sürdü. Batı cephesinde savaşın sürmekte olduğu bu dönemde, Hükümet Kürtler'e karşı ılımlı bir politika sürmeyi tercih ediyordu. Sivas sıkıyönetim mahkemesi 400 Koçgiri'liyi yargılamış, 15 vicahen 95'ini gıyaben, 180'ini ise 5 yıl ile müebbet arasında değişen hapis cezalarına

çarptırmıştı. Mustafa Kemal Dersim'e kaçmış olan Alişer Efendi ve Baytar Nuri'ye verilen idam cezalarının dışında bütün cezaların mecliste affedilmelerini sağladı.

Koçgiri ayaklanması Sünni Kürt aşiretleri arasında yankı bulmamış, başlangıçta Kürdistan Teali Cemiyeti'nin adının kullanılmasına karşın, İstanbullu aydınlar ya da diğer büyük şehirlerdeki Kürtlerle sürekli bir ilişki kurulamamıştı. Meclis'te Erzurum Mebusu Hüseyin Avni dışında bütün Kürt Mebusları Koçgiri'ye karşı girişilen hareketi doğru bulmuşlardı.

Türk hükümetinin her zaman Kürt'ü Kürt'e kırdırma politikası, Mezhep ayrılıklarını kullanması ve bir çok Kürt ileri gelenlerini satın alması siyaseti, bütün Kürt ayaklanmalarında etkili oldu. Örneğin 1925'de Şeyh Said ayaklanmasında da tıpkı Koçgiri'de olduğu gibi Alevi Kürtleri'nin desteği önlenmişti. Mayıs 1932'de hükümet o güne kadar ki zorunlu göç ve iskan uygulamalarına daha bütünsel bir çerçeve kazandıran yeni bir yasa çıkardı. Türk kültürüne mensup muhacirlerin serbestçe yerleşebileceği yerlerin başında Dersim ve Koçgiri aşiretlerinin bölgeleri geliyordu.

1930'ların ikinci yarısında uluslararası ortam, Kürtler'e karşı girişilebilecek bir katliama karşı çok elverişliydi. Akdeniz ve Balkanlar'da bütün rejimlerin karekterlerini belirlemiş olan faşizmin etkileri Ankara'da da hissediliyordu. 1936'da Dersim kuşatılarak dış dünyayla ilişkisi kesildi. 1937 ilkbaharında Mustafa Kemal'in manevi kızı Sabiha Gökçe'nin de bulunduğu hava kuvvetlerinin desteğiyle, bütün mevsim boyunca sürecek hareket başladı. O yıl ve ertesi yıl Dersim'e top mermileri, zehirli gaz ve bomba yağdı. 1938 sonunda artık herşey bitmiş, 1920'de Dersim'de Hozat Muhtırasıyla başlayan Kürt bağımsız mücadelesi 18 yıl sonra yine Dersim'de yenilmişti.

Mart 1994

"YASAK ÜLKE"nin GÜNLÜĞÜ

Yaz bana,
Şimdi "yasak ülke"de
Güneş nasıl doğuyor
Ay geceyi nasıl aydınlatıyor
Çıkmaz sokaklarda,
Umutlar kurşuna nasıl diziliyor
Adları konulmamış çocuk çığlıkları
Ölüm nehirlerini nasıl dolduruyor

Yaz bana,
şimdi "yasak ülke"de
Yıldızlar gökyüzünde birbirilerine nasıl göz kırpıyor.
Kardelen duruşlu gerillalar
Bir elinde kitap, diğerinde mavzer
Şafağı nasıl karşılıyor

Yaz bana,
Şimdi "yasak ülke"de
Umut kavganın ağzında
Yarınlara nasıl gebe kalıyor
Mutluluk türküleri,
Gözlerimizin direncinde nasıl besteleniyor
Kol kola yürüdüğümüz coşku dolu sokaklarda
Utançlar nasıl perdeleniyor
Yaz bana dostum,
Hem de of çekmeden ateş çığlığında yaz

Biliyorum...
Üç rengin gizemli küpü dostum
Kirli savaşa kurban gitmediyse eğer
Ve gecede alabildiğine kasvetli ve boğucuysa
Mühürlenmiş penceresinden
Baharı giydirdiği yarınlara ömrünü besteliyordur
Hasta yatağındaki yaşlı melle

Ve eğer kurşunlanmadılarsa
Urfa kapıda satırlanan
Çıplak yürekli çocuklar
Gözleriyle köprü örüyorlardır
Botan'dan İstanbul'a

Eğer ilk dizgisinde
Baskına uğramadıysa gazete büroları
Yeniden yazılacaktır "835 satır"
Ve "umudunu kaybetmeyen şehirler"
Askıda, falakada / Mahpusta, hücrede
Gözaltında, kayıplarda
Açlık grevinde, yürüyüşlerde
Ve gözlerimizde hiçbir zaman
Yarıya inmeyecek olan umutta
Yeniden yazılacaktır herşey
"Yasak ülke"nin günlüğü Özgür
Kürdistan günlüğü oluncaya dek...

Fuat KAPLAN

Yılmaz Güney Sinemasında Kürt Gerçeği

Hüseyin KALKAN

Yılmaz Güney, sinemasının belli bir evresinden sonra Kürt gerçeğinin yer aldığını görüyoruz. Bu dönem **Güney**'in, oyunculuğunun yanı sıra yönetmenlik ve senaristlik yaptığı dönemdir. Ancak, tema ve renk olarak Kürtlerin olduğu bu filmlerde **"Yol"** hariç Kürtler kimlikleriyle yer bulunmazlar. **Güney**'in Kürt bakışının süreç içinde geliştiğini, ilk filmlerde Kürtlerin ulusal kimliklerine vurgu yapılmazken, daha sonra bu konuda sağlam bir bakışın oluştuğunu görürüz. Güney Sinemasında, Kürt gerçeği kaçakçılık, eşkiyalık, kan davası ve yoksul köylülük–ağalık çelişkisi olarak işlenir. Bir ulus olarak, adı konularak Kürtlerin **Yılmaz Güney** filmlerinde yer alması için 80'leri beklemek gerekir. **"Yol"** bu anlamda önemli bir aşamadır. Daha önce bazı filmleride değinilen Kürt gerçeğinin **"Yol"**da bütünlüklük bir bakışa dönüştüğünü görürüz.

Kürt gerçeğinin göz ardı edilmeyecek bir biçimde yer aldığı **Yılmaz Güney**'in ilk filmi **"Hudutların Kanun"**dur. **Yılmaz Güney**, bu filmde başrol oynamış ve senarist olarakta imzasını atmıştır.

Film, Kürt yoksul köylüsü için adete bir kader olan kaçakçılık temasını işler. Geçimini ağaya ait sürüleri sınırın öbür tarafına geçirmekle sağlıyan Hıdır'ın şahsında Kürt köylüsünü ezen ağalık ve devlet baskısı beyazperdeye aktarılır. Ancak, ağa–yoksul köylü çelişkisi bütün yönleri ile gözler önüne serilirken, Devlet-Kürt çelişkisinin fonda ve vurgu yapılmadan işlendiğini görürüz. Devlet görevlileri olumlu karekterler olarak çizilir.

Ağa, Hıdır'a kaçakcılığı bırakmaması için baskı yapar ve bu yüzden ikisi arasında bir mücadele başlar. Bu mücdele gidererk keskinleşerek bir çatışmaya dönüşür. Bu çelişki ve çatışma filmin bütününe hakimdir.

Yoksul Kürt köylüsü–Devlet çelişkisi için aynı şeyi söyliyemeyiz. Bu çelişki ancak kendini dolaylı gösterir. Dikkatli ve bilinçli seyirci mayın tarlalarının Kürdistan'in dört parçasını birbirinde ayırdığını ve bu tarlarlarda kalan kolların bacakların Kürt ulusu–Devlet çelişkisinde kaynaklandığını bilince çıkarır. Sinemanın sırda insana hitap eden bir kitle sanatı olduğunu düşünürsek bu yaklaşımın yeterli olmadığını söyliye biliriz.

Yine karakol komutanının halktan yana bir potre olar çizilmesi, nerde ise filmin en olumlu kişisi olarak lanse edilmesi, okul yapmanın ve okumanın bir kurtuluş olarak öne plana çıkarılması filmin aksıyan yönleri. Kürt köylüsününü çelişkisini bir yöne ile yakalıyan film, diğer yönünü göze kaçırarak kendisi yapısını sakatlar. Devlet jandarma komutanının şahsında olumlulanır ve ağalığa karşı gibi gösterilir. TC'nın Kürdistan'da egemenlığını sürdürmesi için fedodalerle işbirliğini içinde olamsı gerçeği göz ardı edilir. Böylece işlenmek istenen ağalık–yoksul köylü çelişkisi de gerçeğinde kopartılarak ayağı havada bırakılmış olunur.

Ancak film'in yönetmeni **Güney,** değildir. Senaryonun tümü **Güney**, tarafından yazılmamıştır. **Ö. Lütfü Akad**, yönetiği filmin senaryosunun yazılımında katılmıştır. Bu bakımda **Güney,** sinemasının içinde sayılması tartışmalı olan film, önemli bir Kürt gerçeğine parmak bastığı için bu yazıda ele alınmıştır.

Yönetmen Yılmaz Güney ve Seyyithan

1968 yılında yapılan Seyyithan, bütünüyle **Yılmaz Güney**'in damgasını taşıyan bir film. Yapıldığı yıl büyük yankılara neden olan filmde bir aşk destanı çerçevesinde kan davası ve Kürt kadının dramı anlatılır. Filme Kürt toplumunun temaları hakimdir. Bir Kürt efsanesini duru, saf ve şiirsel bir dile anlatır.

Seyyithan, komşu köyün güzel kızı Keje'yi sevmektedir. Ancak Keje'nin abisi düşmanı çok olduğunda dolayı kız kardeşini Seyyithan'a vermez. Düşmanlarında kurtulup gelirse kardeşi ile evlenmesine müssade edeceğine söz verir.

Keje; **"Ben ince ince bir dalım Seyyit'im. Kurmazsam beklerim. Üstümde toprak çiçek açsa gene beklerim. Üstümde bir karış ot bitse gene beklerim..."**der.

Seyyithan, köyüne döndüğü gün uzakta davul sesleri duyara ve sevgilisini bir başkasıyla evlendirileceğini öğreniri. Çünkü Seyyit'in ölüm haberi gelmiştir köye. Seyyit, döndüğünü öğrenen Keje, ağıtlar yakarak gelin olur. Keje ile evlenen Haydar Bey, kansının başka bir erkek için ağıtlar yakmasını kendine yedirmez. Keje'de öç almaya karar verir.

Haydar Bey, köyü terk etmeye hazırlanan Seyyithan'a nişancılık yarışması teklif eder. Kazanan Keje ile evlenecektir. Ters çevrilmiş hasır bir sebetin ortasındaki papatyanın sarısını kim vurursa o yarışmayı kazanacaktır. İlk atışı Seyyithan yapar. Ve papatyayı tam sarısında vurur. Haydar Bey ve adamları atlarına binip uzaklaşırlar. Seyyithan, Keje'nin nerede olduğunu sorar. Sepeti kaldırmasını söylerler. Keje, boğazına kadar toprağa gömülmüş, bağırmaması için ağızı bağlanmış ve alnında kan akmaktadır. Seyyithan, bilmede sevdiği kızı öldürmüştür.

Filmde anlatılan öykü feodal değerlere dayalı bir öyküyüdür. Ancak, bu değerlerde bir dönem Kürt toplumunun değerlerdir. Sinamasal anlatım, görüntü, görsel

zevk ve imaj yeteği bakımında bu bu film eleştirmenlerde olumlu tepkilere aldı.

Seyyithan, sonraki yıllarda bütün görkemiyle anlaşılacak olan **Yılmaz Güney**'in sinemacı kişiliği hakkında ip uçları verir. Yalın gerçeği bütün yönleriyle ve şiirsel bir sinema diliyle aktarılması **Güney**'in daha sonraki filmlerinde yetkinleşerek devam eder.

Umut ya da ...

Güney sinemasında, ekonomik veya başka nedenlerle Kürdistan'da göç etmek zorunda kalan insanların sorunlar ve hikayesi önemli bir yer kapsar. Bu kategoriye giren en önemli filmleri **"Umut"** ve **"Endişe"**dir.

Yapım yılları aynı olan bu iki filmi bu ortak özelliği nedeniyle birlikte ele alacağız.

Ekonomik zorluklar nedeniyle Metrepola göç etmek zorunda kalan bir Kürt köylüsünün dramını anlatan **"Umut"**, yapıldığı yıl Türk sinema yazarları tarafından **"Türk sinemasinde bir dönüm noktası "** olarak selamlandı. Oysa, filmin öyküsü nerdeys otobiyografikti. Kendisi Kürt kökenli olan **Yılmaz Güney**'in babası Adana'ya göç ettikten sonra bir süre arabacılık yapmış ve zor yaşam koşulları boğuşmuştur.

"Umut"'ta belgesele yakın görüntülerle mertopol ortamına düşmüş bir Kürt köylününün dramı anlatılırken, finalde sistem içinde hiçbir kurtuluş umudu olmadığına vurgu yapılır.

"Endişe"de ise Adana'ya pamuk toplamak için gelen mevsimlik kürt işçilerin sorunları anlatılır. Düşük ücret, sendikalaşmanın önündeki engeller, tahamül edilmeyecek derecede zor yaşam koşulları ve birlikte Adana'ya taşınan kan davası.

"Umut"ta, gerçek nerde ise belgesel bir bicimde anlatıp bırakırken, **"Endişe"**'de bilinç unsuru devreye girer. İşçilere bildiri dağıtan bazı kişiler, geçici işçilerin sendikalaşması için çaba gösterir. İşçiler ücretin bir ana önce belirlenmesi için işi bırakırlar. **Güney**, **"Umut"**'ta çıkış yolunu seyirciye bırakırken, **"Endişe"**'de çıkış yolu göstermeyi dener. Sendikalaşmak, işi bırakmak gibi temalar çıkış yolu gösterme çabasının bir üründür. Film, baş karekteri olan Cumali'in bireysel kurtulma çabalarını sonuçsuzluğu imgelenerek, örgütlü mücadeleye vurgu yapılır.

Her iki filmde eti kemiği ile adeta seyircinin gözünü batan Kürtlerin, kimlikleri yoktur. Ulusal kimliklerinden dolayı karşılaştıkları bir baskıda yoktur. Vurgu sınıfsal çıkarlara ve çelişkilere yapılır. **Yılmaz Güney**'de, bir konuşmasında kendisi cezavevine düştükten sonra **"Endişe"**nin, isteğini gibi çekilmediğini söylediğin de belirtelim.

Ağıt ve mayın tarlaları

Ağıt **Güney**'in yazdığı, yönetiği ve oynadığı bir baş yapıt. Konu olar **"Hudutların Kanunu"**na benzer bir temayı ele alan film, **"Hudutların Kanunu"**nun düştüğü handikaplara düşmez. **"Ağıt"**, sınır boylarında ayağını, kolunu ve çoğu zaman canını bırakan Kürtlerin dramını anlatır.

Beyaz Donlular olarak adlandırılan ve yörede bir efsan gibi öyküsü dilerde gezen Çobanoğlu ve arkadaşlarının dramı, bütün bir ulusun dramıdır.

Para karşılığında sınırın öbür yakasına mal geçiren Beyaz Donlular, bunun karşılığı geçimlerini zor sağlıyacak bir para alırlar. Bu insanları adları eşkıya olsa bile daha dün köylerinde çıkmış köylülerdir. Köydeki çocuklarını özlemişlerdir.Ve onlara birazcık para gönderecek bir iş hayali ile yaşarlar bazıları. Ücretlerine ek, sabun ve tütün isterler.

Ancak, Beyaz Donlular dağlarda daha fazla barınamazlar. Devran değişmiştir. Jandarma bölgeyi sarmıştır. Köşeyi dönme hayalı ile yaşıyan bazı kimseler, mükafat almak için Beyaz Donluları ihbar eder. Sıvasılı, çocukların özlemine daha fazla dayanamaz ve izin almadan gizlice köyüne dönmeye kalkar. Jandarma kurşunu ile can verir.

Bir başka çatışmada Çobanoğlu iki arkadaşını daha yitirir. Yalnız kalan Çobanoğlu için sınırın öte yanına geçmekte başka çare yoktur. Ancak sınırda kendisinide jandarma kurşunu beklemektedir. Çobanoğlu, mayın tarlarında kalır. Mayın tarlasında kalan Çobanoğlunun dramı aslında, yüzlercesi bu tarlalarda kalan **"adı eşkıya çıkmış"** Kürt köylüsünün dramıdır. Dört parçaya bölünen Kürdistanın dramıdır. Bir Kürt çığlığıdır bu film. Kürt sözü geçmezse bile anlatılan ulusal baskının alında ezilen, düşürülen bir halkın dramıdır.

Devlet veya devlet görevlileri dost değillerdir. Jandarma komutanı insanları ihbarcılık yapmaları için sıkıştırır. Çobanoğlunu tedavi eden doktoru sorguya çeker. Çobanoğlu ve arkadaşlarını pusuya düşürdüğünde de basar kurşunu.

Sürü ya da sistemin çözülüşü...

"Sürü" filminin senaryosunu **Güney**, cezaevinde yazmış ve kendisinin talimatı ile **Zeki Öktem** tarafından çekilmiştir. Film, Siirt yöresindeki aşıretlerin çözülüşünü ve Kürt insanının sistem tarafında ezilip horlanmasına eğilir. **Güney**, bu filmin senaryoyu yazarken titiz bir çalışma yürütümüştür. **Atilla Dorsay**'la yaptığı bir konuşmada kendisinin yöreyi iyi tandığını bununla birlikte yazıma başlamadan önce bölge bir arkadaşının gönderdeğini, resim çektirdiğini, bazı sesleride kasete kayıt ettirdiğini anlatır. **Güney**, bununlada yetinmez ilk yönetmen olarak düşünülen Tunç Okan ve yardımcısını bölgeye araştırma yapmak için

gönderir. Bütün bunlardan sonra filmin çekimi başlar.

"Sürü"de feodal–aşiretsel yapının çözülmesi işlenirken, yerine ikame eden yarı feodal, sömürgeci düzen ilişkiler içinde Kürt insanının durumu beyazperdeye aktarılır. Aşirete ait bir sürünün, Ankara'ya getirilmesi ve pazar çarklarının acımasız işleşi sonucu sürünün yok pahasına elde çıkarılması ana ekseninde birçok yan öykü ile konu beslenir. Kan davası, bir ozanın türkü söylediği için tutuklanması, Kürdistandaki tarihi zenginliklerin talanı, şehir emekcisinin sosyalizmle tanışması ve devrimci gençlerle, faşistlerin çatışması gibi öykücüklerle filmin ana konusu besler.

"Sürü"de Kürtler ulusal kimlikleriyle verilmeye çalışılır.Trende bir dangbejin okuduğu kürtçe şiirsel öyküler, sürülerini Ankara'aya götürmek çabasında olan aşiret bireylerinin karşılaştıkları her devlet görevlisi tarafından horlanması ve ikinci sınıf insan muamelesi görmesi bunun göstergeleridir. Yinede bunlar birKürt öyküsünü anlatan film için yeterli değildir. Ulusal baskının, getirdiği sorunlar yeterince işlenmez. Vurgu sınıf mücadelesine yapılar. Ve bu yapılırken sinemada yeri olmayan kaba anlatım bicimlerine kaçmak bile göze alınır. Şivan'ın yanına misafir olduğu kapıcılık yapan köylüsünün, oğluna sosyalizim ve devrim nutukları attırılır.

"Yol" ya da bir dönüm noktası

Yılmaz Güney'in bütün ile Kürt temasına ayırdığı ve Kürtlerin ulusal kimliği ile yer aldığı en önemli filmi "**Yol**"dur. Bu film Kürtleri gerçek kimlerikleriyle vermesinin yanı sıra, Kürt toplumunun gerçekci bir panaromanısın çizer ve soruna gerçekci bir yorum getirir.

Bir yanaçık cezaevinden izine ayrılan 5 tutuklunun, ustaca içe içe örülen öyküler çerçevsinde gelişen film, her tutklunun öyküsüyle Kürt toplumun değişik özelliğine ışık tutulur. Bütün öykünün çerçevsinde verilen Kürdistan manzarası ise bir sömgürgenin manzarasıdır. İzne ayrılan ve Kürdistanın değişik kentlerine gitmek için yol çıkan tutuklular Kürdistan sınırlarınna girdiklerinde, başka bir ülke topraklarına ayak bastıkları hemen anlaşılır. Durdurulan araçlar, yapılan kimlik kontrolu, üst aramaları.

Bu aramalar sırasında izin kağıdını kaybettiği için bir tutuklunun öyküsü burada bitir ve nezarati boylar.

Üç tutuklunun devam eden öyküsünde Kürt kadının dramını görürüz. Ziney, hapise giren kocasına sadık kalmamıştır ve bu yüzden aile meclisi tarafında 5 yıldır bir ahırda tutulmaktadır. Cezanın(!) infaz edilmesi için kocasının gelmesi beklenmektedir. Seyit Ali, karısını öldürmez ama, doğayı suçuna ortak ederek karısını öleceğini bildiği bir yolculuğa çıkarır. Ziney, vahşi doğal koşullara yenilir.

Diğer öyküde ise ailesinin istemediği kocasıyla birlikte gitmeye kalkan kadın, kocasıyla birlikte kardeşi tarafından öldürülür.

Üçüncü öykü, Kürt kadınının (Ve erkeğinin) feodal karanlık ve gelenekler tarafında kuşatılmasın gözler önüne serer.

Dördüncü öykü aktüel Kürt gerçeğinede eğilen en çarpıcı öyküdür. İzine ayrılan Ömer, daha köyüne varmada cezaevine geri dönmemeye karar verir. Köyde, hergün evlerin arandığını ve dağlarda çatışmaların yaşandığını tanık olur. Gece olunca insanları bir yanda silah seslerine kulak verirken, bir yanda da dağda ki yakınları için dua etmektedirler.

Bir çatışmada ölen gerillaların cenazeleri bir traktöre yüklenerek köy meydanına getirilir. Askerler bütün köy halkını topluyarak ölenlerin aralarında yakınlarının olup olmadığını söylemelerini isteler.Köylüler cenazeler arasındaki yakınlarını tanımamazlıkta gelirler. Ömer'in de cezaevine girdikten beri görmediği kardeşi ölen gerillalar arasındadır.

Filmin finalinde Ömer, bir gerilla grubuna katılmak için atını dağlara sürer.

Köyde ki atmosfer, tam olarak bir sömürgedeki atmosferdir.

Her gece karanlık mermi taraklarıyla bölünmektedir.

Askerlerin teslim olun çağrıları dağlarda yankılanmakta, karşılığı silah tarakları ile verilmektedir.

Evlerindeki ışıkları söndüren köylüler endişe içinde çatışmanın sonucunu tahmin etmeye çalışmaktadırlar. Analar durmada dua etmektedir.

Köylüler ölen gerillalar arasındaki yakınlarının cenazelerine sahip çıkamazlar. Ve insanların tek umudu dağların başındadır.

Görüldüğü gibi **"Yol"** Kürt toplumunun sadece bir yönünü değil birçok yönünü beyazperde getiren bir film. Birçok şeyi anlatırken,teklemiyen ve aksamayan bir bir kurgusu var. **"Yol"** sadece Kürt gerçeğine ışık tutmakla kalmayan, çıkışı yolu konusunda insanları düşünmeye yönelten bir film. Mesaj verilirken benzer filmlerde görüldüğü gibi ajitasiyon kaçılmız. Filmin mesajı olayların doğal sonucu olarak ortaya çıkan bir gelişmedir. (Ömer'in kardeşi çatışmada öldürüldükte sonra direnişcilere katılmak için dağa çıkması)

Bu yazıda **Yılmaz Güney**'ın filmleri sadece bir yönü ile ele aldık. Filmlerin sinemasal değerlendirmesine girmemeye çalıştık. Bu işi daha kapsamlı yazılarla yapmaya çalışacağız.

YILMAZ GÜNEY

57. yaşında

1. Nisan devrimci sanatçı **Yılmaz Güney**'in doğum günüdür. O'nu mücadelemizde yaşatacağız.

Anma Toplantısı

★ Y. Güney'in Hayatı ve mücadelesi
★ Destek Derneğinin Faaliyetleri
★ Müzik Grupları
★ Yılmaz Güney Sergisi

3 Nisan 1994 Pazar • Saat: 14.00
Che Haus Aachen

İlişki Adresi:
GÜNEY Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi
Yılmaz Güney Vakfı Destek Derneği
Solingerstr. 1/A • 47166 Duisburg
Tel.: 0203 / 54 87 23 • fax: 0203 / 54 88 23

Umutsuzlar

Y. ve S.: Yılmaz Guney / G.y.: Gani Turanlı/M.: Yalçın Tura/O.: Yılmaz Güney, Filiz Akın, Hayati Hamzaoğlu, Nihat Ziyalan, Memduh Ün, Kazım Kartal, Tuncer Necmioğlu, Mehmet Büyükgüngör, Şükriye Atav, Ceyda Karahan, Yeşim Tan, Refik Kemal Arduman/1971 yılında çekilmiş bir Akün Film (İrfan Unal) yapımı/R.

ÖYKÜSÜ: Bir türlü müziğe ve oyuna uyum sağlayamayan Çiğdem (Filiz Akın), sürekli Fırat'ı(Yılmaz Güney) düşünmektedir. Yönetmenin sesini bile duyamayacak kadar dalgındır. Çiğdem bir balerindir. Makyaj odasında, bale salonunda düşlediği Fırat ise bir gangster... Gerçekte ayrı dünyaların insanlarıdırlar, ama yüreklerindeki sevgi birdir. Ve Çiğdem'i asıl düşündüren Fırat'ın silahıdır. Onu korkutan Fırat'ın ölüm haberidir. Fırat, silah ve Çiğdem üçü içiçe nasıl yaşayacaklardır?

"Beni silahın kadar sevseydin bugün dizinin dibinde olurdum. Beni silahın kadar sevseydin bir yuvamız, çocuklarımız olurdu" diyen Çiğdem, Fırat'a boşuna yalvarır durur. Gerçekte Fırat, sevgiden ve Çiğdem'den yanadır. Çünkü yaşamının bir bölümünü mahpus damlarında, sürgünlerde geçiren, arkadaş uğruna vuran ve vurulan Fırat, ilk kez sevmiştir. Ne var ki, omuz omuza birlikte vuruştuğu arkadaşlarına göre bir kabadayının sevmesi hatadır. Ve Fırat, sevmekle, birlikte olduğu arkadaşlarını düşmanlarının önünde küçük düşürmüştür. Kadın uğruna yanlış işler yapmıştır.

Şimdi genç kabadayının önünde iki yol vardır. Ya Çiğdem'i terkedip işine dört elle sarılacak ya da arkadaşlarını bırakıp sevgilisiyle gidecektir. İkinci yolu seçtiği takdirde kellesi namlunun ucundadır. Çünkü onu yaşatmayacaklardır.

Fırat, bir gece Çiğdem'in evindedir. Pencereden dışarıya bakar. Ev düşmanları ve arkadaşları tarafından sarılmıştır. Ve Çiğdem'e dönüp sorar: "Silahımı bırakırsam seni çok sevdiğime inanacak mısın?"

Fırat, silahını Çiğdem'e teslim edip dışarıya çıkar. Çiğdem mutludur. Kısa bir süre sonra dışarıdan silah seslerini duyar. Pencereye koştuğunda Fırat'ın yerde kıvrılmış yattığını görür. Çiğdem, bir elinde Fırat'ın silahı, bir elinde bir bebe ceketi, olduğu yerde yığılır kalır.. Fırat, gerçekte Çiğdem'i değil "ölüm"ü seçmiştir.

KAZANDIĞI ÖDÜLLER: *Umutsuzlar, 3 Adana Film Şenliğinde (1971) "En Başarılı 3. Film" ve Gani Turanlı "En Başarılı Görüntü Yönetmeni" ödüllerini kazandılar.*

BASIN DOSYASI Bkz.: *Salih Gökmen, Bugünkü Türk Sineması, sh.: 128-130 Fetih Yayınları 1973; Agah Özgüç, Neden Yılmaz Güney?, Göl Yayınları Eylül 1976; Yılmaz Güney, Umutsuzlar, Güney Filmcilik Senaryo Dizisi 3, Aralık 1975.*

Oğluma Hikayeler

Mecburiyet Çıkmazı

Yazan: Yılmaz GÜNEY • Resimleyen: Haslet SOYÖZ

Babası bir noterde odacıydı. Beş kişilik düş kurar, iki kişilik iş yapardı. Çok düşük bir aylık alırdı. Bu parayla beş nüfusa bakmak zorundaydı. En çok kullandığı söz şuydu:

"Angarya"

Bir gün babasına, notere gitti çocuk. Öğle üzeriydi. Noter'in oğlu da oradaydı; yemek yiyordu. O da kendisi gibi on yaşlarında bir çocuktu. Fakat öyle bir havası vardı ki, çocuktan çok olgun bir adama benzerdi. Bir çok davranışıyla emekli bir yargıç olan babasını anımsatırdı.

"Hilmi efendi" dedi Noter'in oğlu, başını yemekten kaldırmadan. "su getir!"

Babası su getirdi.

"Buyur" dedi.

"Lokmamı yutmadım daha" dedi Noter'in oğlu. "Lokmayı iyice çiğnemeden yutmak sindirime zararlıdır."

Lokmasını iyice çiğnedikten sonra, kağıt peçeteyle ağzını sildi. Suyu aldı, yarısını içti.

"Bardak temiz değil" dedi. "Bardakları iyi yıka!"

Babasına tepeden bakması, emirler vermesi zoruna batıyordu çocuğun.

Elini ve ağzını kağıt peçeteyle sildi.

"Toplayabilirsin!..." dedi.

Babası, çocuğun bıraktığı artıkları topladı.

Noter'in oğlu, pencere camına konan bir sineği parmağıyla gösterdi.

"Hilmi efendi" dedi, "o sineği öldür!..."

Babası sineği öldürdü. Çocuğun yemek yediği masayı sildi, gitti.

İyice kızmıştı Noter'in oğluna.

"Babama neden böyle davranıyorsun?" dedi.

Noter'in oğlu tek kelimeyle yetindi.

"Mecbur!.."

"Neden mecburmuş?"

Yine tek kelime.

"Mecbur!.."

"Neden?"

Babası gelmişti. Elinde paspas vardı. Noter'in oğlu ayağa kalktı, dedi ki:

"Hilmi efendi paltomu getir!..."

"Getirme baba" dedi çocuk. "Kendisi alsın!"

"Baban mecbur" dedi Noter'in oğlu.

Babası cevap vermeden paltoyu getirdi, tuttu. Noter'in oğlu büyük bir memur ciddiyetiyle giyindi. Kapıdan çıkarken dedi ki:

"Sen pis bir mahalle çocuğusun. Bir daha buraya gelme. Gelirsen babama söylerim."

"Oğluma kızma küçük bey" dedi babası, ezilerek.

"Sen onun abisi sayılırsın. Onun kusuruna bakma."

"Oğluna iyi terbiye vermemişsin" dedi Noter'in oğlu.

Babasının ezikliği dokunuyordu çocuğa. Küçük bir çocuğun karşısında onu büken neydi?

Noter'in oğlu gitmişti.

Baba dedi ki:

"İyi yapmadın oğlum. Ya No-

ter bey burda olsaydı!?."

"Niye mecbursun baba? Neden?"

Baba boynunu büktü.

"Dediklerini yapmazsam, angaryalarını çekmezsem işten atarlar beni. işsiz kalınca ne olacak? Aç susuz perişan olacağız. Biz mecburiyete mahkumuz oğlum."

"Başka iş yok mu baba?"

"Başka işe girsem ne değişir ki oğlum? Bunlar birbirlerine benzerler. Ha Ali hoca, ha hoca Ali. Bunların sadece adları değişik, dış görünüşleri değişik, içleri aynı."

Kalın kızgın bir ses bağırıyordu.

"Hilmi efendi!..."

Baba yirmibeş kuruş verdi oğluna.

"Sen eve git oğlum" dedi.

Çocuk sokakta, içini kaplayan acıyla yürürken "mecbur"larla, "mecbur" olmayanları kalabalıkta seçmeye çalışıyordu.

KÜÇÜKLERE

Aslan ve kaplan birlikte giderlerken
Bir parça peynire rast geldiler
Birazını o yedi, birazını diğeri
Derken kavgaya tutuştular,
Sopalarla vuruştular.
Sonunda biri diğerine
Güzel bir öneri getirdi:
Haydi gidelim tilkinin huzuruna,
Yabanıl hayvanların üstadına,
O, uzlaştırır her ikimizi.
Dergiş gibi, sof gibi
Uysallaştılar aniden,
Yollara koyularak
Vardılar tilkiye.
Acındıracak sözlere başladılar bile,
Davalarını bir bir getirdiler dile.
Tilki, kalkın artık tez dedi,
Getirin bana teraziyi.
Önüne teraziyi koydular,
O, bir kefeye büyükçe, diğerine küçükçe
Birer dilim peynir koyunca
Dengesi bozuldu terazinin
Eşit olsun diye de
İri bir parça koparır,
Boğazından aşırır...
Bu kez öbür kefe hafifler,
Ağırından bir parça alarak
Bazen bundan, bazen ondan derken
Bitirdi peyniri sonunu getirirken

Cigerxhin / Birinci Divan, 1945

ANMA

Elim bir trafik kazasıyla ömrünün baharında aramızdan ayrılan

Özgür DAĞDEVİREN'i

6. ölüm yıldönümünde saygıyla anıyoruz.

Sen bir çağlayana
Ulaşamayan nehirsin
Gözlerin alev alev
Saçların buz rengi
Mavilikler okunur
Karanfiller kokarsın
Seni unutmak
Sensiz düşler kurmak
Mümkün müdür!

EMİR AİLESİ

Xwîn, Agir û Newroz

Yılmaz Güney / Werger ji Tirkî: Gabar Çiyan

Agehdarî: Xwendin û nivîsandina bi zimanê Kurdî roj bi roj zêdetir dibe. Bikaranîna alfabeya latînî di nava kurdan de, li welat û derveyî welat, her ku diçe zêdetir dibe. Gelek berhem bê westan têne wergerandin û bi vê yekê Gelê Kurd, li hemû tiştên xwe, gav bi gav xwedî derdikeve. Berhemên Yilmaz jî di nava vê rêzê de ye. Pirtûkên wî têne wergerandin, nivîsên wî têne belavkirin û film û şexsiyeta wî pirali tê nirxandin. Di vê nivîsê de hewldan ew bû ku, "dîtina Yilmaz li ser doza Kurd û cejna Newrozê" bi kinahî bê berhevkirin û bi kurdî pêşkêşî xwendevanan bibe. Gava ev weke xizmeteke biçûk bête pejirandin, dê emê bi xwe kêfxweş bibin...

Pirsa Kurd pirseke serxwebûn û azadiyê ye

(...)

Cihê xemê ye ku heya nuha cih û nirxê çand û hunera şoreşgerî, ji awira têkoşîna şoreşgerî ve nehatiye têgihiştin. Ev rastîyek e. Gava hin hêzên polîtîk, hevalên bi karê hunerî û çandî dadikevin, tenê nahêlin û piştgiriya wan bikin jî, ev bawerî, rastiyê naguherîne. Ji ber ku, "hunera ku li ser navê komik an" û "hunera li ser navê şoreşê" du tiştên ji hev cewaz in. Şixulkêrên karê hunerî û çandî, ji bo çêkirina yekitiyê, şoreşgeriyek xurt û bi rêkûpêk, ji bo vekirina riya şoreşê, roleke berçav hildigrin ser milên xwe. Divê ev bête dîtin û têgihiştin. Bi riya çeka tenê, em nikarin zora dijmin bibin. Çek, hêz û danûstandina wanî navnetewî ji ya me xurttir e. Ji aliyê civakî, ramyarî û çandî ve wan gelek ji heyiyên me kavil kirine. Gava karê çandî û hunerî, bi siyaset û îdeolojiyek rast bête meşandin, dê emê karîbin di nava van xirabûna heman de dîsa riyekê bibînin.

Rêç, ji bo têkçûna emparyalîzm, dagîrkêrî û paşverûtiya bi hemû cûreyî ferman dike ku: em, di her aliyê jiyanê de, bi hemû rengî, li hemberî wan şer bikin. Heya naveroka çanda Emparyalîzm, Bûrjûwazî û Feodalîzm baş neyê diyarkirin û her wesan li hemberî wan, bi nimuneyên konkret em çanda pêşverû, demokratîk û şoreşgerî nîşan nedin, dê çawa karîbin gel bi xwe bidin bawerkirin û wan bikşînin aliyê xwe. Tû çand, bi peyvên ne xweş û ne di cîh de nahilweşe. Her çand pişta xwe dide çîneke civakî û otorîteyek ramyarî û aborî. Bi hilweşandina wan, di demek dirêj de ew rengên çanda, dikarin ji holê rabin. Gava jiyana otorîteya ramyarî a çînekê bi dawî were, nayê wê wateyê ku adetên wê yên çandî û civakî jî têk diçe. Ji ber vê hindê ye ku, di avakirina dîtinên xwe de, divê em pir kûr dakevin û binaxê, di nava cengê de deynin. Em weke kesên şoreşger, demokrat û welatparêz, divê xwedî xezîneyek çandî bin. Divê em li çanda cîhanî a şoreşger, demokrat û pêşverû xwedî derkevin û ji jiyana xweyî çandî a nûh re bikine rêber. Pirsa me, ne bi tenê "çanda netewî" ye. Di dema me de, "slogana pirsa çandî" heye. Ew ne cîh de ye. Gelê Kurd, weke karekî ku bête kirin, "pirsa çandî a netewî" nikare bide pêşiya xwe. Gel dê xwedî li çanda xwe û karakterê wêyî pêşverû û demokrat derkeve, li aliyê din divê li dijî wan karakterê feodalî û paşverû derkeve.

Pirsa Kurd, weke ku hûn dizanin, ne pirsa zordestiyeke kulturî ye û ne jî pirseke Kurd û Tirk, Kurd û Ereb, Kurd û Ecem e. Bi tevayî pirsa serxwebûn û azadiyê ye. Kurdistan, ji awira xweyî civakî, ramyarî û cografîk û li aliyê din, potansiyela şoreşger ku himêz dikê ve, di Rojhilatanavîn de xwedî cîheke taybetî ye. Li ser vê bingehê, pirsa netewî a Kurdan, ne bi şêweyekî teng ankû sînorkirî, divê ji awira rizgariya gelên li Tirkiyê, İran, İraq û Sûriyê jî lê bete nêrîn û nirxandin. Gava bi vî çavî mirov nêzî pirsê bibe, kar û barê çandî û hunerî, bi taybetî ji awira gelên li Rojhilata navîn ve ku çiqas bi nirx e, derdikeve holê. Ji ber vê yekê çand û hunerek nûh a kurdan ankû kultur û hunera şerê serxwebûnê dê çêbibe û azadiyê, ji aliyek din ve jî çanda biratî a dostaniya gelan jî divê hebe...

Newroz
Sembola têkoşîna serxwebûn azadiyê

Hevalên mini bi rêz, mêvanên hêja, Hûn hemû bi xêr hatin û bi hezaran silav li Wel Weke hûn dizanin Newroz, ji bo Gelê Kurd, sembola: Berxwedana li hember zilm û zordarî, bêzarbûn û xwespartinê ye. Ew sembola têkoşîna serxwebûn û azadiyê ye. Ez dizanim ku, ew kesên li vir gihane hev, li ser vê bingehê yek dil in û bi vê wateyê dilên wan bi hevre lê dixe. Dê dilên zarokên me jî ji bo vî tiştî lêbixe. Ji bo berxwedana li hemberî zilm û koledariyê, ji bo serxwebûn û azadiyê, ji bo ku ji cudahiyan, yekîtiyên xurt ava bikin... Ji bo van armancan heya nûha gelek qurban hatine dan. Hîna jî dê bêne dayîn. Em dizanin ku bê qurban serkevtin nabe. Divê ku em xwîn û agir bidine ber çavên xwe. Em dipirsin: Ma gelo kes dikare dilekî wesan heya serî bi bawer, bê westan û bi înad bide sekinandin? Ma kes dikare gelên wesan xwedî biryar û fedakar bide tewandin? Na!

Zordarî, êş û jan, hejartî, xwîn û hêstir ne qedera Gelê Kurd e. Em pêşerojek wesan napejirînin! Em, ne zarokên welatekî ku ji her çal aliyê xwe hatiye dagirkirin in. Em dixwazin bibin zarokê welatê kurdan; weleteke serbixwe, demokrat û yekhev, yê Kurdistanê. Em dixwazin bi zimanê xwe, li ser xaka xwe stiranên evînî û azadiyê bêjin. Cîhana xwe, li erda xwe û bi destên xwe, ji nûh ve ava bikin. Li welatê xwe, di bin ala xwe de, di azadiyê de û serbixwe bijîn.

Em jibîr nakin ku, berjewendiya karkerên Kurd, Ereb û Ecem bi avakirina dewletên bi hêz dikare bên parastin. Dîsa em dizanin ku, heya zemîn ji bo yekîtiyên bi dil di nava aliyan de ava nebe, yê din xewn e.

Îro li gelek deverên Kurdistanê, li ser serê çiyan, li beriyan û zindanên faşîstan, li hemberî zilm û hovîtiya dagirkêran berxwedan û şerê ku bê westan tê kirin heye. Kesên ku di vê riyê de şehîd dibin jî, armancan wan jî ev e. Di vê riyê de hevalên ku şehît bûne di dil û tekoşîna me de dijîn û dê bijîn. Heft xwezî bi dilên wan, ku berxwe dan û canê xwe dan lê serî ne tewandin, bûne agirê serxwebûnê. Heft xwezî bi dilê wan!..

(...)

Şerê serxwebûnê her yek e. Carna du rêz nivîs, an jî dîtinek; stiranek ku dil û kezeba dike pola û radike ser nigan, an jî dengê têlên tembûrekê, ji bombeyeke atomî bi hêztir e. Ji ber vê yekêye ku divê em: Di hemû waran de bibin şerkerek baş û serketî û şerkerên leheng û serketî perwerde bikin, bighêjînin. Bi şêweyekî herî baş li têlê tembûrê xin, bikarbînin; stiranên xwe pir xweş bistirînin, wêneyên herî baş bikşînin; çîrok, helbest û romanên pir nirx biafirînin. Zanyarên serketî ji nav xwe derînin, dîplomat û teknîsyenên hêja bighînin. Divê destên me karîbe bi şêweyekî serkevtî, pênûs, makîne û çekên curbecûr bikar bîne. Divê çeka me weke tembûrê û tembûra me jî rola sîlah bîne cîh. Em baş dizanin ku, gava stiran û peyvên xwe di cîh de bikarbînin, dikarin ew bibine ber.

Çiya û berî û çemên me li benda me ne. Em naxwazin jiyana xwe hemî bi penaberî û derbederiyê derbas bikin û herdem stiranên xerîbiyê bêjin.

Me weke gel, bi egîdî û lehengiya xwe destanên mezin dane nivîsandin û em karin, hêza me têr dike ku kelemên li pêşiya xwe rakin.

Şoreşgerên demokrat yên Ecem, Tirk û Ereb, ku di vî şerî de alîgir in û piştgiriya serxwebûna Kurdistanê dikin, şerê xwe li hemberî dijminê vekhev didominin. Çînên ku tên pelçiqandin û biratiya di navbera çîna, çekek meyî herî bi hêz e.

Bila dost û dijmin tev zanîbin ku: Emê biserkevin û serkevtin para me ye! Ji bedêla jiyana bi koletî, mirina weke şerkerê azadiyê xweştir û bi watetir e.

Biji Kurdistana serbixwe, yekhev û demokratik!

Çavkanî: Nivîsên ramyarî III, Y. Güney, Mayıs yay, r: 137-139, 170-174

'GÜNEY' üzerine bir kaç söz

Baran FUNDERMANN

Yılmaz GÜNEY Vakfı Destek Derneği (YGVDD) 13 Aralık 93'te Bonn'da yaptığı "2'inci olağanüstü" toplantısından sonra alınan bir kararla Duisburg'daki yeni yerine taşındı. 10 Ocak 93'te Duisburg'da yeni yerin açılışı yapılırken, ben de gazeteci olarak katıldım. Bu açılıştan yaklaşım olarak bir yıl önce sayın Fatoş Güney'in ana vakfı açma çalışmalarını, yakından olmasa da izliyordum. Onca "çabadan" sonra "nihayet" vakıf kurularak Avrupa'da da yukarıdaki gelişmelere yol açmıştı.

YGVDD'nin açılışında konuşan Yönetim Kurulu Başkanı sayın İ. Emir, Güney'in devrimci yönüne işaret ederek, yine Güney'e halk adına sahip çıkarak yaşatmaya çalışacaklarını ifade ediyordu konuşmasında: "Güney'in eserleri (sinema, edebiyat ve siyasal) araştırılıp bir arşiv oluşturulacak; Güney, yeni kuşaklara sanatsal ve fikirsel alanda tanıtılacak; sinema eserleri toplanarak tekrar gözden geçirilip gerekirse onarılacak; Güney'i devlet anlayışıyla değil, halk perspektifiyle değerlendirilip hakkında geniş bir arşiv oluşturulacak..." Tabiati gereği bir iş yapılınca belli düşünceler çerçevesinde ele alınır. Ancak genellikle ne düşündüğüne değil, ne yaptığına bakarlar. İşte bende bu yazıda geçen zaman içinde gözlemlediğim kadarıyla ne yapıldığını ve yapılması gerektiğini kendimce -olayları yakından izlemeye çalışan biri olarak- aktarmaya çalışacağım.

DAHA ÇOK ÇALIŞMA

YGVDD'nin Duisburg'daki açılışından sonra, folklor, saz kursları, kadın ve gençlik toplantıları, Kürtçe dil kursları vb. gibi çalışmalarını biliyor ve bu konudaki iyi niyete güvenerek eleştirmenin henüz erken olduğunu düşünüyorum. Acemice de olsa Güney filmlerinin halka açık gösterimi (video aracılığıyla) ve tanıtma toplantılarıyla gecelerde gösterilen gayret takdire değer. Belirtmek isterim ki "Acemice" derken imkan yokluğu vb.'nin bilincindeyim ve yine de Avrupa'nın göbeğinde bu gibi şeylere dikkat edilmesinden yanayım. Diyalektiğe sığınarak "henüz yeni" demek yerine, bir an evvel kollar sıvansın diliyorum. Öte yandan, YGVDD'nin gerçekleştirdiği bir olay var ki, bunu tartışmasız sahipleniyor ve esas olarak üzerinde durulması gerekliliğine inanıyorum; "GÜNEY" dergisi...

EN BÜYÜK EYLEM: GÜNEY

YGVDD'nin Duisburg'a taşınmasından kısa bir süre sonra "GÜNEY" diye bir derginin çıkarılmasının söz konusu olduğunu duydum. Ve ardından "GÜNEY" çıktı. Dergi çıkarken eski "Güney"in dolaylı devamı olduğunu söylüyordu. "Çıkarken" yazısında olanaksızlık ve "kadro" eksikliğinden söz ediliyor ve derginin sözcü ve savaşçı olarak halkla birlikte olacağı vurgulanıyordu. Açık ve iyi bir niyetle hataların olacağı, ama elden geldiğince okur ve dostların yardımıyla aşılmayı amaçlandığı vurgulanıyordu. En güzel yönü ise yeni yeteneklere "özellikle" açık olmasını vurgulamasıydı. Yine açık söylemek gerekirse, dergiye baktıktan sonra "en güzel eylem" diye düşünmekten kendimi alamadım ve hala aynı kanıdayım.

İyi bir eylemde kişileri, kurumları veya girişimleri överek katkıda bulunulamaz; geliştirici eleştiriler esas alınıp değerlendirilmelidir diye düşünüyorum.

Şunu da belirtmek gerekirse, eleştiri yaparken ayağını yorganına göre uzatmaya çalışıyor ve "daha iyi fikir ve eleştirilerim var, bu ne biçim eleştiri" diyenlere de, umarım bundan sonraki zamanda eleştirirsiniz diyor ve konuya dönüyorum. Derginin birinci sayısından sonra hemen kolları sıvayarak elimden geldiğince "katkı" yapmaya çalıştım. Belki fazla değil ama yine de elden geldiğince... Birlikte çalışıp içinden eleştirmek en güzel şeydir; yoksa eleştirilerin ayağı deyim yerindeyse "havada kalıyor".

Paragraflar atlanıyor; gelen yazılara görsel destekte bulunulmuyor; kapak rengi bir türlü aynı olmuyor (her ne kadar "basım zorluğu" konusu ortaya getiriliyorsa da); spotlara önem verilmiyor; mizampaj eksiklikleri; konuya uygunsuz başlık ve harf karekterleri; bir sayıda yapılan yanlışlıkların diğer sayılarda düzeltilmemesi (istisnalar dışında)... ama "GÜNEY" yinede çıkıyor-çıkacak ama biz, bu dergi daha çok emek ile çabaya laik diyoruz. Afiş gibi kapaklar, bir takım bildiri ve ilanlar... başka organların işini yükleniyor gibi ama, konuşmalarımızdan ortaya çıktığı kadarıyla "hata" olmayan bu yönlere daha da "dikkat edilmeye çalışılıyor."

"KARŞI YAKA" NEREYE?

Vakfın Türkiye yakası hakkında ise "fısıltı gazeteleri" pek iyi şeyler fısıldamıyor. Kültür Bakanlığı'ndan ve Avrupa ile Türkiye'deki gecelerden gelen "paralara ne oldu?" Teoride "yapacağız-edeceğiz" vb. pratikte ise "miras yedi" tutumlar. Yoksa "devletle cilveleşip" Güney düzene mi entegre edilmeye çalışılıyor? Güney mirası kimin malı, halkın mı, "ailenin" mi? Halkın deniyor ise, Güney, kendi çizgisinde halka ne kadar götürülebildi? Özellikle son soru iki yaka içinde geçerlidir; hem Türkiye hem de Avrupa yakası iyi

düşünmelidir. Ve umarım ben de dahil olmak üzere tüm okur ve ilgililer yukardaki soruların cevabını yine bu derginin sayfalarından okuma şansına erişir. Özellikle GÜNEY okuru buna laik görülmelidir.

ŞİMDİDE İĞNENİN UCUNU KENDİNE...

Öte yandan, ben dergiye yazmaya başladıktan hemen sonra "ne kadar alıyorsun!" diyenler oldu. Belirtmek isterim ki, henüz düşüncelerimi satacak kadar geliştirmedim ve bu yönde geliştirebileceğimi de sanmıyorum. İkinci bir şey ise, "Yılmaz Güney adı kullanılarak Kürtler ve diğer insanlar çekilmeye çalışılıyor" diyenler var. Şimdi, eğer böyle ise, sen niye herkese açık bir platform olan dergiye yazıp onu "kendi yönüne" dönüştürmüyorsun? Yaz kendi düşünceni, çıkmıyorsa eleştir. Kaldı ki dergi için "örgüt için" çalışıyor düşüncesinde olanlar da var! Bunlara verilecek cevap ise açıktır (kendimce); ben şahsen bir Kürt olarak dostla düşmanı ayırt edebileceğim bilincindeyim ve düşünülen gibi de olsa emeğim boşa gitmez diyorum.

Kapitalist bir dünyada "ne kadar alıyorsun" sözü üzerine biraz daha durmak gerek. Geçimini "yazıdan başka bir şeyden kazanmayan" insanlar olabilir veya kazanan dergilere yazan insanlar olabilir. Bunlar ancak kazanan dergilerden para talep edebilir, bu emeğe saygı gereğidir. Öte yandan henüz kendini finanse dahi "edemeyen" ve hiçbir "çıkarı olmayan" bir dergiden para istemek... Daha öncede belirttiğim gibi, bunları okurken kendi açımdan yazdığımı unutmamak gerek. Dergi adına konuşmuyor, fikirlerimi belirtiyor ve herkesi de böyle yapmaya davet ediyorum. Ancak hatalar giderek artarda gerilemezse hep birlikte düşünür ve gerekirse tek tek tavırlarımızı da alırız. Daha iyi bir dergi çıkarmak ve okumak dileğiyle.

Mart 94

Bu yazıya Yazı Kurulu'nun kısa tavrı

DOSTÇA BİR ELEŞTİRİYE DOSTÇA BİR YANIT

Değerli arkadaşımız B. Fundermann'ın yukardaki eleştirilerini aldıktan sonra, yayın planımızı bozma pahasına kısacada olsa bir tavır takınmayı gerekli gördük. Böylesi yapıcı ve dostça eleştirileri uzun zamandır bekliyorduk.

Baran arkadaşımızında belirttiği gibi genç bir kadro ile bir yıl içinde önemli bazı pratik çalışmalar yaptık. GÜNEY dergisini yeniden çıkarmaya başladık. Ancak bütün bunlar bizim içinde yeterli değildir. Daha kalıcı ve güzel işler yapmamız gerektiğini biliyoruz. Ancak, çok önemli ciddi sorunlarımız vardır, bunları aşmak zamanmaddi olanak ve kadro istemektedir.

B. Fundermann başından itibaren bizleri destekledi. Onun gibi, F. Timur, A. Güneş ve daha bir dizi yazar sanatçı arkadaşta yardımlarımıza koştular. Ancak bir yerde dış yardım yetersiz kalıyor, daha geniş bir üye ve destekleyici çevresine ihtiyacımız oluyor. Avrupa'nın çeşitli yerlerine serpilmiş 100 dolayında üyemizin bize pratik ve maddi bir destekleri kısıtlıdır.

GÜNEY ile ilgili içerikle ilgili olmayan tüm eleştiriler haklıdır. Maddi imkansızlıklardan dolayı dergiyi ucuza maledebilmek gayeasiyle, değişik matbaa ve dizgicilerle dergiyi hazırlamamız, böylesi teknik ve görsel hataları fazlalaştırıyor. Arkadaşımızında belirttiği gibi bize gösterildiği her noktada eksiklerimizi aşmaya çalıştık. Ancak GÜNEY'in daha çok çaba ve desteğe layık olduğu tamamen aşikardır.

"Karşı Yaka Nereye?" başlıklı paragrafta "Güney Mirası Halkın deniyorsa, Güney kendi çizgisinde halka ne kadar götürüldü?" deniyor. Biz Avrupa yakası olarak kendi payımıza Y. Güney'in devrimci eserlerini yaşatmak, onun sanatıyla devrimci dünya görüşlerini birleştirmek için çok şey yaptığımızı söyleyebiliriz. Ancak bunlar yetersizdir. 5 sayı dergi, 10 basın açıklaması, birkaç toplantı vs. önümüzdeki yıl başta siyasi yazıları olmak üzere Yılmaz Güney'in bir dizi eserini Türkçe-Kürtçe-Almanca basıp dağıtacağız. Biz onu tüm gerici düzene karşı sanat alanında bir bayrak olarak görüyoruz.

Baran arkadaşımıza getirilen maddi çıkar temelindeki eleştirileri kendisi yeterince geriye çevirmiş. Kendisi ile bizim ilişkimiz sıcak dostluk ve devrimci dayanışma temelinde yükselen, hiçbir maddi çıkar gözetmeyen bir ilişkidir. Arkadaşımızın da belirttiği gibi, kendisini "proleterya ve ezilen halkların davasına kültür cephesinde adamış olan dergimiz GÜNEY'in hiçbir mali kaynağı yoktur, tüm devrimci-demokrat yurtsever insanların katkılarıyla yaşamaya çalışıyoruz. Herşeye maddi çıkar temelinde yaklaşanlar ancak böyle düşünebilir, ama dünyada paradan çok daha güzel erdemlerde vardır.

B. Fundermann bu yazısıyla bir örnek oluşturuyor. Hem dergimizi güçlendiriyor destekliyor, hem de öneri ve eleştirilerini her zaman sunup yine destekliyor. Çevreden olan bir dizi aydın sanatçı tipi gibi bizi ne küçümsüyor şüphecilik yayıyor, ne de durumumuzu gerçek dışı övgülerle abartıyor. Tüm devrimci-demokrat aydın ve sanatçıları çevremizi koklama, dananın altında buzağı arama yerine Baran arkadaşımız gibi bizi destekleyip eksiklerimizi aşmaya davet ediyoruz. Gerisi lafi güzaf'tır.

GÜNEY Yazı Kurulu

Mart 94

Doğudan, Batıdan, Kuzeyden

GÜNEY 12

• Sevgili GÜNEY çalışanları!

Yazıma başlamadan önce sizleri Yılmaz Güney'in sanatçı yönünün yanısıra, siyasal yanına da sahip çıktığınız ve onun devrimci sanatını ön plana çıkarttığınız için kutlamak istiyorum. Gerçekten yaşadığımız bu dönemde böyle devrimci kültüre sahip bir sanatçıyı, onun siyasi yanını öne çıkarıp savunmak, onun doğru M-L görüşlerini yaymak büyük bir görevdir. Bu görevi de yurtdışında sizler omuzladığınız için sizleri desteklemek her ilericinin, devrimcinin görevi olduğunu düşünüyorum.

Bu bilinç ile ben, 26.02.94 Stuttgart'ta sizlerin tertiplediği "Güney Vakfı Destek Derneği" tanıtım toplantısına katıldım. Toplantı vakfınızı daha yakından tanımam açısından benim için çok yararlı oldu. Yapılan konuşmalarla, tartışmalarla Yılmaz Güney'in devrimci görüşlerini daha detaylı öğrenme imkanım oldu.

Acaba bütün bu olumluluklara karşı, toplantıda olumsuzluk ne idi? Ben asıl bu yazımda buna tavır takınmak istiyorum. Evet toplantıdaki olumsuzluk ve tavır takınmak istediğim konu "Katılım". Toplantıya katılım genelde belli bir görüş etrafında birleşen insanlardan oluşmaktaydı. Acaba diğer devrimci insanlara, örgütlere ne oldu? Yeri gelince Yılmaz Güney'e toz kondurmayan, ona sahip çıkar gibi görünen devrimci örgütler, dernekler, insanlar nerdeydi? Acaba neden böyle bir toplantıya katılıp, Yılmaz Güney'in görüşlerini tartışmaya gerek duymuyorlar? Acaba bu dernekler, insanlar Yılmaz Güney'i anma gecelerine (tanınmış sanatçıların katıldığı sanat ve müzik ağırlıklı gecelere) ailelerini, dostlarını yanına alıp, otobüsler tutarak gidiyorlar da, Yılmaz Güney'in siyasi yanını tartışmaya neden gelmiyorlar. Oysa devrimcilerin, ilericilerin görevi Yılmaz Güney'in sanatçı yanıyla beraber onun devrimci, siyasi yanını savunmak değil mi?

GÜNEY Kültür - Sanat - Edebiyat dergisi vasıtasıyla bütün devrimci ilerici, demokrat örgütleri, dernekleri ve kişileri Yılmaz Güney'in sanatçı yanıyla beraber, onun devrimci siyasi çizgisini de araştırmaya ve tartışmaya çağırıyorum.

Çalışmalarınızda başarılar dileğiyle, selamlar.

D. Ateş / Pforzheim / 28.02.94

● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

• Sevgili GÜNEY Dergisi çalışanları,

Derginizin 4. sayısı elime geçti, büyük bir sevgi ile okudum ve hemen abone olma kararını verdim.

Sayın Hocamız Yılmaz Güney'i Kürt-Alman Dostluk Derneği Gronau ve Çevresi e.V. olarak 14.09.1990'da biz de anmıştık. Sizlere bilgi olması için, o zamanın gazete parçalarını ve giriş biletini yolluyorum. Bunlardan da anlaşılacağı gibi ben de bir Yılmaz Güney sevdalısıyım.

Değerli arkadaşlar, ben serbest muhabirim (Freier Journalist) ve ayrıca şimdiye kadar 16 tane fotoğraf sergisi açtım. Serginin konusu Türkiye-Kürdistan ve Almanya'da insan manzaraları. Ve bu konu üzerine bir kaç gazete parçası ve sergilerimden birkaç fotoğraf gönderiyorum.

Saygı ve sevgiler

Hüseyin Demir / Gronau 4.2.94

● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

• GÜNEY Dergisi'ne:

Merhaba Dostlar!

Uzun süredir hükümlü olarak siyasi davadan cezaevinde bulunuyorum. Bu süre zarfında güzel insan sosyalist sanatçı Yılmaz Güney'in eserlerini okuma olanağı bulamadım, onu yaşatmak onu tanımaktan geçer. Ben de Yılmaz Güney'i yakından tanımak istiyorum. Bu konuda yardımcı olacağınızı düşünerek, bu güne kadar bulamadığım olanağı yakaladığıma inanıyorum.

Bu vesileyle, sizde bulunan Yılmaz Güney'in şu kitaplarını göndermenizi rica ediyorum, "Siyasi Yazılar 1, 2, 3, Oğluma Hikayeler, Sanık Salpa, Hücrem, Boynu Bükük Öldüler, Soba, Pencere Camı, Gençlik Öyküleri, Yunan Bıçağı, Halkın Sanatçısı Halkın Savaşçısı, Yılmaz Güney Efsanesi, Bütün Filmleriyle Yılmaz Güney, Arkadaşım Yılmaz Güney, Yılmaz Güney üzerine müzik kasetleri.

Bugün burjuvazi Yılmaz Güney'in filmlerini resmi ve özel televizyonlarında oynatmaya başladı. Ama içini boşaltmaya çalışmaktadır. O'nu kitlelere düzenin uysal bir adamıymış gibi lanse etmeye çalışıyor. Nasıl ki, Nazım Hikmet'i sahiplenmeye çalışıyorsa aynı çabayı, sosyalist sanatçımız Yılmaz Güney için de sarf etmektedir, ama başaramayacaklar. Devrimciler, komünistler, sosyalistler, tüm dostları, buna izin vermeyecekler. Halkımız buna izin vermeyecek, o bizim sosyalist sanatçımız arkadaşımız kalacak.

Yeniden başarılar diler, devrimci selamlarımı iletirim.

Saygılarımla

Ali Savsa / Bartın Kapalı Cezaevi • 8 Mart 94

• GÜNEY Dergisi'ne

Değerli arkadaşlar önce sizleri en içten devrimci duygularımla selamlar mücadelenizde başarılar dilerim.

Derginizin dördüncü sayısını bir arkadaşımın yardımıyla temin edebildim.

Ben halkıyla bütünleşmiş halkımızın acılarını özlemlerini sevgilerini, duygularını eserlerinde ustaca işlemiş tüm halk ozanlarına şairlerine, sanatçılarına saygı duyduğumu tüm içtenliğimle belirtmek istiyorum. Ve sizlerin de bu uğurda verdiğiniz mücadeleye saygı duyuyorum.

Arkadaşlar, benim gibi nica amatör sanatçılar halkımızla tanışmak istiyor. Bizi onlara taşıyacak sizlersiniz, derginiz Güney'dir. Çünkü bizler sanatı, ezenlere silah, ezilenlere bir gül edip sunmak istiyoruz.

A GARDAŞ

Dağların güllerisin sen
Garibanlar umudusun sen
Sevgilerin yücesisin sen
a gardaş
Ölmen niye isyan niye
Öfken kime a gardaş

Pırıl pırıl bir dünyayı
Özlermiş nazlı yüreğin
Seni seven bir ben miyim
a gardaş
Ölmen niye isyan niye
Öfken kime a gardaş

NASIL BİR NESNEYİM

Nasıl bir nesneyim bilmiyorum ki
Hayvanı beğenmem insanı sevmem
Dünyada gördüğüm tüm nimetleri
Yudumlar yudumlar doymayı bilmem
Afrika çölünde ekmek ararım
Avrupa böğründe cana kıyarım
Utanmaz yüzüme astar ne lazım
Yakarım yıkarım kanmayı bilmem
Adım bir insandır soy adım can
Toprak anamdır doğada alkan
İnsanlık adına söylerim yalan
Hayvan kadar temiz olmayı bilmem.

Mustafa Can / Nürnberg • Şubat 94

• Destek Derneği Yöneticilerine!

Değerli arkadaşlar, göndermiş olduğunuz çağrıyı aldım ve çok memnun oldum. Ne yazık ki üye toplantısını belirlediğiniz tarihte burada değildim. Toplantıya katılamadığım için üzgünüm.
Arkadaşlar, bana GÜNEY'in 3. ve 4. sayılarını gönderin. Çalışmalarınız hakkında fazla bilgimiz yoktur. Bizim burada bir tanıtma toplantısı yapacak olsanız üye ve okuyucu çevremizin artacağına inanıyorum.
Bunun dışında sizlere 400 adet şiir kitabımı bağışta bulunuyorum. Kısa zamanda bilgilerinizi bekliyorum.
Saygılarımla

ÖKSÜZLÜĞÜMÜ SEZDİLER ANNE

Bir şiir yazmak istedim anne
Biri taş tuttu
Diğeri kan kusturdu anne
Gelip demir parmaklıklar arasında görme
Arama beni
Sesimi duyma yüzümü görme
Daracık bir hücrem var
Duvarları kan içinde
Beni bekliyor hücrem bırak gideyim
Tel örgüleri arasında parmak uçlarımız
Birbirine ilişti anne
O öykülerine hasretim
Başımı dizine koyduğun günlere
Ninniler, öyküler, masallar, anlatırdın
Yine anlat o nazlı öfkeli yüreğime
Osmanlı paşalarına karşı çıkan
O pir sultanları anlat
Çöllerde çiçek açtıran yüreklere umut salan
O nazım hikmetleri anlat bana anne
Bir mahkum tahliye olmuş
Sırtında sazı paslanmış telleri
Nasırlaşmış yüreği
Çukurlaşmış göz çanağı
O zaman o mahkuma sarıl anne
Bağrına bas kokla
O zaman o mahkum anlatacak sana
Dersimi, diyarbakırı, mardini, şırnakı anlatacak.
Niçin demir parmaklıklar arasında kaldığımı
O zaman kavradım anne
Zindanda ve hücrede kalan mahkumların
Umutları ve hayalleri bol olur
Ancak özgürlüğü hücrede özgürce düşünebilirim
Ve haykıramam o özgürlüğü özgürce
Yüreğimde hecelerim o umut yollarını
Sosyalizm diye düşündükçe düşünürüm
Darağacında incecik uzun bedenlerin sallanışı var
Bizleri ezen faşizmi ve kapitalizme
Cevap veriyorum kapitalizmin tuzaklarına
Yüreğimde katmerleşen o faşizme balyoz olacağım anne
O zaman yüreğimde bir kıvılcım yol alır
Kızılırmağa yoldaş olurum / Fırata yol olurum
çağlarım coşarım köpürürüm
Cılga tutan yolları aşarım
Günlerin ve zamanların getirdiği şey
"Baskı zulüm ve kandır"
Nasıl susabilirim
Direniş uyanıyor direniş
Yüreğinle Toparlan ANNE

ERGÜN AGÖZ / Ocak 94 Bünde

• Sayın "GÜNEY" Dergisi

Elime gözüme ilişen Güney Dergisi'ni Kürdistan gençliğinin birlik ve dayanışma gecesinde tesadüfen görmüş ve almış bulunmaktayım.

Hemen anında derginizi incelemeye koyuldum. Sizleri yürekten kutlamak gerekiyor ki, proleter yurtsever bir insanı hep anıyorsunuz.

Ben de bir Yılmaz, bir Güney hayranı olarak bundan böyle bu vakfınıza imkanlarım doğrultusunda dahilimdir. DERSİME ZULÜM YAPARDI adlı şiirimle birlikte sizlere selam, sevgi ve saygılarımı yolluyorum.

En kısa zamanda vakfınızı ziyarete geleceğim.

Devrimci selamlarımla

DERSİME ZULÜM YAPARDI

Yıl bindokuzyüz otuz sekiz vardı
Dersim dağları ve tüm ovaları
Her yanı ile kan ağlardı
Bir devlet dersime zulüm yapardı

Çoluk, çocuk, genç ihtiyar herkese
Kurşun sıkardı biçare hergele
Hamile kadının karnındaki Bebeğe
Bir Devlet Dersime Zulüm yapardı.

Suçsuz günahsız insanlar savunmasızdı
Yerler ıslak dereler munzur kan akardı
Dizinde büyüdüğüm Fatma nenem
Bu acı gerçeği anlatırken hep ağlardı.

Esirler dağılırdı çeşitli bölgelere
Gözleri kapalı kolları vurulmuş zincire
Tüfek kasatura namlu eşliğinde
Bir devlet dersime zulüm yapardı

Mustafa Gül /
Remscheid • Şubat 94

SERMAYEDAR

Bir elim yağda
Bir elim balda
Adımı sorarsanız
Sermayedar

Çarkım dönüyor
Yasalar, emekler
Dişlilerimin arasında

Benim yerim
Gökdelenlerin en üstü
Bulutların arası

Ben hükmederim
Halk benim, bıçak benim
Dilediğime
Dilediğim kadar veririm

Makamım
İmparatorlara özgü
İki mekan arası
Bir yanım cennet
Bir yanım cehennem
Dilediğimi
Dilediğim yerde
yaşatırım

Umutlarım
Ayaklarımın altında
Karıncaların terinde

Ellerim
Aslan pençesi
Tırnaklarım
Bir Kaplan gibi yırtıcı

Gücüm
Kursaklardan kestiğim
lokma
Ve masamın üstündeki
Kırmızı telefon

Erol Ars / Augsburg
17.2.94

ANLIYORUM SENİ

Anlıyorum seni
Tohma suyu gibi sulu gözlüm
Van gölü dudaklım
Ağrı dağı gibi soğuk benizlim
Fırat ve dicle gibi uzun bacaklım

Kafası dik Nemrut dağlım
Gavur dağı gibi serpilmişsin
Memelerin süt dolmuş
Cudiyi gaban emziren yarim
Hoyratsın harran ovası gibi
yedi verensin bağrın açık
Kadrini bilirsin korursun
Kurda çakala karşın
Üstünde baykuşlar öter
Yılan ve çıyan sokar seni
Güzelim sendeki sabır
Ferhat ile şirinden de öte
Bekliyorsun beni

A. Doğu / Şubat 94

ANMA

Sade ve Onurlu yaşamıyla aramızdan ayrılışının 1. yıldönümünde, değerli dava arkadaşımız

Ahmet Zeki Çimen'i

(Proleter-1.12.1940 - 17.2.93)

saygıyla anıyoruz.

...zor günleri geçirdin
... karlı yolları aştın
... Fırtınalar dolular
...tiler senin yoluna
...ama sen yılmadın
Za...an zaman terledin
T...ddüt ettiysen bile
...ne de yürüdün
...eden tuzakları
...afaklara doğru

YENİ DÜNYA İÇİN
Yurtdışı Temsilciliği

Bakış Açık

ÇILGIN GRAFİTTİ

- Başbakan seçim arifesinde gecekonduculara tapu dağıtacakmış.

— Gündüzkonduculara da kredi herhalde!

- Hükümet seçimden sonra ekonomiye ağırlık verecekmiş.

— Aman aman, Kürdistan'a verilen ağırlık gibi olmasın!

- Türkiye laik bir demokratik cumhuriyettir. (Demirel)

— Evet doğrudur, resmi dini islamdır, mezhebi Hanefilik, ilahiyat fakültesi devletçe kurulur, imam devletten aylığını alır, mecburi din dersleri vardır, devletin desteğiyle insanlar yakılır vs.!

- Türkiye'de hükümet seçimlere göre politika yapıyormuş,

— Gayet normaldır gözüm, geçim dünyasıdır bu!

- Ak akçe kara gün içindir.

— Değeri kalmamış TL'sının kara güne ne faydası kaldı ki!

- Vatandaşın canı çıktı hiç çaresi kalmadı

— Demokrasilerde çare tükenmez (Demirel)

- Bu işi beceremiyorda, ne diye başvekilliğe göz dikiyorsun?

— Yapanlar benden de kötüdür, babamın adı Hıdır, yapabileceğim budur. (Akbulut)

- Memleket elden gidiyor, sayın vatandaşlar gelin onu kurtaralım (Demirel)

— Ya bizi senden kim kurtaracak. (Vatandaş)

BULUTLAR ADAM ÖLDÜRMESİN

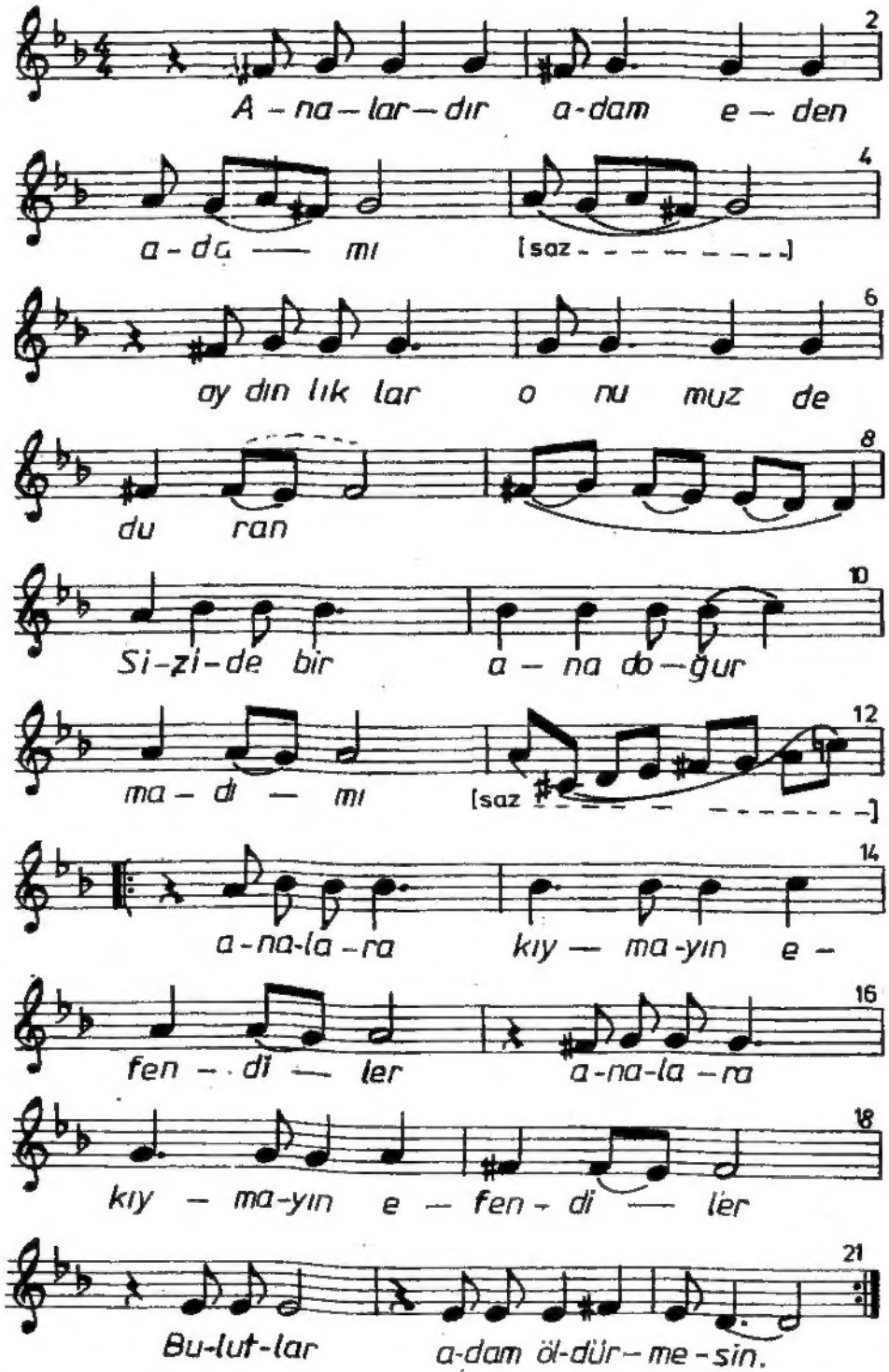

Söz : Nazım Hikmet
Müzik : Kerem Güney

Koşuyor altı yaşında bir oğlan
Uçurtması geçiyor ağaçlardan
Siz de böyle koşmuştunuz bir zaman
Çocuklara kıymayın efendiler
Bulutlar adam öldürmesin

Gelinler aynada saçını tarar
Aynanın içinde birini arar
Elbet böyle sizi de aradılar
Gelinlere kıymayın efendiler
Bulutlar adam öldürmesin

1 MAYIS

İnsan / insan / üstünde
su akar / göz bakar

oy anam oy!... / Oyuluyor yüreğim.
İnsanoğlu / bakar kör mü?
Ayaklar eller / kan, çamur.

Su / su / su
Ak alnında / kara yazgılım
Denizler bile temizlemez.
Rüzgâr esmez / yel götürmez / bu suçu.
onbinlerin şehidi.

Örs çekiç / orak
kara sabanın demiri / alın teri.
Emek / emeğin değeri.
Kelpiç evler, / damlar / soğan ekmek.
Fırtına / kar soğuk var.
Ayak çarık / yarık eller
umudu yitik / gönüller

[Erol Yıldırım, 1 Mayıs 1977]

İşçi sınıfının birlik ve mücadele günü
1 Mayıs 105 yaşında

"ZULME KARŞI HINCIMIZ VOLKAN KAVGAMIZ ÖLÜM KALIM KAVGASI"

1 MAYIS, bu ölüm-dirim kavgasını zaferle sonuçlandırmak... egemen sömürücü burjuvaziyi alaşağı etmek... ücretli kölelik zincirlerini parçalamak... insanın insan tarafından sömürülmesine, işkence ve zulüm altında inletilmesine son vermek... sınıf ayrıcalıklarını ve bizzat sınıfların kendilerini ortadan kaldırmak ve "HERKESTEN YETENEĞİNE GÖRE, HERKESE İHTİYACI KADAR" şiarının gerçekleşeceği komünist toplumu kurmak uğruna mücadeleyi hızlandırmak için bir çağrıdır. Aynı zamanda 1 MAYIS, devrimci mücadelenin dayattığı güncel görevlerimizi daha da bilinçli olarak kavramamız, onlara derinden sarılmamız, kendi hata ve zaaflarımızla hesaplaşmamız için bir çağrıdır.

Yılmaz Güney

Dünya preleteryasının kurtuluşu
uğruna kurulan
3. Enternasyonal 75. yaşında

Sömürüsüz - Baskısız - Özgür bir dünyayı kurmak için yeni Enternasyonaller mutlaka doğacaktır.

ON YIL SUSTUM. ARTIK BAĞIRMAK İSTİYORUM
Ülkemden ayrılışım, özgür olmak,
yaşamak istediğimden ötürü değil,
özgürlük ve demokrasi kavgasına daha etkin ve
aktif bir biçimde katılabilmek içindir.

Yılmaz Güney

GÜNEY
KÜLTÜR-SANAT-EDEBİYAT DERGİSİ